

Strategia rozwoju Gminy Busko-Zdrój na lata 2026-2036

Diagnoza uwarunkowań

Spis treści

Wstęp	2
1. Diagnoza uwarunkowań geograficzno-przyrodniczych	3
1.1. Położenie	3
1.2. Planowanie przestrzenne	4
1.3. Środowisko przyrodnicze.....	7
1.4. Klimat.....	20
2. Diagnoza uwarunkowań społecznych.....	21
2.1. Demografia	21
2.2. Aktywność społeczna	29
2.3. Atrakcyjność turystyczna i kulturowa	33
2.4. Opieka nad dziećmi do lat 3.	41
2.5. Oświata i wychowanie przedszkolne	42
2.6. Polityka senioralna	45
2.7. Ochrona zdrowia i opieka społeczna	46
2.8. Bezpieczeństwo	51
3. Diagnoza uwarunkowań gospodarczych	53
3.1. Rynek pracy	53
3.2. Sektor rolniczy.....	56
3.3. Sektor przedsiębiorstw	60
4. Diagnoza uwarunkowań infrastrukturalnych	62
4.1. Infrastruktura komunikacyjna.....	62
4.2. Gospodarka mieszkaniowa	64
4.3. Infrastruktura techniczna	66
4.4. Gospodarka odpadami komunalnymi	71
5. Diagnoza uwarunkowań finansowych.....	75
5.1. Dochody.....	75
5.2. Wydatki	76
5.3. Śródki zewnętrzne.....	79
6. Prekonsultacje społeczne w kontekście diagnozy strategicznej.....	85
6.1. Rola prekonsultacji w uzupełnieniu diagnozy strategicznej.....	86
6.2. Ankieta prekonsultacyjna.....	86
6.3. Spotkania prekonsultacyjne z lokalnymi interesariuszami.....	89
7. Synteza diagnozy	91
7.1. Wnioski z uwarunkowań geograficzno-przyrodniczych	91
7.2. Wnioski z uwarunkowań społecznych.....	92
7.3. Wnioski z uwarunkowań gospodarczych	94
7.4. Wnioski z uwarunkowań infrastrukturalnych	95
7.5. Wnioski z uwarunkowań finansowych.....	96
7.6. Wnioski z prekonsultacji społecznych.....	98
Spis wykresów	100
Spis tabel.....	101
Spis map.....	102

Wstęp

Diagnoza strategii rozwoju gminy jest kluczowym elementem w procesie planowania jej przyszłego rozwoju. Celem niniejszego opracowania jest szczegółowa analiza aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej gminy, zidentyfikowanie mocnych i słabych stron, a także wskazanie szans oraz zagrożeń, które mogą wpłynąć na jej dalszy rozwój. Diagnoza stanowi punkt wyjścia do opracowania kompleksowej strategii rozwoju, która umożliwi skuteczne zarządzanie zasobami Gminy Busko-Zdrój.

Diagnoza przedstawia obszar w sposób obiektywny w oparciu o dane statystyczne i informacje ujęte w pięciu rozdziałach: uwarunkowaniach geograficzno-przyrodniczych, uwarunkowaniach społecznych, uwarunkowaniach gospodarczych, uwarunkowaniach infrastrukturalnych oraz uwarunkowaniach finansowych.

Dokument stanowi obraz opisowy i statystyczny obszaru opracowania, uwzględniający różnego rodzaju aspekty społeczno-gospodarcze i przestrzenne będące podstawą do dalszej analizy i badania potrzeb obszaru.

Na podstawie wyników przeprowadzonych analiz zawartych w niniejszej diagnozie zostaną określone kluczowe cele i kierunki działań w ramach przyszłej strategii rozwoju gminy, które umożliwią jej dynamiczny rozwój, przy jednoczesnym poszanowaniu zasobów naturalnych i dbałości o dobrostan społeczności lokalnej.

1. Diagnoza uwarunkowań geograficzno-przyrodniczych

Uwarunkowania przyrodniczo-geograficzne stanowią podstawowy element analizy rozwoju każdej gminy, gdyż mają kluczowy wpływ na kształtowanie jej przestrzeni, możliwości rozwojowe oraz jakość życia mieszkańców. W niniejszym rozdziale przedstawiono szczegółową charakterystykę najistotniejszych elementów przyrody oraz struktury geograficznej, które determinują rozwój gminy. Do najważniejszych z nich należą m.in.: położenie administracyjne i fizycznogeograficzne, walory środowiskowe, posiadane zasoby naturalne i obszary prawnie chronione. Ponadto, uwzględniono aspekt realizowanej lokalnie gospodarki przestrzennej.

1.1. Położenie

Gmina Busko-Zdrój pod względem administracyjnym jest gminą miejsko-wiejską, wchodzącą w skład powiatu buskiego. Położona jest w południowej części województwa świętokrzyskiego. Powierzchnia gminy to 235,88 km², co stanowi ok. 24% powierzchni powiatu buskiego i ok. 2% powierzchni województwa świętokrzyskiego.

Busko-Zdrój położone jest ok. 50 km od Kielc, czyli stolicy województwa świętokrzyskiego i ok. 80 km od Krakowa.

Gmina Busko-Zdrój graniczy z siedmioma gminami: od północy z miejsko-wiejską – Gminą Chmielnik i gminą wiejską – Gminą Gnojno, od południa z gminami miejsko-wiejskimi – Gminą Wiślica, Gminą Nowy Korczyn i Gminą Solec-Zdrój, od wschodu z miejsko-wiejską – Gminą Stopnica, zaś od zachodu z miejsko-wiejską – Gminą Pińczów.

Położenie Gminy Busko-Zdrój na tle województwa świętokrzyskiego i powiatu buskiego przedstawiono na poniższych mapach.

Mapa 1 Położenie Gminy Busko-Zdrój na tle województwa świętokrzyskiego

Źródło: opracowanie własne

Mapa 2 Położenie Gminy Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego

Źródło: opracowanie własne

Obszar Gminy Busko-Zdrój obejmuje miasto Busko-Zdrój oraz 47 sołectw tj.: Baranów, Bilczów, Biniątki, Błoniec, Bronina, Budzyń, Chotelek, Dobrowoda, Elźbiecin, Gadawa, Galów, Janina, Kameduły, Kawczyce, Kołaczkowice, Kostki Duże, Kostki Małe, Kotki, Las Winiarski,

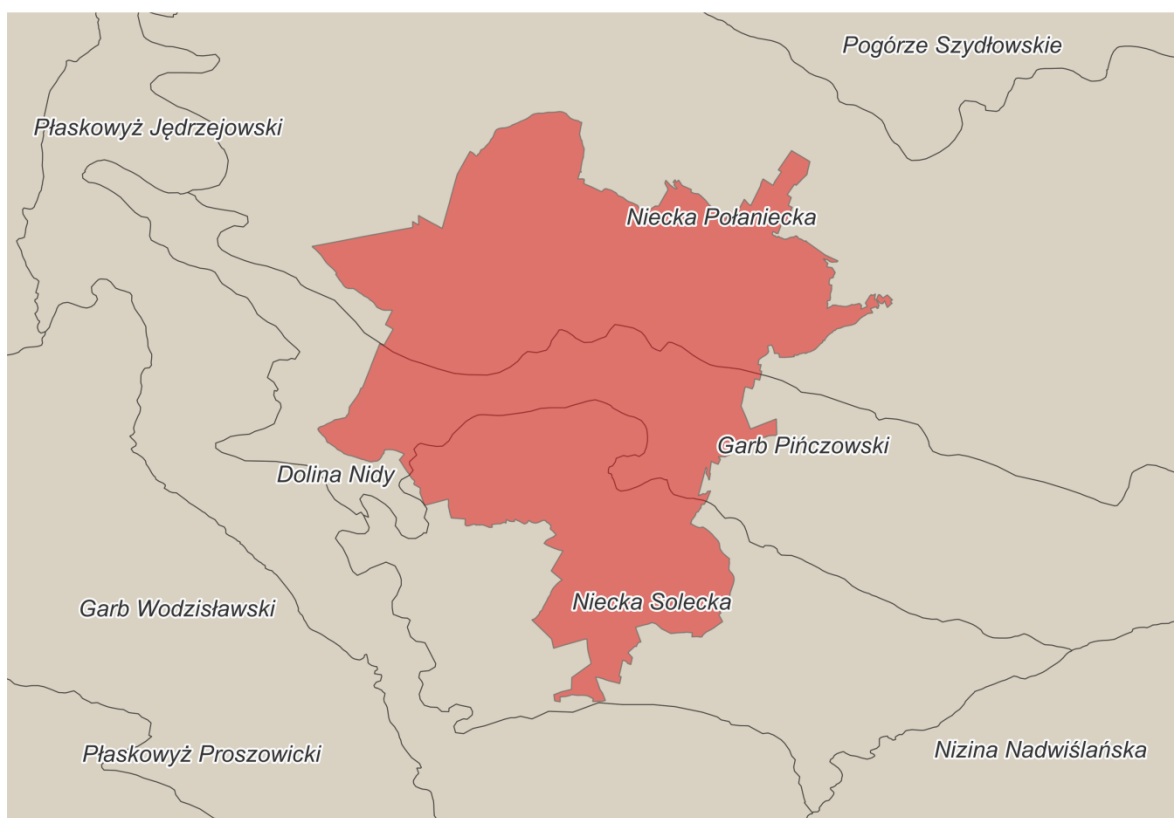
Łagiewniki, Mikułowice, Młyny, Nowy Folwark, Nowa Wieś, Oleszki, Olganów, Owczary, Palonki, Pęczelice, Podgaje, Radzanów, Ruczynów, Siesławice, Skorzów, Skotniki Duże, Skotniki Małe, Słabkowie, Służów, Szaniec, Szczaworyż, Welec, Widuchowa, Wolica, Zbludowice, Zbrodzice, Zwierzyniec, Żerniki Górne.

Miasto Busko-Zdrój posiada status gminy uzdrowiskowej.

Pod względem położenia fizycznogeograficznego, Gmina Busko-Zdrój leży w obrębie makroregionu Wyżyny Małopolskiej oraz na pograniczu mezoregionów: Niecki Połanieckiej, Garbu Pińczowskiego oraz Niecki Soleckiej.

Poniższa mapa przedstawia położenie fizycznogeograficzne Gminy Busko-Zdrój.

Mapa 3 Położenie fizycznogeograficzne Gminy Busko-Zdrój

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (GDOŚ)

1.2. Planowanie przestrzenne

Zgodnie z danymi Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, tylko ok. 6% powierzchni Gminy Busko-Zdrój jest objęte miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Dla porównania, na terenie powiatu buskiego pokrycie planami wynosi 10,2%, natomiast w skali całego województwa świętokrzyskiego udział ten wynosi 31,9%.

Powierzchnia objęta obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego na terenie Gminy Busko-Zdrój, powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego została przedstawiona w poniższej tabeli.

Tabela 1 Powierzchnia objęta obowiązującymi planami na terenie Gminy Busko-Zdrój, powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego

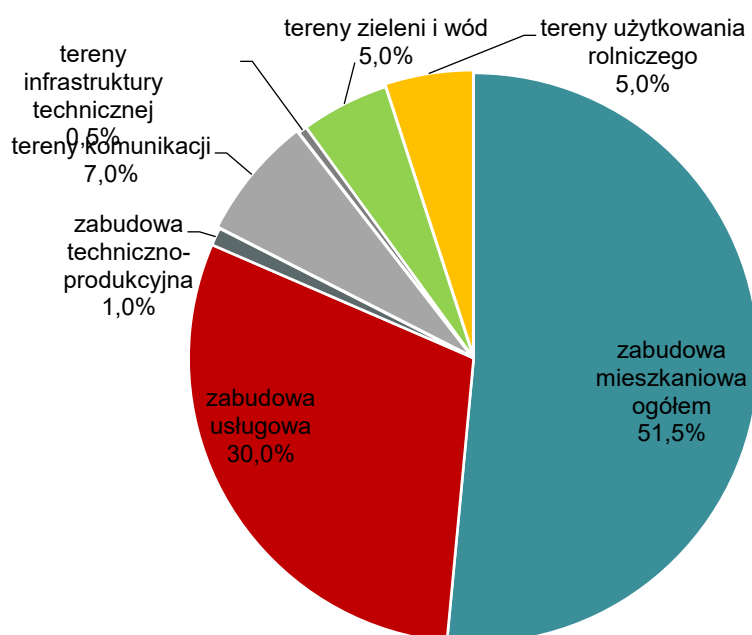
	Powierzchnia objęta obowiązującymi planami ogółem	Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem
Województwo świętokrzyskie	350 968,9	31,9
Powiat buski	9 594,0	10,2
Gmina Busko-Zdrój	1 099,0	5,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

W strukturze powierzchni objętej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w Gminie Busko-Zdrój zdecydowanie dominują tereny zabudowy mieszkaniowej – 51,5% oraz tereny usługowe – 30%. Udział pozostałych terenów przeznaczonych w miejscowych planach to: tereny komunikacji – 7%, tereny zieleni i wód – 5%, tereny użytkowania rolniczego – 5%, zabudowa techniczno-produkcyjna – 1% oraz tereny infrastruktury technicznej – 0,5%.

Poniższy wykres prezentuje udział powierzchni terenów o określonych przeznaczeniach w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego obowiązujących w Gminie Busko-Zdrój.

Wykres 1 Udział powierzchni terenów o określonych przeznaczeniach w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego w Gminie Busko-Zdrój

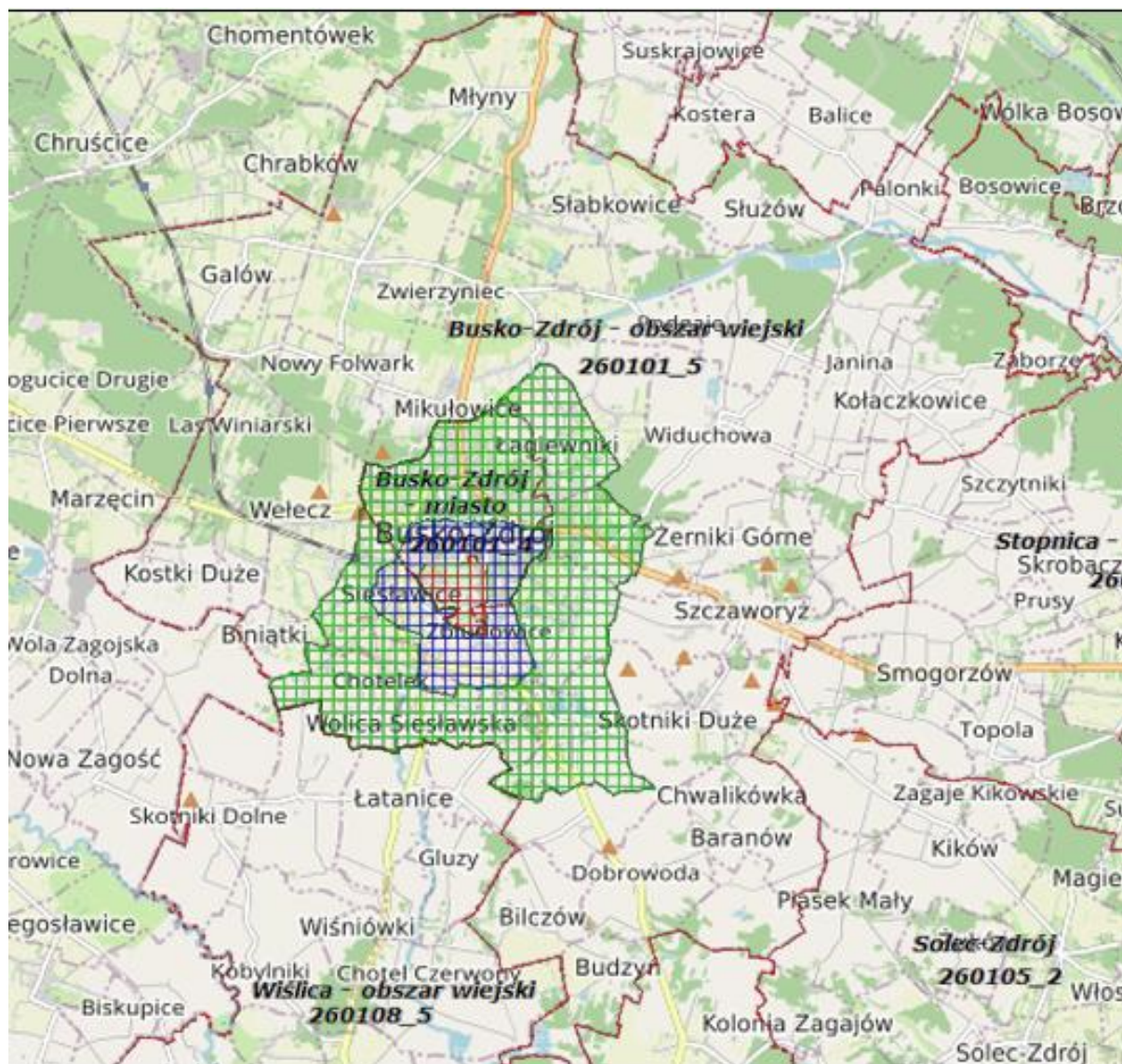
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Gospodarka przestrzenna Gminy Busko-Zdrój uwzględnia również regulacje wynikające ze Statutu Uzdrowiska Busko-Zdrój, przyjętego Uchwałą nr XXII/281/2020 Rady Miejskiej w Busku-Zdroju z dnia 25 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia Statutu Uzdrowiska Busko-Zdrój.

Obszar Uzdrawiska Busko-Zdrój o powierzchni 4 538,6 ha obejmuje teren miasta oraz 9 sołectw Gminy Busko-Zdrój tj. Łągiewniki, Bronina, Owczary, Radzanów, Kawczyce, Zbludowice, Wolica, Chotelek, Siesławice. Obszar ten podzielony jest na 3 strefy ochrony uzdrowskiej: Strefę „A” o powierzchni 164,9 ha, Strefę „B” o powierzchni 814,7 ha, Strefę „C” o powierzchni 3 559 ha.

Poniżej przedstawiono przebieg wyznaczonych stref ochrony uzdrowskiej na tle granic Gminy Busko-Zdrój.

Mapa 4 Lokalizacja stref ochrony uzdrowskiej na terenie Gminy Busko-Zdrój

Źródło: <https://geodezja.powiat.busko.pl/map/www/mapa.php?CFGF=wms&mylayers+=gminy+OSM>

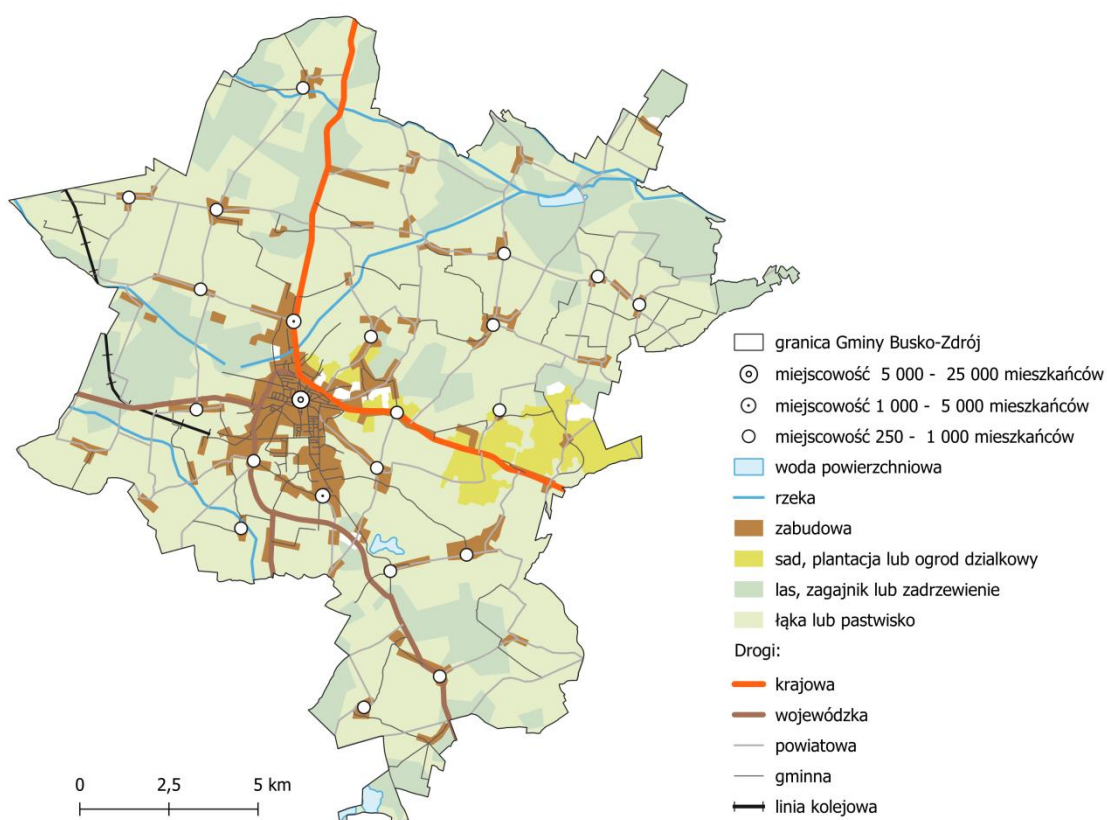
W celu zapewnienia prawidłowej działalności lecznictwa uzdrowskiego w Stacji Uzdrawiska określono szczegółowe czynności zabronione w poszczególnych strefach ochrony uzdrowskiej. Wyznaczono miejsce do prowadzenia punktów sprzedaży pamiątek, wyrobów ludowych i produktów regionalnych. Regulacjom podlegają również formy i miejsca lokalizacji tablic i urządzeń reklamowych.

1.3. Środowisko przyrodnicze

Środowisko przyrodnicze stanowi jeden z kluczowych elementów tożsamości i potencjału rozwojowego każdej jednostki terytorialnej. Analiza środowiska przyrodniczego, a w szczególności jego walorów i posiadanych zasobów naturalnych, umożliwi zidentyfikowanie mocnych stron i potencjałów obszaru poddanego diagnozie. Atrakcyjność przyrodnicza i jakość środowiska jest szczególnie istotna dla rozwoju turystyki, w tym zdrowotnej i prozdrowotnej, co może stanowić zagrożenie i potrzebę ochrony środowiska, dlatego jej właściwe rozpoznanie może stanowić istotny impuls dla zrównoważonego rozwoju gminy.

Poniższa mapa prezentuje pokrycie terenu Gminy Busko-Zdrój, którego wybrane elementy zostaną omówione w niniejszym rozdziale.

Mapa 5 Pokrycie terenu Gminy Busko-Zdrój

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Bazy Danych Obiektów Ogólnogeograficznych(BDOO)

Lasy

Zgodnie z danymi pozyskanymi z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, powierzchnia lasów w Gminie Busko-Zdrój w 2024 roku wyniosła 3 218,90 ha, co stanowiło ok. 29,2% powierzchni lasów na terenie powiatu buskiego i ok. 1% powierzchni lasów w obrębie województwa świętokrzyskiego. Lesistość gminy w 2024 roku wyniosła 13,7%, co pozytywnie wyróżnia ją na tle powiatu buskiego, charakteryzującego się lesistością na poziomie 11,4%. Jest to jednak wartość niższa niż wykazuje województwo świętokrzyskie, którego lesistość kształtuje się na poziomie ponad 28%. W strukturze własności lasów

przeważają lasy prywatne, których udział wynosi ponad 66%. Udział lasów publicznych Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych to ok. 32,5%.

Zasoby naturalne

Wody powierzchniowe

Gmina Busko-Zdrój znajduje się na obszarze dorzecza Wisły w regionie wodnym Górnej-Zachodniej Wisły. Na system hydrograficzny gminy składają się rzeki, strumienie, rowy melioracyjne, zalewy rekreacyjne, oczka wytopiskowe i stawy. Główne rzeki przebiegające przez teren gminy to: Maskalis, Czarna Rzeka, Sanica i Bród. Do większych zbiorników wodnych występujących w granicach gminy należy zalew rekreacyjny w Radzanowie, Staw Niemiecki, Staw Rogowy, Staw Duży Ogrodowy i zalew rekreacyjny „Pod Lasem”. W granicach Gminy Busko-Zdrój występują obszary gruntów zmeliorowanych wraz z urządzeniami melioracji wodnych.

Na terenie Gminy Busko-Zdrój wyróżnia się łącznie siedem Jednolitych Części Wód Powierzchniowych (JCWP) tj.: Rzoska, Nida od Czarnej Nidy do ujścia, Struga Podłęska, Sanica, Wschodnia, Maskalis, Strumień.

Wymienione JCWP charakteryzują się zróżnicowanym stanem ekologicznym. Umiarkowany stan ekologiczny posiadają odpowiednio: Nida od Czarnej Nidy do ujścia, Struga Podłęska, Wschodnia, Maskalis i Strumień. Jako jedyna słaby stan ekologiczny posiada Rzoska. Wszystkie JCWP charakteryzują się złym ogólnym stanem wód. Wśród głównych presji wpływających na stan wód wymienionych JCWP wskazano: prostowanie koryta, źródła przemysłowe, bytowe i komunalne, eutrofizacja, budowle piętrzące, górnictwo, nawożenie, rolnictwo, leśnictwo, odpływ miejski, rozwój obszarów zurbanizowanych, transport, turystykę, nieznane (substancje zakazane).

Charakterystykę JCWP na terenie Gminy Busko-Zdrój przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 2 Charakterystyka JCWP na terenie Gminy Busko-Zdrój

Nazwa JCWP (typ JCWP)	Rodzaj presji determinującej stan wód w obrębie danej JCWP	Stan/potencjał ekologiczny	Stan ogólny	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego
Rzoska (RW_wap - Potok lub mała rzeka wyżynna na podłożu węglanowym)	nawożenie i depozycja oraz odpływ miejski (wody opadowe) oraz źródła bytowe i komunalne (punktowe); ścieki przemysłowe i komunalne; budowle piętrzące, górnictwo, prostowanie koryta, rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski; rozproszone - rolnictwo, leśnictwo;	słaby potencjał ekologiczny	zły stan wód	zagrożona

Nazwa JCWP (typ JCWP)	Rodzaj presji determinującej stan wód w obrębie danej JCWP	Stan/potencjał ekologiczny	Stan ogólny	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego
Nida od Czarnej Nidy do ujścia (RzN - Rzeka nizinna)	nawożenie i depozycja oraz odpływ miejski (wody opadowe), budowle piętrzące, rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski; rozproszone - rolnictwo, leśnictwo; nieznane (substancje zakazane);	umiarkowany stan ekologiczny	zły stan wód	zagrożona
Struga Podłęska (RW_wap - Potok lub mała rzeka wyżynna na podłożu węglanowym)	odpływ miejski (wody opadowe) oraz nawożenie i depozycja oraz źródła bytowe i komunalne (punktowe i rozproszone), prostowanie koryta, budowle piętrzące, górnictwo, rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski;	Umiarkowany stan ekologiczny	zły stan wód	zagrożona
Sanica (RW_wap - Potok lub mała rzeka wyżynna na podłożu węglanowym)	nawożenie i depozycja oraz odpływ miejski (wody opadowe) oraz źródła bytowe i komunalne (punktowe i rozproszone), prostowanie koryta, budowle piętrzące, górnictwo	b.d.	b.d.	zagrożona
Wschodnia (RW_wap - Potok lub mała rzeka wyżynna na podłożu węglanowym)	źródła bytowe i komunalne (punktowe i rozproszone), eutrofizacja (źródło zgodne ze źródłem troficznym), prostowanie koryta, budowle piętrzące, górnictwo, rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski; rozproszone - rolnictwo, leśnictwo;	umiarkowany stan ekologiczny	zły stan wód	zagrożona
Maskalis (RW_wap - Potok lub mała rzeka	nawożenie i depozycja oraz odpływ miejski (wody opadowe) oraz źródła	umiarkowany stan ekologiczny	zły stan wód	zagrożona

Nazwa JCWP (typ JCWP)	Rodzaj presji determinującej stan wód w obrębie danej JCWP	Stan/potencjał ekologiczny	Stan ogólny	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego
wyżynna na podłożu węglanowym	przemysłowe oraz źródła bytowe i komunalne (punktowe i rozproszone), ścieki przemysłowe i komunalne, prostowanie, budowle piętrzące, obiekty gospodarki wodnej (zbiorniki, stawy rybne), górnictwo, rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski;			
Strumień (RzN - Rzeka nizinna)	prostowanie koryta, budowle piętrzące, górnictwo, rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski; rozproszone - rolnictwo, leśnictwo;	umiarkowany stan ekologiczny	zły stan wód	zagrożona

Źródło: <http://karty.apgw.gov.pl:4200/jcw-powierzchniowe>

Na obszarze gminy nie występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią.

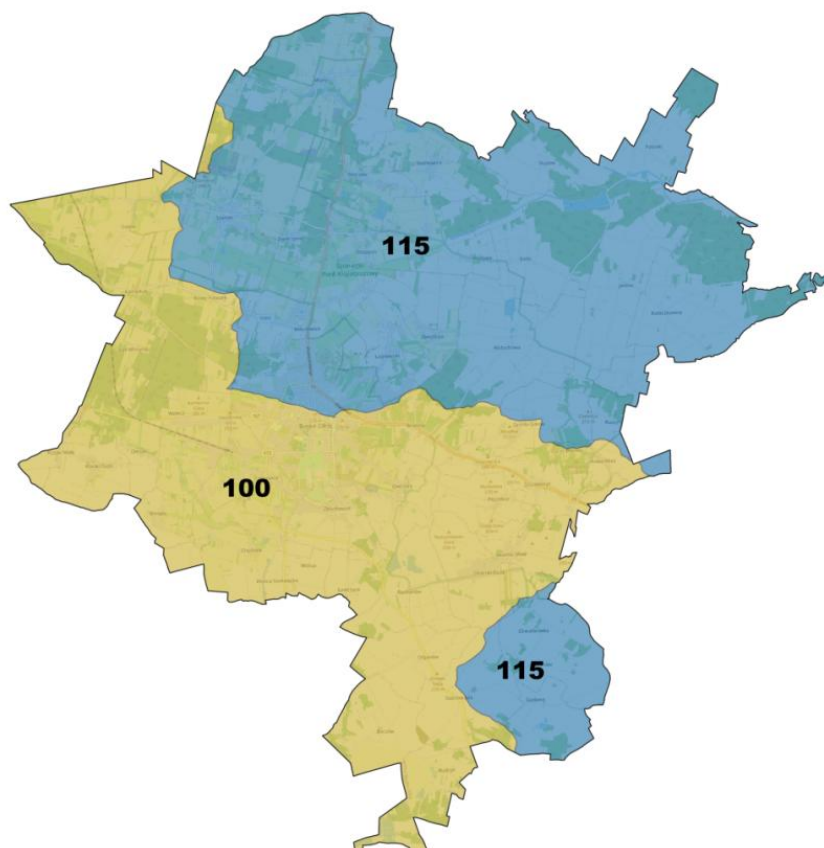
Wody podziemne

Wody podziemne Gminy Busko-Zdrój stanowią istotny element jej środowiska przyrodniczego, pełniąc kluczową rolę w zaopatrzeniu ludności w wodę pitną oraz w utrzymaniu równowagi ekologicznej regionu. To również ważny zasób naturalny, który ze względu na wykazywane właściwości lecznicze, wykorzystywany jest lokalnie nie tylko przez mieszkańców, ale również przez kuracjuszy i turystów.

W zachodnim fragmencie Gminy Busko-Zdrój wody podziemne są częścią Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) – nr 409 „Niecka Miechowska (SE)”, który zajmuje powierzchnię 2891,4 km² i przynależy do ośrodka porowo-szczelinowego. Zbiornik tworzą w głównej mierze utwory kredy górnej.

Zgodnie ze zaktualizowanym planem gospodarowania wodami i nowym podziałem Polski na 172 jednolite części wód podziemnych (JCWPd), Gmina Busko-Zdrój zlokalizowana jest w granicach dwóch jednolitych części wód podziemnych (JCWPd) – nr 100 i nr 115 na obszarze dorzecza Wisły. Ogólny stan JCWPd określono jako dobry i niezagrażający nieosiągnięciu celu środowiskowego. Poniżej przedstawiono mapę obrazującą JCWPd na tle Gminy Busko-Zdrój.

Mapa 6 Lokalizacja JCWPd na tle Gminy Busko-Zdrój

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie

Najistotniejszym posiadanym przez Gminę Busko-Zdrój zasobem naturalnym, ze względu na zasięg występowania, są wody lecznicze. Na obszarze gminy, na terenie uzdrowiska, występują dwa typy wód mineralnych uznanych za lecznicze – wody siarczkowe i solanka jodkowo-bromkowa. Wody te wydobywane są za pomocą 11 aktywnych ujęć wód leczniczych.

Poniższa tabela zawiera zestawienie ujęć wód leczniczych na terenie Gminy Busko-Zdrój wraz z ich charakterystyką.

Tabela 3 Zestawienie ujęć wód leczniczych na terenie Gminy Busko-Zdrój

Obszar górniczy	Nazwa ujęcia	Kopalina
BUSKO II	Aleksander 4B	1,43% chlorkowo-sodowa, jodkowa
	Anna 13	1,3% chlorkowo-sodowa, siarczkowa, jodkowa
	Henryk 15	2,3% chlorkowo-sodowa (solanka), siarczkowa, jodkowa, fluorkowa
	Ignacy 17	1,46% chlorkowo-sodowa, siarczkowa, jodkowa
	Małgorzata 19	7,32% chlorkowo-sodowa (solanka), jodkowa
	Michał 8B	1,4% chlorkowo- sodowa, jodkowa
	Wiesława 16A	1,4% chlorkowo- sodowa, siarczkowa, jodkowa
BUSKO-PÓŁNOC	C-1	1,2% chlorkowo- sodowa, siarczkowa, jodkowa
LAS WINIARSKI I	Las Winiarski - 1	1,25% chlorkowo-sodowa, siarczkowa, jodkowa
	Las Winiarski - 2	1,3% chlorkowo-sodowa, siarczkowa, jodkowa

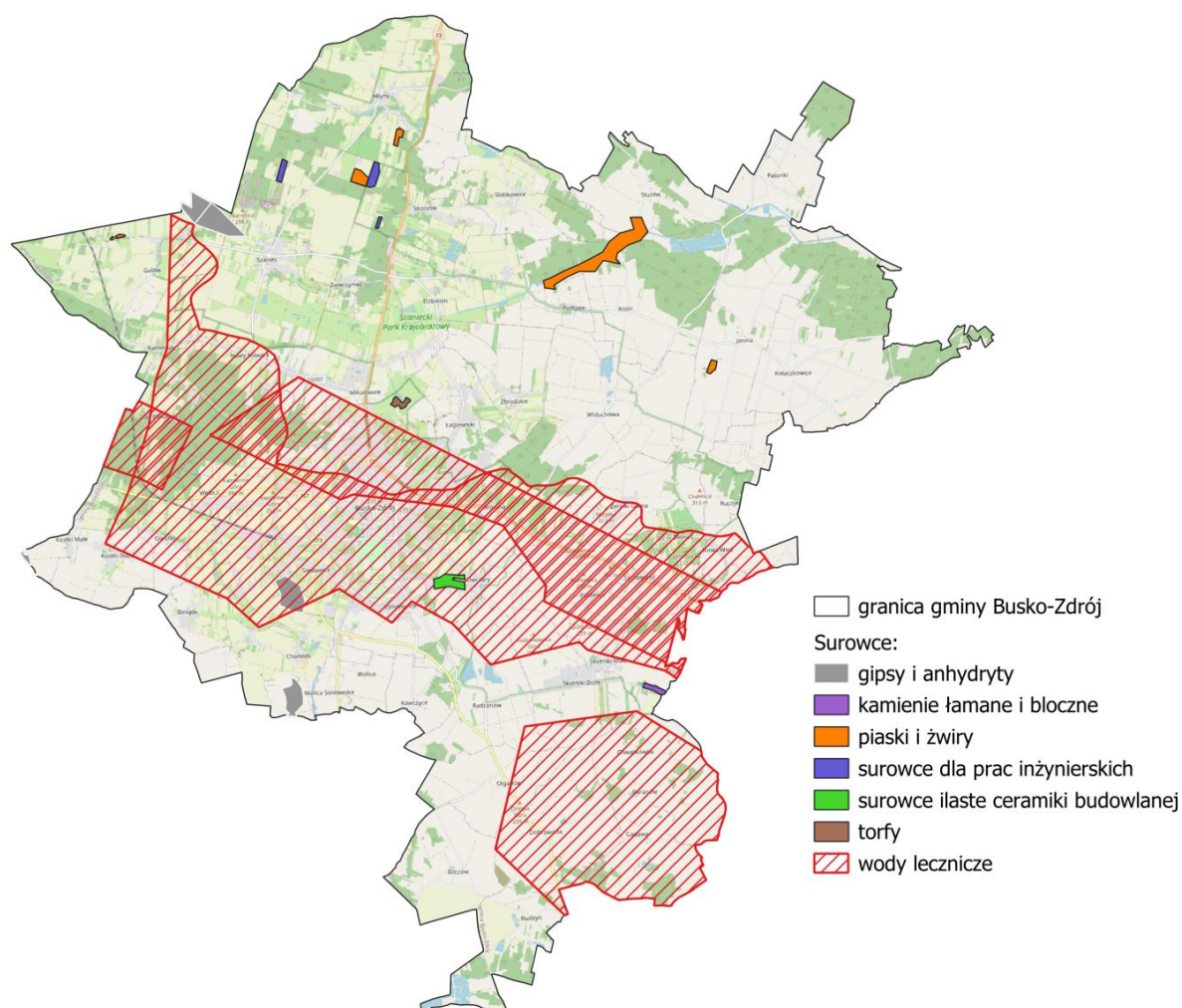
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Uchwały nr XXII/281/2020 Rady Miejskiej w Busku-Zdroju z dnia 25 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia Statutu Uzdrawiska Busko-Zdrój

Zasoby naturalne

Oprócz wód leczniczych, na terenie Gminy Busko-Zdrój zostały udokumentowane złoża następujących kopalin tj.: gipsy i anhydryty, kamienie łamane i boczne, piaski i żwiry, surowce dla prac inżynierskich, surowce ilaste dla ceramiki budowlanej oraz torfy.

Na poniższej mapie przedstawiono rozmieszczenie udokumentowanych złóż kopalin występujących na terenie Gminy Busko-Zdrój.

Mapa 7 Udokumentowane złoża kopalin na terenie Gminy Busko-Zdrój

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Instytutu Geologicznego Państwowy Instytut Badawczy

Obszary chronione

Obszary chronione odgrywają kluczową rolę w zachowaniu bioróżnorodności, ochronie unikalnych ekosystemów oraz utrzymaniu równowagi środowiskowej. Obecność obszarów chronionych w strukturze przestrzennej gminy ma istotne znaczenie dla planowania rozwoju

lokalnego. Z jednej strony wiąże się z ograniczeniami w lokalizowaniu nowych inwestycji, z drugiej jednak — może stanowić impuls do rozwoju w oparciu o wartości środowiskowe, w tym rozwój ekoturystyki, rolnictwa ekologicznego czy działań proekologicznych wspieranych przez fundusze krajowe i unijne.

Na terenie Gminy Busko-Zdrój występują następujące formy ochrony przyrody:

- Szaniecki Park Krajobrazowy (wraz z otuliną),
- Nadnidziański Park Krajobrazowy (wraz z otuliną),
- Obszar Chronionego Krajobrazu Chmielnicko-Szydłowski,
- Obszar Chronionego krajobrazu Nadnidziański,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Szaniecki,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Solecko-Pacanowski,
- Obszar Natura 2000 – specjalny obszar ochrony siedlisk Ostoja Nidziańska (PLH260003),
- Obszar Natura 2000 – specjalny obszar ochrony siedlisk Ostoja Szaniecko-Solecka (PLH260034),
- Obszar Natura 2000 – obszar specjalnej ochrony ptaków Dolina Nidy (PLB260001),
- rezerwat przyrody „Owczary”,
- 6 pomników przyrody,
- Użytek ekologiczny „Ostra Góra”,
- Stanowisko dokumentacyjne „Ściana łomiku”,
- Stanowisko dokumentacyjne „Odsłonięcie geologiczne”,
- Stanowisko dokumentacyjne „Zajęcza Góra”.

Parki krajobrazowe

- Szaniecki Park Krajobrazowy (wraz z otuliną)

Szaniecki Park Krajobrazowy utworzony został na podstawie Uchwały Wojewódzkiej Rady Narodowej w Kielcach Nr XVII/187/86 z dnia 19 grudnia 1986 r. (Dz. Urz. z 1987 r. Nr 2, poz. 2) zmieniona Uchwałą Nr XXXIX/572/17 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 21 grudnia 2017 r. w sprawie zmiany uchwały Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego Nr XLIX/875/14 z dnia 13 listopada 2014 r. w sprawie utworzenia Szanieckiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. z 2017 r. poz. 4132).

Park zlokalizowany jest na terenie powiatu buskiego, kieleckiego i pińczowskiego obejmując gminy: Solec-Zdrój, Kije, Stopnica, Chmielnik, Busko-Zdrój, Pińczów. Powierzchnia Parku to 11 289,60 ha, natomiast powierzchnia jego otuliny – 13 757,00 ha. Powierzchnia Parku w granicach Gminy Busko-Zdrój wynosi 7 017,0 ha, a powierzchnia otuliny – 7 430 ha.

Dla Parku obowiązuje plan ochrony ustanowiony Uchwałą Nr XXXIV/480/21 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 30 sierpnia 2021 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Szanieckiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego z 2021 r. poz. 2941). Celem parku jest ochrona licznych, unikatowych enklaw krajobrazowych o wysokich walorach przyrodniczych, obejmujących wzgórza wapienne i gipsowe oraz cenne zbiorowiska roślinności kserotermicznej, torfowiskowej i słonolubnej.

- o Nadnidziański Park Krajobrazowy (wraz z otuliną)

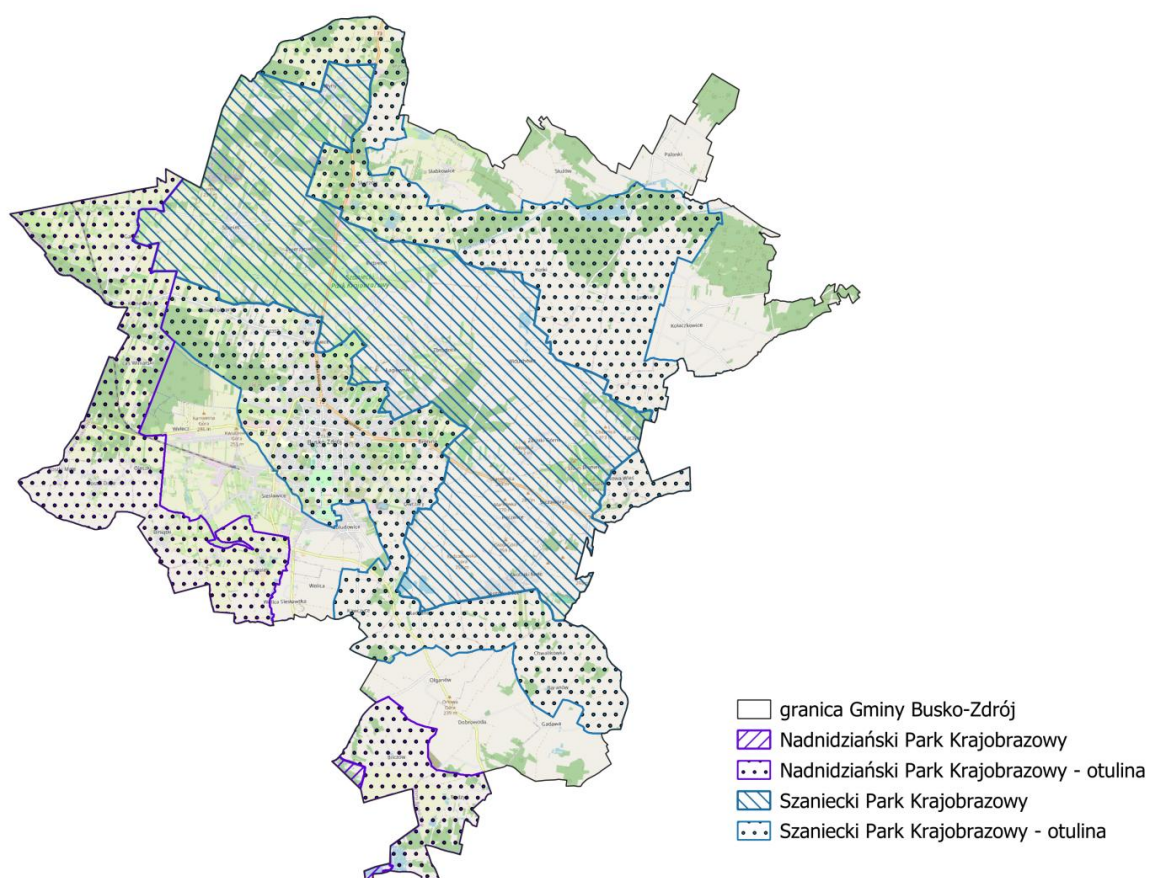
Nadnidziański Park Krajobrazowy utworzony został na podstawie Uchwały Wojewódzkiej Rady Narodowej w Kielcach Nr XVII/187/86 z dnia 19 grudnia 1986 r. w sprawie ustanowienia Zespołu Parków Krajobrazowych Poniżnia (Dz. Urz. z 1987 r. Nr 2, poz. 2), zmienionej przez Uchwałę Nr XLIX/874/14 z dnia 13 listopada 2014 r. w sprawie utworzenia Nadnidziańskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. z 2014 r. poz. 3148).

Park obejmuje powiat buski, kazimierski, pińczowski oraz jędrzejowski, a także gminy: Kije, Złota, Michałów, Imielno, Opatowiec, Wiślica, Busko-Zdrój, Nowy Korczyn i Pińczów. Powierzchnia Parku wynosi 22888,60 ha, natomiast powierzchnia jego otuliny – 26 312 ha, z czego powierzchnia Parku w granicach Gminy Busko-Zdrój wynosi 47,8 ha oraz powierzchnia otuliny - 3 471 ha.

Obszar powołano w celu ochrony wyjątkowych w skali krajowej wartości przyrodniczych, obejmujących wschodnie gipsowe oraz unikatowy zespół zjawisk i form krasu gipsowego. Najbardziej charakterystyczne skały gipsowe tworzą kryształki o formach wielokryształicznych, osiągające rzadko spotykane rozmiary do 3,5 m długości. Charakterystycznym elementem krajobrazu Parku jest dolina Nidy z licznymi meandrami i starorzeczami.

Poniższa mapa przedstawia rozmieszczenie parków krajobrazowych na terenie Gminy Busko-Zdrój.

Mapa 8 Parki krajobrazowe na terenie Gminy Busko-Zdrój

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (GDOŚ)

Obszary Chronionego Krajobrazu

○ Obszar Chronionego Krajobrazu Chmielnicko-Szydłowski

Chmielnicko-Szydłowski Obszar Chronionego Krajobrazu został utworzony na podstawie Rozporządzenia Nr 12/95 Wojewody Kieleckiego z dnia 29 września 1995 r. w sprawie ustanowienia obszarów chronionego krajobrazu w województwie kieleckim (Dz. Urz. z 1995 r. Nr 21, poz. 145). Obszar obejmuje swoim zasięgiem powiat staszowski, buski, kielecki i pińczowski oraz gminy: Kije, Gnojno, Stopnica, Tuczępy, Busko-Zdrój, Szydłów, Raków, Staszów, Daleszyce, Morawica, Pierzchnica, Chmielnik i Łągów. Powierzchnia obszaru wynosi 60 733 ha, z czego teren Gminy Busko-Zdrój to 1 396 ha.

Jest to obszar o krajobrazie rolniczo-leśnym. W jego szacie roślinnej największy walor przyrodniczy mają lasy o charakterze naturalnym, których większe kompleksy zachowały się między Włoszczowicami a Piotrkowicami. Pod względem siedliskowym przeważają bory sosnowe i bory mieszane, sporadycznie występują fragmenty borów trzcinnikowych, olsów i łągów. Na rędzinach jurajskich wykształciła się bogata postać subkontynentalnego boru mieszanego, przechodząca miejscami w grąd wysoki i świetlistą dąbrowę, z wieloma gatunkami kserotermicznej. Istotnym elementem szaty roślinnej są zbiorowiska nieleśne, głównie torfowiska (wysokie, przejściowe i niskie).

○ Obszar Chronionego krajobrazu Nadnidziański

Nadnidziański Obszar Chronionego Krajobrazu został utworzony na podstawie Rozporządzenia Nr 335/2001 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 17 października 2001 r. w sprawie utworzenia na terenach otulin parków krajobrazowych obszarów chronionego krajobrazu (Dz. Urz. z 2001 r. Nr 108, poz. 1271). Obszar ten obejmuje swoim zasięgiem powiat buski, kielecki, kazimierski, pińczowski oraz jędrzejowski, a także gminy: Kije, Złota, Michałów, Imielno, Opatowiec, Chmielnik, Wiślica, Busko-Zdrój, Nowy Korczyn i Pińczów. Powierzchnia obszaru wynosi 26 312 ha, z czego teren Gminy Busko-Zdrój to 3 471 ha.

Obszar ten obejmuje tereny o dużych walorach przyrodniczo-krajobrazowych, których ochrona zapewni zachowanie cennych walorów parku krajobrazowego. Otulina Nadnidziańskiego Parku Krajobrazowego obejmuje tereny występowania rzadkich gipsowych formacji geologicznych z licznymi formami krasowymi, a także ciepłolubnych zbiorowisk roślinności kserotermicznej, torfowiskowej i bagiennej.

○ Obszar Chronionego Krajobrazu Szaniecki

Szaniecki Obszar Chronionego Krajobrazu to obszar utworzony na podstawie Rozporządzenia Nr 335/2001 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 17 października 2001 r. w sprawie utworzenia na terenach otulin parków krajobrazowych obszarów chronionego krajobrazu (Dz. Urz. z 2001 r. Nr 108, poz. 1271).

Obszar ten obejmuje swoim zasięgiem powiat buski, kielecki i pińczowski oraz gminy: Solec-Zdrój, Kije, Stopnica, Chmielnik i Busko-Zdrój. Powierzchnia obszaru wynosi 13 757 ha, z czego 7 430 ha znajduje się w granicach Gminy Busko-Zdrój.

○ Obszar Chronionego Krajobrazu Solecko-Pacanowski

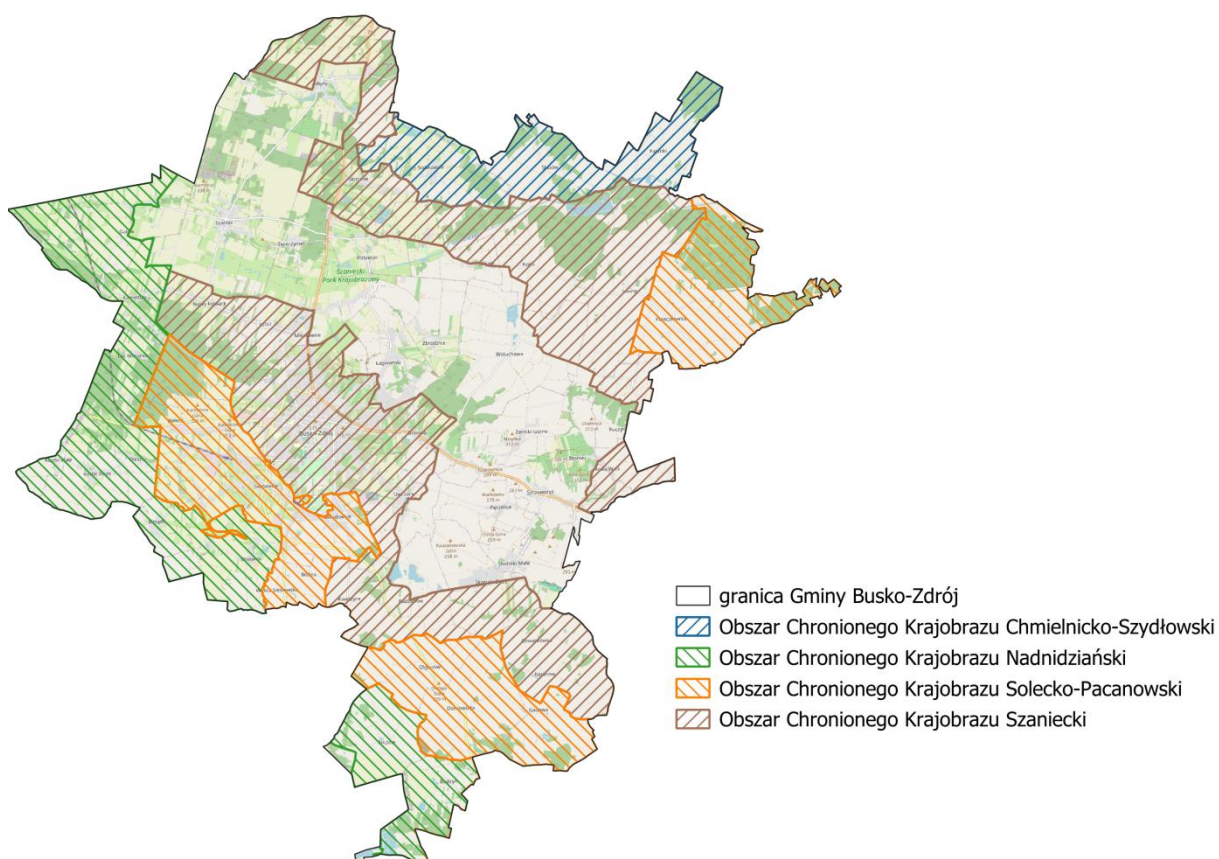
Solecko-Pacanowski Obszar Chronionego Krajobrazu został utworzony na podstawie Rozporządzenia Nr 12/95 Wojewody Kieleckiego z dnia 29 września 1995 r. w sprawie

ustanowienia obszarów chronionego krajobrazu w województwie kieleckim (Dz. Urz. z 1995 r. Nr 21, poz. 145).

Zasięg wyznaczonego obszaru chronionego obejmuje powiat staszowski, buski i dąbrowski, w tym gminy: Solec-Zdrój, Bolesław, Mędrzechów, Stopnica, Tuczępy, Pacanów, Busko-Zdrój, Nowy Korczyn, Oleśnica, Rytwiany, Staszów, Szczucin i Wiślica. Powierzchnia obszaru wynosi 47 347 ha, z czego 4 172 ha znajduje się w granicach Gminy Busko-Zdrój.

Poniższa mapa obrazuje lokalizację obszarów chronionego krajobrazu na terenie Gminy Busko-Zdrój.

Mapa 9 Obszary chronionego krajobrazu na terenie Gminy Busko-Zdrój

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (GDOŚ)

Obszary Natura 2000

- o Obszar Natura 2000 – specjalny obszar ochrony siedlisk Ostoja Nidziańska (PLH260003)

Specjalny obszar ochrony siedlisk Ostoja Nidziańska (PLH260003) utworzony został na podstawie Decyzji Komisji z dnia 13 listopada 2007 r. przyjmującej, na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG, pierwszy zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty. Obszar został usankcjonowany Rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 2 września 2021 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Ostoja Nidziańska (PLH260003) (Dz. U. z 2021 r. poz. 1766) wraz ze zmianą wykazaną w Rozporządzeniu Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 7 września 2023 r. zmieniającego rozporządzenie

w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Ostoja Nidziańska (PLH260003) (Dz. U. z 2023 r. poz. 2011).

Obszar ten obejmuje powiat buski, kazimierski, pińczowski i jędrzejowski oraz gminy: Kije, Złota, Michałów, Imielno, Opatowiec, Wiślica, Busko-Zdrój, Nowy Korczyn i Pińczów. Powierzchnia obszaru wynosi 26 515,64 ha.

Jednym z głównych walorów ostoi jest kras gipsowy, tworzący podłoże dla rzadko spotykanych, kserotermicznych, nagipsowych muraw. Związane są z nimi stanowiska wielu najrzadszych składników naczyniowej flory polskiej. Znajduje się tu jedyne w Polsce stanowisko sierpika różnolistnego (rezerwat Skorocice) oraz jedna z najmocniejszych populacji dziewięcisiła popłocholistnego. Dobrze wykształcone i zachowane są także zbiorowiska łąkowe i torfowiskowe, oraz lasy łąkowe. Jest to obszar występowania słonych źródeł, wokół których rozwijają się łąki halofilne.

- o Obszar Natura 2000 – specjalny obszar ochrony siedlisk Ostoja Szaniecko-Solecka (PLH260034)

Specjalny obszar ochrony siedlisk Ostoja Szaniecko-Solecka utworzony został na podstawie Decyzji Komisji z dnia 10 stycznia 2011 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty. Obszar ten został usankcjonowany Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 18 czerwca 2018 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Ostoja Szaniecko-Solecka (PLH260034) (Dz. U. z 2018 r. poz. 1545) wraz ze zmianą wykazaną w Rozporządzeniu Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 22 września 2023 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Ostoja Szaniecko-Solecka (PLH260034) (Dz. U. z 2023 r. poz. 2163).

Obszar obejmuje powiat buski i kielecki oraz gminy: Solec-Zdrój, Gnojno, Stopnica, Chmielnik, Pacanów, Wiślica, Busko-Zdrój i Nowy Korczyn. Powierzchnia obszaru wynosi 8 072,86 ha.

Jest to obszar występowania najcenniejszych siedlisk muraw kserotermicznych i torfowisk węglanowych, łąk solniskowych oraz ciepłych grądów. Szacuje się, że na tym terenie występuje około 1100 gatunków roślin naczyniowych, w tym około 70 gatunków chronionych, 200 gatunków zagrożonych w skali regionu i kraju. Ostoja zabezpiecza najcenniejsze półnaturalne siedliska związane z występowaniem wapienia i gipsu oraz niepowtarzalne układy krajobrazowe (w tym krasowe).

- o Obszar Natura 2000 – obszar specjalnej ochrony ptaków Dolina Nidy (PLB260001)

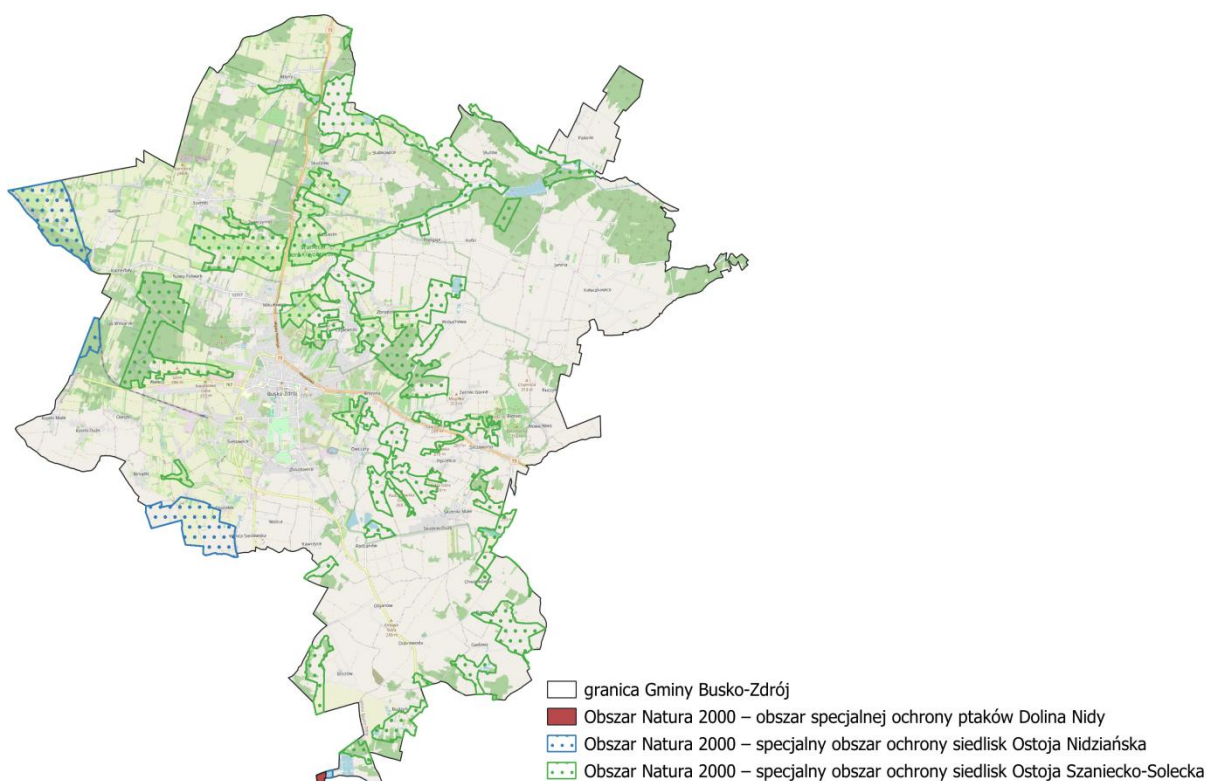
Obszar specjalnej ochrony ptaków Dolina Nidy (PLB260001) utworzony został na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. Nr 229, poz. 2313).

Obszar obejmuje powiat buski, kielecki, kazimierski, pińczowski i jędrzejowski oraz gminy: Chęciny, Kije, Sobków, Złota, Michałów, Imielno, Opatowiec, Wiślica, Busko-Zdrój, Nowy Korczyn i Pińczów. Powierzchnia obszaru wynosi 19 956,1 ha, z czego 7,5 ha obejmuje fragment południowej części Gminy Busko-Zdrój.

Jest to ostoja ptasia o randze europejskiej, na terenie której występuje co najmniej 30 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 10 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK).

Na poniższej mapie przedstawiono lokalizację obszarów Natura 2000 znajdujących się na terenie Gminy Busko-Zdrój.

Mapa 10 Obszary Natura 2000 zlokalizowane na terenie Gminy Busko-Zdrój

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (GDOŚ)

Rezerwat przyrody Owczary

Rezerwat przyrody Owczary utworzony został na podstawie Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 5 maja 1959 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. z 1959 r. Nr 53, poz. 254).

Rezerwat zajmuje powierzchnię 0,52 ha. Celem ochrony rezerwatu jest źródło solankowe z występującą na terenie zabagnionym w jego najbliższej okolicy florą i fauną halofilną.

Dla rezerwatu utworzono plan ochronny na podstawie Zarządzenia Nr 1/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach z dnia 27 marca 2013 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Owczary” (Dz. Urz. z 2013 r. poz. 1478), które zmieniono Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach z dnia 8 kwietnia 2016 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Owczary” (Dz. Urz. z 2016 r. poz. 1272). Plan ochrony identyfikuje następujące przedmioty ochrony: śródładowe słone łąki, pastwiska i szuwary, niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie.

Pomniki przyrody

W obrębie gminy występuje również sześć pomników przyrody:

- o grupa drzew – 3 dęby szypułkowe (*Quercus robur*), zlokalizowane w Kamedułach,
- o sosna zwyczajna (*Pinus sylvestris*), zlokalizowana w Welczu,

- o dąb szypułkowy (*Quercus robur*), zlokalizowany na terenie miasta Busko-Zdrój,
- o odsłonięcie geologiczne – Zimne Wody, obejmuje skałkę zbudowaną z gipsów krystalicznych, stanowiącą próg skalny wzniesienia,
- o skałka tworząca próg skalny wzniesienia, zbudowana z gipsów krystalicznych,
- o odsłonięcie geologiczne, które stanowi północna ściana wyrobiska.

Stanowiska dokumentacyjne

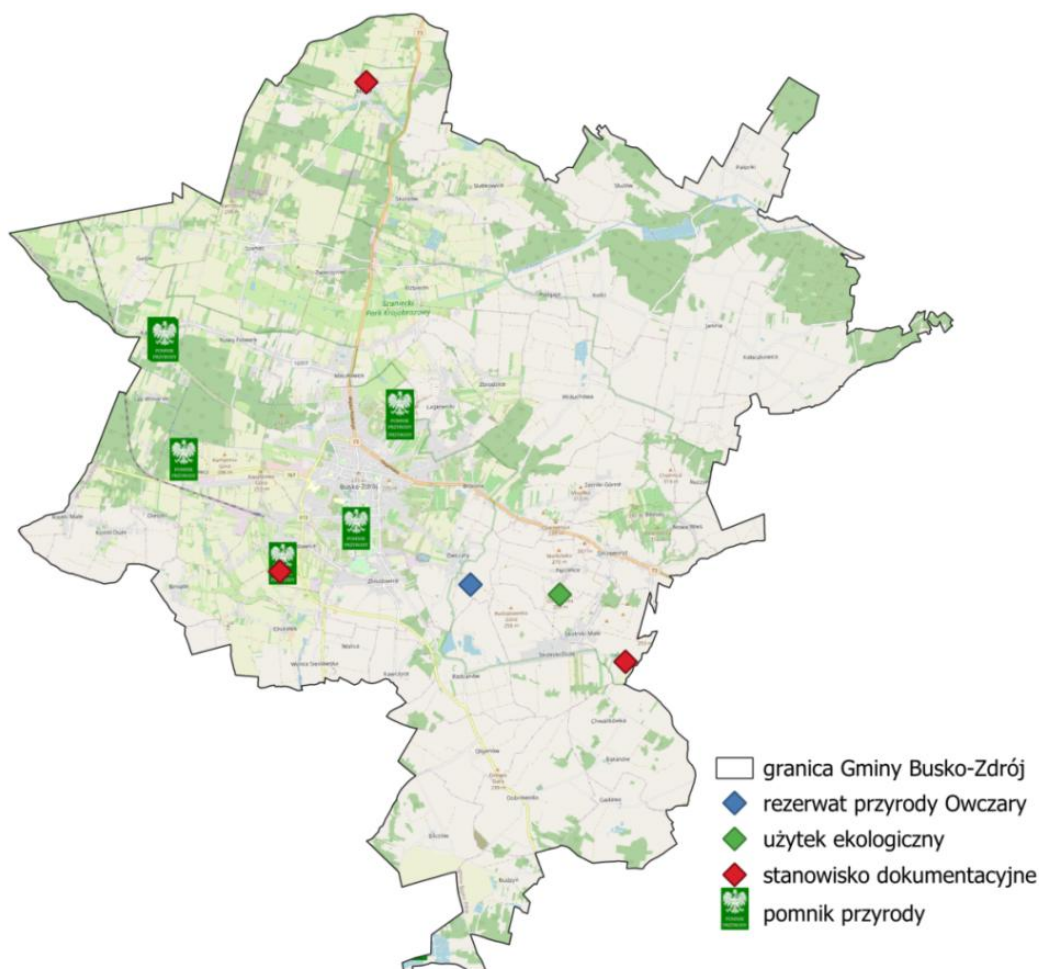
W granicach Gminy Busko-Zdrój ustanowiono 3 stanowiska dokumentacyjne:

- o Stanowisko dokumentacyjne „Odsłonięcie geologiczne” obejmuje naturalne wyrobisko powierzchniowe w miejscowości Siesławice.
- o Stanowisko dokumentacyjne „Ściana łomiku” obejmuje antropogeniczne wyrobisko powierzchniowe w miejscowości Młyny.
- o Stanowisko dokumentacyjne „Zajęcza Góra” obejmuje antropogeniczne wyrobisko powierzchniowe w miejscowości Skotniki Małe.

Użytki ekologiczne

Na terenie Gminy Busko-Zdrój ustanowiono jeden użytek ekologiczny Ostra Góra. Użytek znajduje się w miejscowości Skotniki Małe i posiada powierzchnię 0,90 ha. Celem ochrony użytku jest murawa kserotermiczna z wieloma gatunkami rzadkimi i chronionymi.

Mapa 11 Lokalizacja rezerwatu przyrody, pomników przyrody, użytku ekologicznego oraz stanowisk dokumentacyjnych na terenie Gminy Busko-Zdrój

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (GDOŚ)

Gmina Busko-Zdrój posiada udokumentowane zasoby kopalin, w tym w szczególności wód leczniczych. Jednocześnie znaczna część obszaru gminy objęta jest formami ochrony przyrody. Wykorzystanie bogactwa zasobów kopalin oraz walorów przyrodniczo-krajobrazowych stanowi wyzwanie dla gminy m.in. pod względem racjonalnego prowadzenia polityki środowiskowej w powiązaniu z planowaniem przestrzennym.

1.4. Klimat

Gmina Busko-Zdrój leży w strefie klimatu umiarkowanego, w najcieplejszym, VI – świętokrzysko-małopolskim regionie bioklimatycznym Polski. W niniejszym rozdziale scharakteryzowane zostaną główne elementy klimatu tj. średnia temperatura powietrza, wiatry, opady atmosferyczne oraz nasłonecznienie.

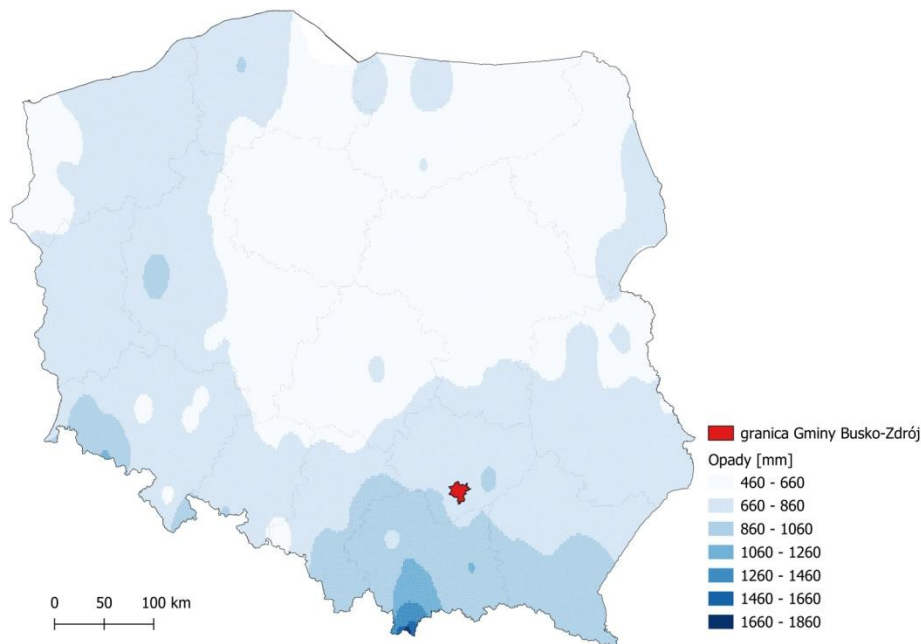
Średnia roczna temperatura powietrza w gminie wynosi 7,8°C. Najcieplejszym miesiącem w ciągu roku jest lipiec, natomiast najchłodniejszym styczeń.

Na terenie gminy przeważają wiatry zachodnie i północno-zachodnie. Średnie roczne prędkości wiatru nie przekraczają 3,0 m/s.

Roczna suma opadów atmosferycznych w Gminie Busko-Zdrój w 2023 roku, zgodnie z danymi Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, osiągnęła wartość ok. 840 mm. Największe ilości opadów przypadają na miesiące letnie.

Na poniższej mapie przedstawiono rozkład opadów atmosferycznych w Polsce w 2023 roku z uwzględnieniem położenia Gminy Busko-Zdrój.

Mapa 12 Rozkład opadów atmosferycznych w Polsce w 2023 roku

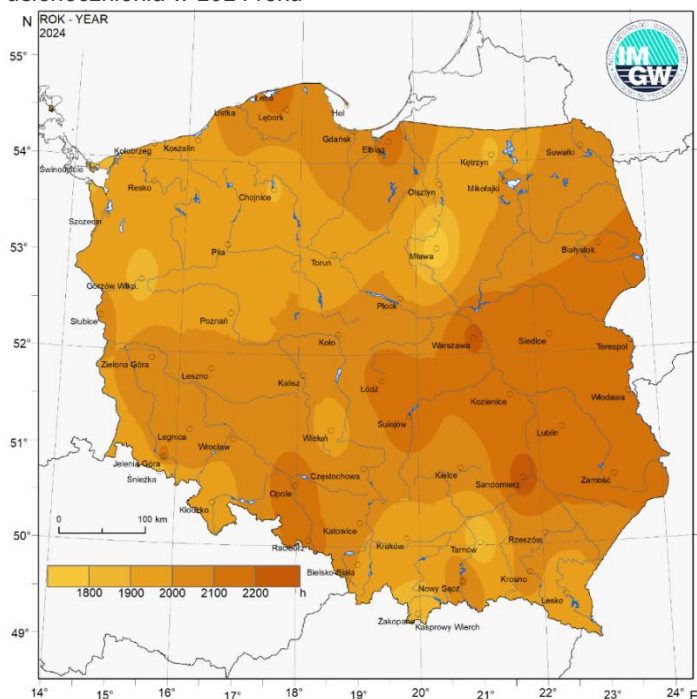

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska (GIOŚ)

Gmina Busko-Zdrój, na tle kraju, charakteryzuje się korzystnymi warunkami słonecznymi. Roczne sumy usłonecznienia wynoszą ok. 1 550 h. Takie uwarunkowania potencjału solarnego są korzystne dla rozwoju odnawialnych źródeł energii – instalacji fotowoltaicznych i kolektorów termicznych.

Poniższa mapa prezentuje roczne sumy usłonecznienia w 2024 roku w Polsce.

Mapa 13 Roczne sumy usłonecznienia w 2024 roku

Źródło: Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej– Państwowy Instytut Badawczy

Uwzględniając powyższe uwarunkowania klimatyczne, Gmina Busko-Zdrój posiada, wydane w dniu 13 lutego 2018 roku przez Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. Stanisława Leszczyckiego Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, Świadectwo potwierdzające właściwości lecznicze klimatu (DI-070-40/2018). W świadectwie stwierdza się, że klimat uzdrowiska Busko-Zdrój posiada właściwości lecznicze w odniesieniu do chorób narządu ruchu i stanów pourazowych, chorób reumatycznych, choroby niedokrwiennej serca oraz nadciśnienia tętniczego, a dzięki zróżnicowaniu bodźców klimatycznych posiada także walory hartujące układ termoregulacyjny.

2. Diagnoza uwarunkowań społecznych

Jednym z kluczowych elementów diagnozy obszaru jest jego sytuacja demograficzna. Mieszkańcy stanowią fundament funkcjonowania każdego samorządu terytorialnego, a ich liczba, struktura wiekowa oraz dynamika zmian zachodząca w tym obszarze wywierają bezpośredni wpływ na kierunki rozwoju lokalnego. Zmieniające się uwarunkowania demograficzne wymuszają na władzach samorządowych podejmowanie działań dostosowanych do aktualnych i przyszłych potrzeb społeczności – zarówno w zakresie infrastruktury, usług publicznych, jak i planowania przestrzennego.

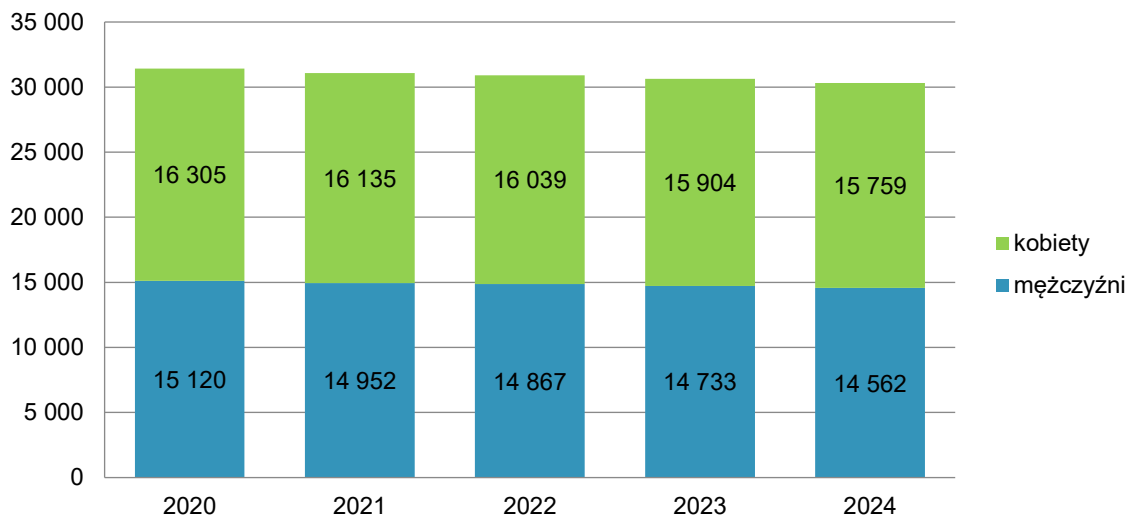
2.1. Demografia

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego, liczba ludności na terenie Gminy Busko-Zdrój wykazuje tendencję spadkową. W 2020 roku obszar gminy zamieszkiwało 31 425 osób, z czego 51,9% stanowiły kobiety. W 2024 roku liczba osób zamieszkujących analizowany teren wynosiła 30 321 osób a proporcje w strukturze płci nie uległy zmianie.

Analizując zmiany demografii zachodzące w latach 2020-2024 należy zauważyć zmniejszenie liczby ludności o 1 104 osoby, co oznacza spadek na poziomie ok. 3,5%.

Na poniższym wykresie przedstawiono dynamikę zmian liczby ludności Gminy Busko-Zdrój zachodzącą w latach 2020-2024.

Wykres 2 Zmiany liczby ludności w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024

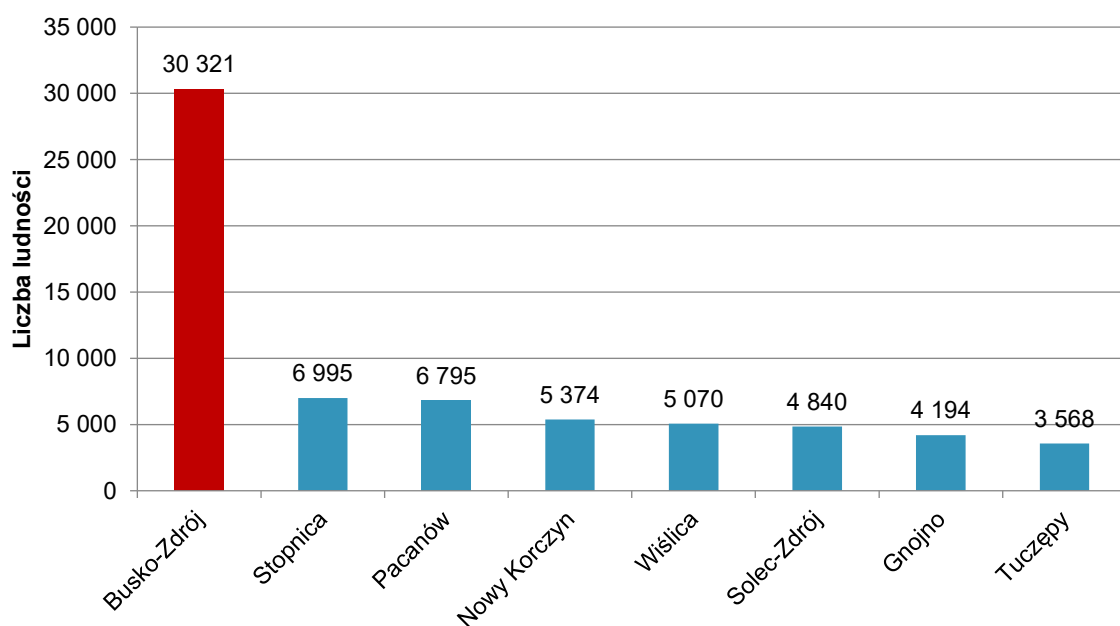

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Wśród gmin powiatu buskiego, Gmina Busko-Zdrój jest zdecydowanie najliczniejsza pod względem liczby mieszkańców, co wynika głównie z jej miejsko-wiejskiego charakteru. Miasto Busko-Zdrój, będące jednocześnie siedzibą powiatu buskiego, w 2024 roku zamieszkiwało 14 079 osób, co stanowi ponad 46% wszystkich mieszkańców Gminy Busko-Zdrój.

Poniższy wykres prezentuje liczbę ludności w gminach powiatu buskiego w 2024 roku.

Wykres 3 Liczba ludności w gminach powiatu buskiego w 2024 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Do kluczowych wskaźników pośrednio wpływających na liczebność ludności w danej gminie należy wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców. W przypadku Gminy Busko-Zdrój, powiatu buskiego oraz województwa świętokrzyskiego, jego wartość na przestrzeni lat 2020-2024 przedstawia się niekorzystnie. We wszystkich analizowanych obszarach w latach 2020-2024 odnotowano ujemny przyrost naturalny. Największy spadek przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców przypadł na rok 2021, co może być spowodowane skutkami wybuchu pandemii COVID-19. W latach 2022-2024 wskaźnik ten uległ wzrostowi, ale nadal był ujemny.

Najniższą wartość tego wskaźnika w województwie świętokrzyskim odnotowano w 2021 roku na poziomie -8,12. W kolejnych latach wartość wskaźnika wzrosła i w 2024 roku osiągnęła wartość -6,69.

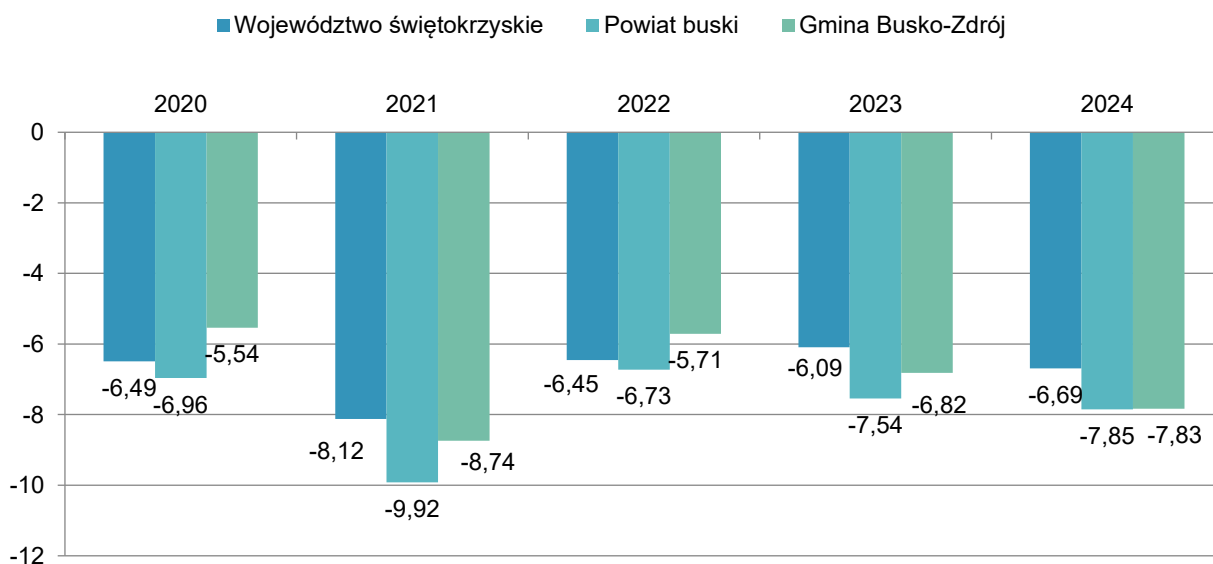
Powiat buski na tle województwa świętokrzyskiego i Gminy Busko-Zdrój wykazuje najmniej korzystny przyrost naturalny na 1000 mieszkańców, który w 2024 roku wyniósł -7,85, natomiast w najmniej korzystnym 2021 roku kształtował się na poziomie -9,92.

Gmina Busko-Zdrój w latach 2020-2024 również wykazywała ujemne wartości wskaźnika. W analizowanym okresie czasu obserwuje się pogłębienie kryzysu demograficznego w gminie. W 2020 roku przyrost naturalny na 1000 ludności wynosił -5,54, natomiast w 2024 roku wartość ta spadła do poziomu -7,83.

W porównaniu z województwem świętokrzyskim Gmina Busko-Zdrój charakteryzuje się gorszą sytuacją demograficzną, jednak wypada lepiej w porównaniu do wartości odnotowanych dla powiatu buskiego.

Poniższy wykres przedstawia przyrost naturalny na 1000 ludności Gminy Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w latach 2020-2024.

Wykres 4 Przyrost naturalny na 1000 ludności Gminy Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Kolejnym czynnikiem wpływającym na liczbę ludności w gminie jest saldo migracji, czyli stosunek liczby osób opuszczających gminę do tych, które się w niej osiedlają. Analiza salda migracji w województwie świętokrzyskim, powiecie buskim i Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024 wskazuje na różnice w ruchach ludności między tymi obszarami.

Województwo świętokrzyskie przez cały analizowany okres odnotowywało ujemne saldo migracji, co oznacza, że więcej osób wyjeżdżało, niż się osiedlało. Największy odpływ ludności miał miejsce w 2023 roku (-2 698 osób) oraz w 2024 roku (-2 620 osób), a w poprzednich latach mimo niewielkich wahań, sytuacja była równie niekorzystna – w latach 2020-2022 saldo wahało się od -2 013 osób do -2 230 osób. Trend ten może wynikać z ograniczonych możliwości zatrudnienia, migracji zarobkowej do większych ośrodków w innych województwach i za granicę oraz starzejącego się społeczeństwa.

Saldo migracji w powiecie buskim jest zróżnicowane w poszczególnych latach. W analizowanym okresie coroczne wartości wskaźnika były ujemne. W 2024 roku saldo migracji wyniosło -44 osób, przy czym w 2021 roku kształtowało się na poziomie -127. Najmniejsza różnica między liczbą osób wyjeżdżających z terenu powiatu w stosunku do osób osiedlających się, odnotowano w 2020 roku, w którym wartość wskaźnika wyniosła jedynie -2.

W Gminie Busko-Zdrój, podobnie jak w powiecie buskim, saldo migracji w poszczególnych latach jest zmienne. W latach 2021-2023 utrzymywało się ujemne saldo migracji. Jednak w 2024 roku odnotowano dodatnią wartość wskaźnika wynoszącą 15 osób, co jest bardzo korzystnym zjawiskiem w kontekście wyniku osiągniętego w roku poprzednim na poziomie -55 osób. Charakter występujących migracji obrazują dane dotyczące kierunków, z których przyjeżdżają nowi mieszkańcy gminy oraz do których emigrują dotychczasowi.

Zameldowania i wymeldowania występujące na terenie Gminy Busko-Zdrój, w podziale na kierunek z i do miast oraz wsi, przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 4 Zameldowania i wymeldowania na terenie Gminy Busko-Zdrój w podziale na kierunek z i do miast oraz wsi

Zameldowania z miast					Zameldowania ze wsi				
2020	2021	2022	2023	2024	2020	2021	2022	2023	2024
152	191	196	156	178	109	144	127	126	163
Wymeldowania do miast					Wymeldowania na wieś				
2020	2021	2022	2023	2024	2020	2021	2022	2023	2024
125	203	169	183	179	136	186	179	157	154

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

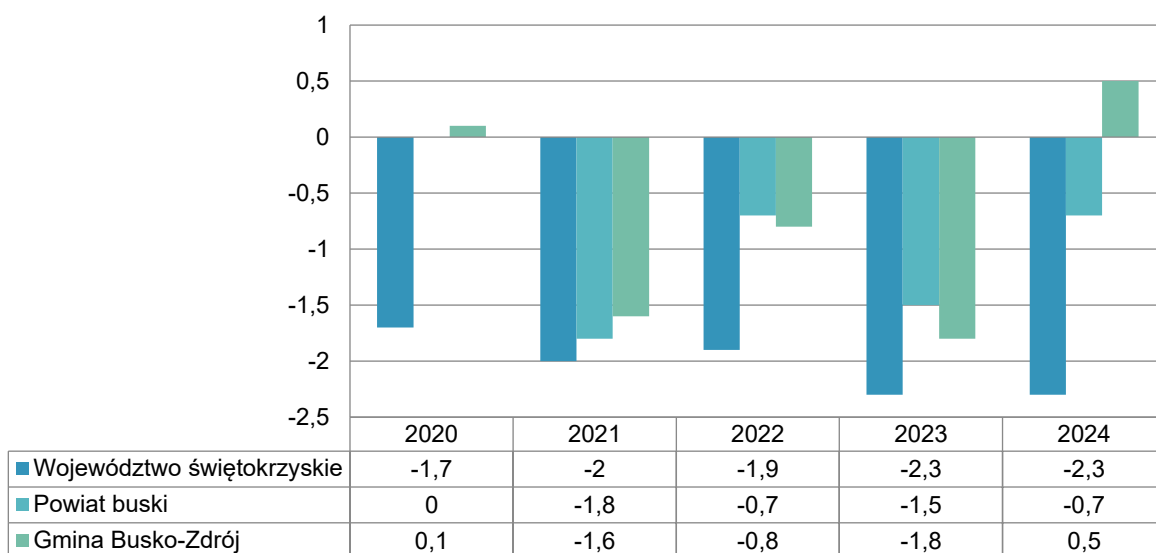
Powyższa tabela wyraźnie obrazuje, że każdego roku więcej mieszkańców opuszcza teren Gminy Busko-Zdrój, niż się w niej osiedla. Wśród nowych mieszkańców przybywających do gminy przeważają osoby z miast. W roku 2020 było to 152 osoby przy 109 osobach zameldowanych z terenów wiejskich. Podsumowując lata 2020-2024 w gminie osiedliło się 873 dotychczasowych mieszkańców miast oraz 669 mieszkańców wsi.

W latach 2021-2024 nastąpił spadek wymeldowań na wieś z poziomu 186 osób do 154 osób. Migracja do miast również wykazuje tendencję spadkową z 203 osób w 2021 roku do 179 osób w 2024 roku. Najwięcej osób opuściło teren gminy wyprowadzając się do miast w 2021 roku – 203 osoby, natomiast na wieś również w 2021 roku – 186 osób. Sumarycznie w latach 2020-2024 do miast wyjechało 859 mieszkańców, a na wsiach osiedliło się 812 osób.

W analizowanym okresie czasu saldo migracji na 1000 mieszkańców dla Gminy Busko-Zdrój było zbliżone do średniej powiatowej, jednak wyższe od średniej wojewódzkiej. W latach 2021-

W 2023 wartość wskaźnika na terenie Gminy Busko-Zdrój była ujemna i wahała się w granicach od -0,8 do -1,8. W 2024 roku odnotowano jednak dodatnią wartość wskaźnika na poziomie 0,5. Poniższy wykres przedstawia saldo migracji na 1000 mieszkańców dla Gminy Busko-Zdrój, powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w latach 2020-2024.

Wykres 5 Saldo migracji na 1000 mieszkańców dla Gminy Busko-Zdrój, powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Gęstość zaludnienia jest jednym z kluczowych wskaźników demograficznych, który pozwala ocenić rozmieszczenie ludności na danym obszarze. Analiza dynamiki zmian wskaźnika gęstości zaludnienia może dostarczyć istotnych informacji o zachodzących procesach demograficznych, takich jak: migracje, przyrost naturalny czy suburbanizacja.

Analizy gęstości zaludnienia Gminy Busko-Zdrój dokonano dla okresu lat 2020-2024 porównując dane z dostępnymi dla powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego. Dane wskazują na spadek gęstości zaludnienia we wszystkich analizowanych obszarach oraz na zróżnicowaną dynamikę zmian między tymi obszarami.

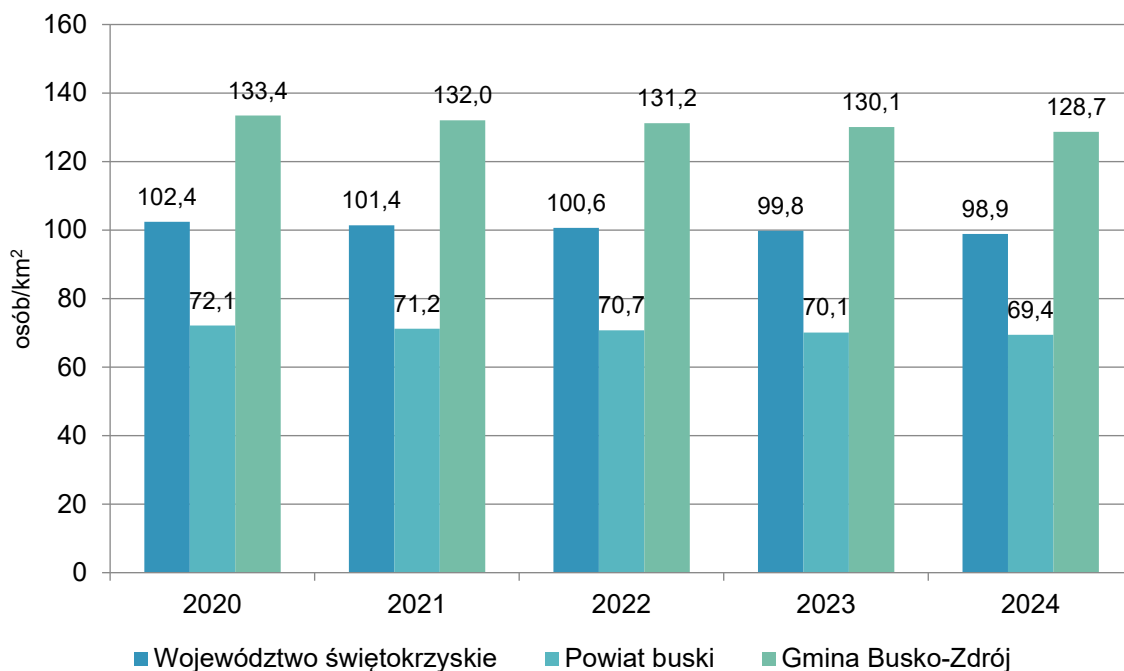
Województwo świętokrzyskie charakteryzuje się lekką tendencją spadkową gęstości zaludnienia. W 2020 roku gęstość zaludnienia wynosiła 102,4 osób/km², a w 2024 roku spadła do 98,9 osób/km².

Najmniejszą tendencję spadkową gęstości zaludnienia odnotowano w powiecie buskim. W 2020 roku wynosiła ona 72,1 osób/km², a w 2024 roku osiągnęła wartość 69,4 osób/km². Ponadto, średnia gęstość zaludnienia dla powiatu jest niemal 2-krotnie niższa od wskazanej dla Gminy Busko-Zdrój.

Najwyższą gęstość zaludnienia w analizowanym okresie czasu miała Gmina Busko-Zdrój. W 2020 roku wynosiła ona 133,4 osób/km², a w kolejnych latach systematycznie spadała, osiągając w 2024 roku wartość 128,7 osób/km². Przyczyną spadku gęstości zaludnienia, będącego skutkiem zmniejszającej się liczby ludności, może być ujemny przyrost naturalny oraz migracje mieszkańców.

Poniższy wykres przedstawia gęstość zaludnienia Gminy Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w latach 2020–2024.

Wykres 6 Gęstość zaludnienia w Gminie Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

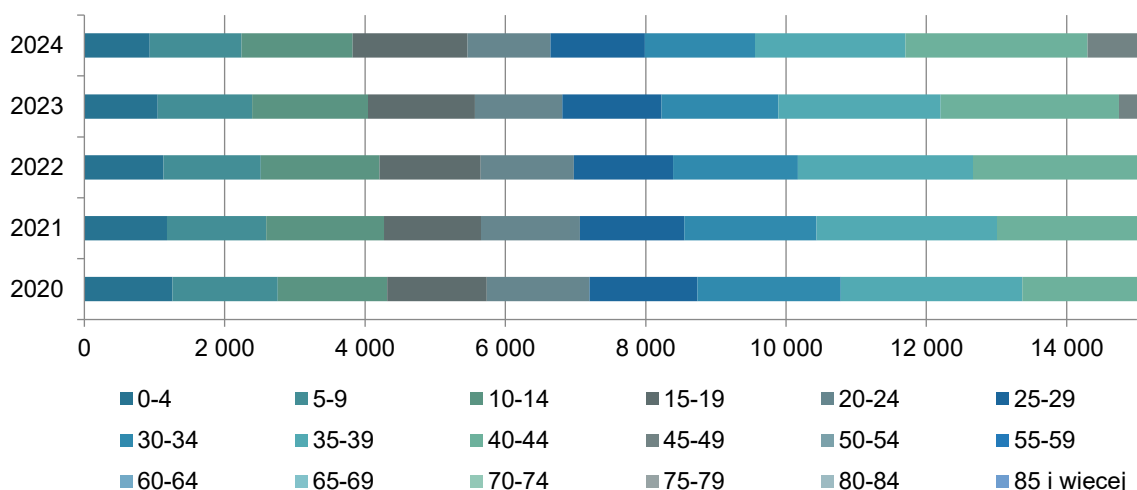
Poza samą liczbą ludności istotne znaczenie ma również struktura populacji. Analiza struktury ludności w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024 wskazuje na istotne zmiany demograficzne, które mogą mieć długofalowe konsekwencje społeczne i gospodarcze. Wśród dzieci i młodzieży widoczny jest znaczny spadek liczby najmłodszych (0-4 lata), co sugeruje malejącą liczbę urodzeń. Zmniejszająca się również populacja grupy 5-9, jednak w mniejszym stopniu niż w przypadku dzieci do 4. roku życia. Wzrost liczebności odnotowuje się wśród osób w wieku 10-19 lat, co może oznaczać, że w poprzednich latach wskaźnik urodzeń był na wyższym poziomie.

W latach 2020-2024 liczba osób w wieku 20-39 lat zamieszkująca na terenie gminy corocznie spada. Może to świadczyć o tym, że młodzi mieszkańcy opuszczają teren gminy na początku dorosłego życia w związku z dalszą edukacją i poszukiwaniem zatrudnienia. Najliczniejszą część populacji stanowią osoby w wieku 40-49 lat. Obecnie to one dominują na rynku pracy, a ich liczebność corocznie wzrasta.

Najbardziej zauważalnym trendem jest starzenie się społeczeństwa. Liczba osób w wieku 50 lat i więcej rośnie, przy czym wyraźny spadek obserwuje się wśród osób w wieku 55-64 lata. Należy się zatem spodziewać, że w przyszłości zwiększy się zapotrzebowanie na usługi zdrowotne i opiekuńcze. Szczególnie widoczny jest wzrost liczby osób w grupie 70 lat i więcej, która w latach 2020-2024 zwiększyła się o ok. 12%, co sugeruje wydłużanie się średniej długości życia.

Na poniższym wykresie przedstawiono strukturę wiekową ludności Gminy Busko-Zdrój w latach 2020-2024.

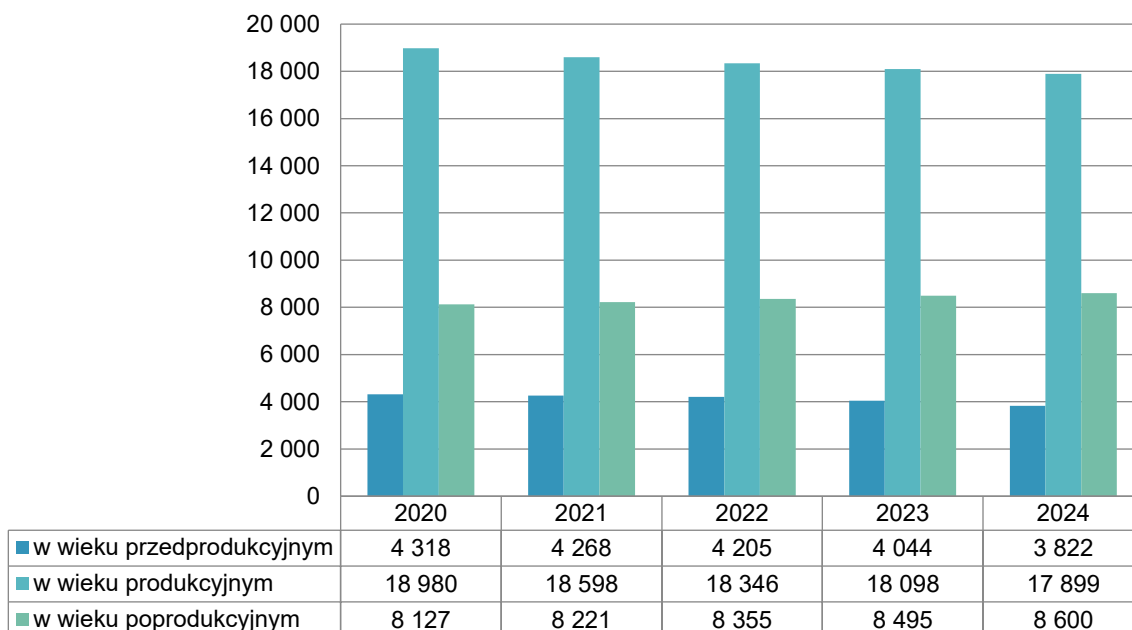
Wykres 7 Struktura ludności Gminy Busko-Zdrój w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Wyżej opisaną sytuację demograficzną w Gminie Busko-Zdrój potwierdzają również dane dotyczące podziału ludności na grupy ekonomiczne. W analizowanym okresie czasu obserwuje się zmniejszenie liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, przy jednoczesnym wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym, co prezentuje poniższy wykres.

Wykres 8 Ludność Gminy Busko-Zdrój w podziale na osoby w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w latach 2020-2024

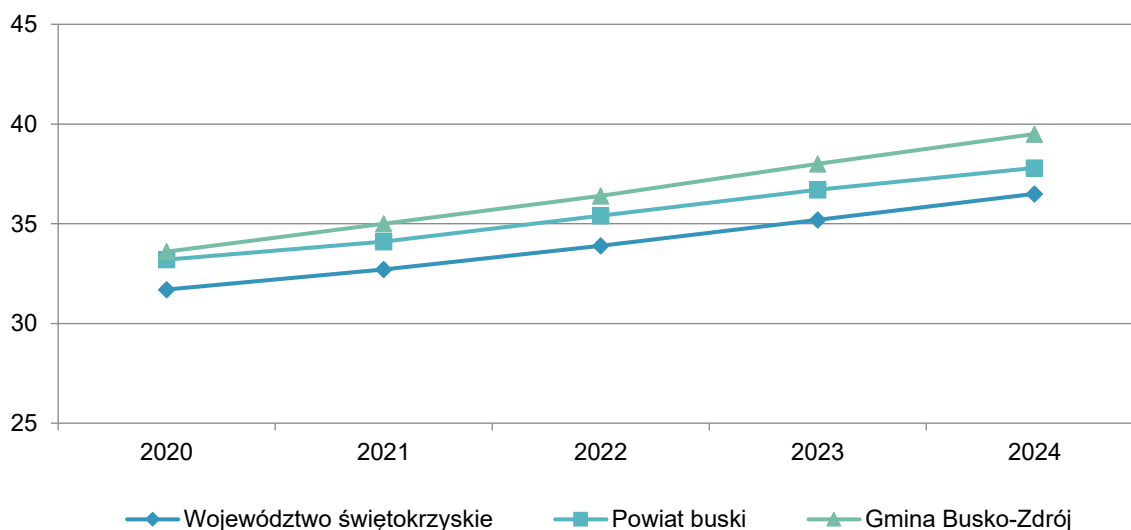

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi Gminy Busko-Zdrój wykazuje trend wzrostowy i w latach 2020-2024 wzrósł z poziomu 33,6 do poziomu 39,5. Podobna sytuacja występuje w powiecie buskim i województwie świętokrzyskim, przy czym wartości tego wskaźnika są niższe niż dla Gminy Busko-Zdrój.

Poniższy wykres przedstawia współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi w Gminie Busko-Zdrójna tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w latach 2020-2024.

Wykres 9 Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszym w Gminie Busko-Zdrójna tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Podsumowując dane dotyczące czynników wpływających na liczbę i strukturę ludności w Gminie Busko-Zdrój, można stwierdzić, że znaczny wpływ na dynamikę zachodzących zmian demograficznych ma ujemny przyrost naturalny i ujemne saldo migracji. Należy jednak zaznaczyć, że w 2024 roku odnotowano pozytywne zjawisko dodatniego salda migracji, co w przypadku utrzymania się takiego trendu, mogłoby korzystnie wpłynąć na sytuację demograficzną gminy. W strukturze wiekowej ludności wzrasta udział osób starszych, co świadczy o starzeniu się społeczeństwa. Zjawisko to będzie w najbliższych dekadach stanowić wyzwanie dla lokalnego samorządu, który powinien priorytetowo potraktować realizację polityki senioralnej przyczyniając się do poprawy jakości życia osób starszych zamieszkujących na terenie gminy.

Należy w tym miejscu wskazać również prognozy Głównego Urzędu Statystycznego w zakresie liczby mieszkańców Gminy Busko-Zdrój w latach 2026-2035. Dane zaprezentowane na wykresie wskazują na nieprzerwany, systematyczny trend spadkowy liczby ludności w nadchodzącej dekadzie. Prognoza ta sugeruje, że badany obszar będzie zmagał się z procesami depopulacyjnymi o stałej dynamice.

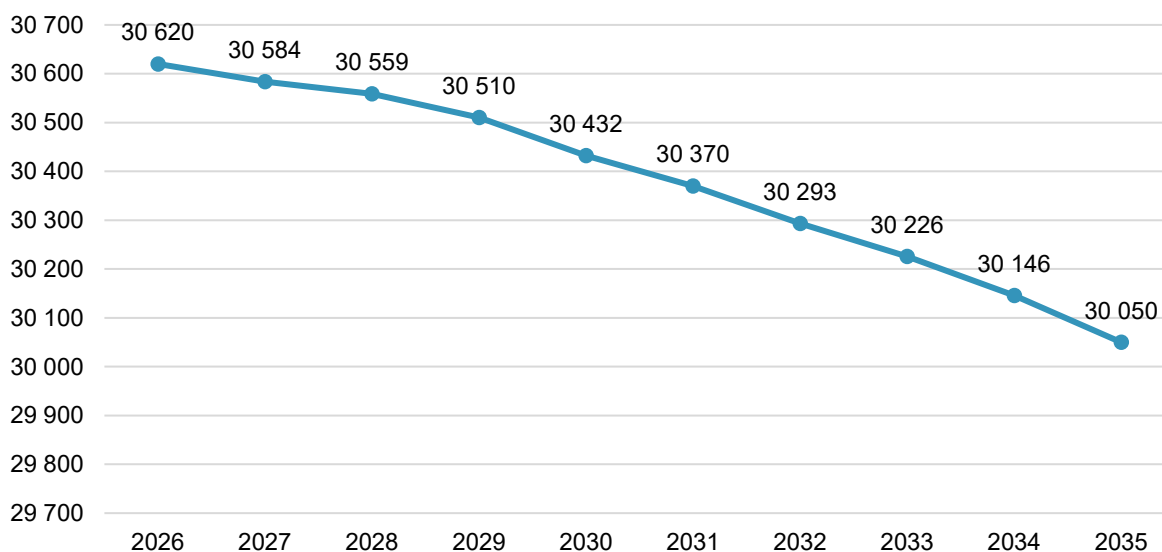
Na początku prognozowanego okresu liczba mieszkańców ma wynosić 30 620 osób. Po pięciu latach liczba ludności spadnie do poziomu 30 432 osób, co oznacza ubytek o blisko 200 mieszkańców w stosunku do roku 2026. Na koniec badanego okresu prognozuje się, że liczba ludności osiągnie poziom 30 050 osób.

Łączny spadek liczby mieszkańców w ciągu 9 lat wyniesie 570 osób, co stanowi zmniejszenie populacji o blisko 1,9% w stosunku do stanu z 2026 roku. Analiza trendu wskazuje na bardzo regularny charakter tych zmian – średnio każdego roku populacja będzie zmniejszać się o około 60–70 osób.

Z punktu widzenia społeczno-ekonomicznego, takie dane są sygnałem ostrzegawczym. Stały ubytek ludności, przy jednoczesnym wzroście bazy noclegowej (o którym wspomiano przy poprzednich wykresach), może prowadzić do zjawiska tzw. turystyfikacji, gdzie infrastruktura dla przyjezdnych rozwija się dynamiczniej niż zaplecze dla stałych mieszkańców. W dłuższej perspektywie może to wpłynąć na lokalny rynek pracy oraz konieczność dostosowania usług publicznych do mniejszej liczby rezydentów.

Poniższy wykres przedstawia prognozę liczby ludności w Gminie Busko-Zdrój w perspektywie do 2035 roku.

Wykres 10 Prognoza liczby ludności w Gminie Busko-Zdrój do roku 2035

Źródło: GUS - Prognoza ludności na lata 2023-2060

Prognoza demograficzna jest niekorzystna i wskazuje na konieczność podejmowania działań prorozwojowych, które mogłyby zahamować odpływ mieszkańców, szczególnie w kontekście starzejącego się społeczeństwa, co jest typowe dla regionów o charakterze uzdrowiskowym.

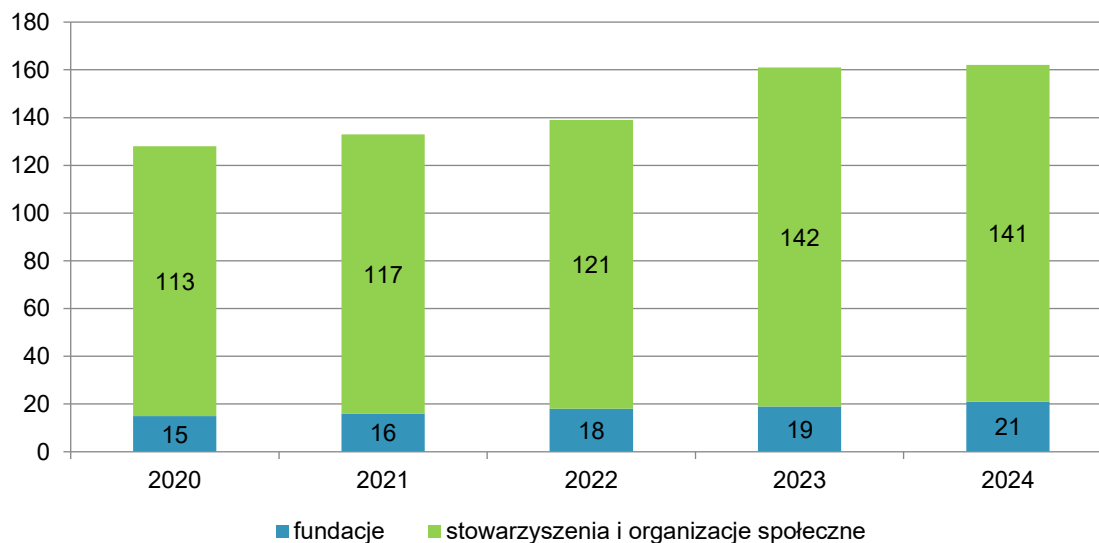
2.2. Aktywność społeczna

Podstawową miarą aktywności mieszkańców jest ich udział w różnego rodzaju wydarzeniach i przynależność do organizacji pozarządowych zrzeszających ludność.

Zgodnie z danymi pozyskanymi z Głównego Urzędu Statystycznego, na terenie Gminy Busko-Zdrój w 2024 roku funkcjonowało łącznie 162 fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne. W latach 2020–2024 obserwuje się wzrost liczby stowarzyszeń i organizacji społecznych, ze 113 zarejestrowanych w 2020 roku do 141 w 2024 roku. W analizowanym okresie czasu na terenie gminy zarejestrowano 6 nowych fundacji, których łączna liczba w 2024 roku wyniosła 21.

Liczbę fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych działających na terenie Gminy Busko-Zdrój przedstawia poniższy wykres.

Wykres 11 Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne działające na terenie Gminy Busko-Zdrój

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Wśród organizacji pozarządowych aktywizujących mieszkańców gminy należy wymienić przede wszystkim Ochotnicze Straże Pożarne oraz Koła Gospodyń Wiejskich.

Na terenie Gminy Busko-Zdrój zarejestrowanych jest 18 stowarzyszeń Ochotniczych Straży Pożarnych. OSP działające na terenie Gminy Busko-Zdrój, oprócz swojej podstawowej działalności związanej z zapewnianiem bezpieczeństwa i udziałem w akcjach ratowniczo-gaśniczych, podejmują również szereg działań o charakterze społecznym, kulturalnym i edukacyjnym. Do najczęstszych z nich należą organizacja i udział w wydarzeniach lokalnych, działalność edukacyjna i wychowawcza oraz działania gospodarcze i techniczne, w tym pomoc przy pracach porządkowych i zarządzanie remizami.

Koła Gospodyń Wiejskich, podobnie jak OSP, odgrywają istotną rolę w życiu lokalnej społeczności, organizując różnorodne wydarzenia kulturalne i społeczne, takie jak festyny, kiermasze czy warsztaty. Są również aktywne w promowaniu lokalnych tradycji i integracji mieszkańców.

Na terenie Gminy Busko-Zdrój działa 25 Kół Gospodyń Wiejskich¹:

- Koło Gospodyń Wiejskich w Oleszkach,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Skotnikach Dużych,
- Koło Gospodyń Wiejskich „KGW Lawenda Widuchowa”,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Skotnikach Małych,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Biniątkach,
- Koło Gospodyń Wiejskich Słabkowice,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Kołaczkowicach,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Łagiewnikach,
- Koło Gospodyń Wiejskich Wełecz „Wełeczanie”,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Siestawicach,
- Koło Gospodyń Wiejskich Podgaje,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Kostkach Dużych,

¹ <https://krkgw.arimr.gov.pl/>

- Koło Gospodyń Wiejskich Gadawa,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Ruczynowie,
- Koło Gospodyń Wiejskich „Jaskóteczki” w Palonkach,
- Koło Gospodyń Wiejskich Owczarzanki w Owczarach,
- Koło Gospodyń Wiejskich „Skorzowianie” w Skorzowie,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Kostkach Małych,
- Koło Gospodyń Wiejskich „Galowianki”,
- Koło Gospodyń Wiejskich Gospodynie w Dynie – Zbludowice,
- Strażackie Koło Gospodyń Wiejskich w Mikułowicach,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Broninie,
- Koło Gospodyń i Gospodarzy Wiejskich w Młynach,
- Koło Gospodyń Wiejskich Szaniec,
- Koło Gospodyń Wiejskich Żerniczanki w Żernikach Górnych.

Kolejnym bardzo istotnym elementem budowania aktywności społecznej mieszkańców jest Buskie Samorządowe Centrum Kultury w Busku-Zdroju (BSCK). Jednostka prowadzi wielokierunkową działalność kulturalną, oświatową i turystyczną oraz podejmuje liczne działania mające na celu inicjowanie, pobudzanie i wspieranie różnorodnej aktywności promując zarówno kulturę lokalną, krajową jak i światową. Najważniejsze wydarzenia, które na trwałe wpisały się w kalendarz kulturalny regionu to: Międzynarodowy Festiwal Muzyczny im. Krystyny Jamroz, Busko Rock Festival, Ogólnopolski Festiwal Piosenki im. Wojtka Belona „Niechaj Zabrzmi Bukowina”, Buskie Spotkania z Folklorem, Dni Buska-Zdroju, Przegląd Plastyki Ponidzie, Ogólnopolski Przegląd Fotograficzny Ponidzie.

Działania skierowane są do mieszkańców, kuracjuszy i turystów we wszystkich grupach wiekowych i obejmują m.in.: popularyzację i promocję twórczości artystycznej, rozpoznawanie, rozbudzanie zainteresowań oraz potrzeb kulturalnych i turystycznych, kształtowanie wzorców aktywnego uczestnictwa w kulturze, organizowanie przedsięwzięć propagujących dorobek kulturalny gminy, promujących lokalnych artystów, organizowanie zróżnicowanych form edukacji artystycznej, kulturalnej, turystycznej i społecznej (wystawy, spotkania autorskie, koncerty, wernisaże, pikniki, pokazy artystyczne, warsztaty i inne) oraz zajęcia indywidualne i zespołowe. Przy BSCK działają liczne grupy artystyczne, a zajęcia prowadzone w BSCK to: zajęcia plastyczne, zajęcia śpiewu, zajęcia recytatorskie, zajęcia teatralne – teatr „Hades”, zespół instrumentów perkusyjnych, zespół taneczny „Perfekta Master”, Zespół Wokalny Seniorów, Orkiestra Dęta, liczne warsztaty tematyczne.

Przy BSCK działa również Uniwersytetu Trzeciego Wieku (UTW), w którym organizowane są zajęcia fakultatywne, w tym m.in. lektorat z języka angielskiego, gimnastyka, joga, zumba i taniec towarzyski. BSCK współpracuje również z sołectwami pomagając im w organizacji imprez o charakterze kulturalnym tj.: festyny i pikniki rodzinne, jarmarki, zabawy choinkowe i mikołajkowe dla dzieci, zajęcia dance-aerobiku. W Centrum działa również Kino „ZDRÓJ”, którego celem jest upowszechnianie kultury filmowej.

BSCK administruje Kompleksem #TężniaBusko w skład którego wchodzi jedna z największych i najnowocześniejszych tężni solankowych w Polsce, dom zdrojowy z pijalnią wód i całoroczną mini tężnią oraz oranżeria, a także fontanna. Pod BSCK podlega również Willa Polonia Buska Galeria Sztuki, to miejsce, którego celem jest prezentacja i popularyzacja sztuki współczesnej, jako istotnego elementu życia kulturalnego i społecznego, propagowanie i udostępnianie szerszemu gronu odbiorców twórczości znanych i cenionych artystów z całej Polski oraz prezentacja prac twórców lokalnych. Przy BSCK funkcjonuje także Centrum Informacji

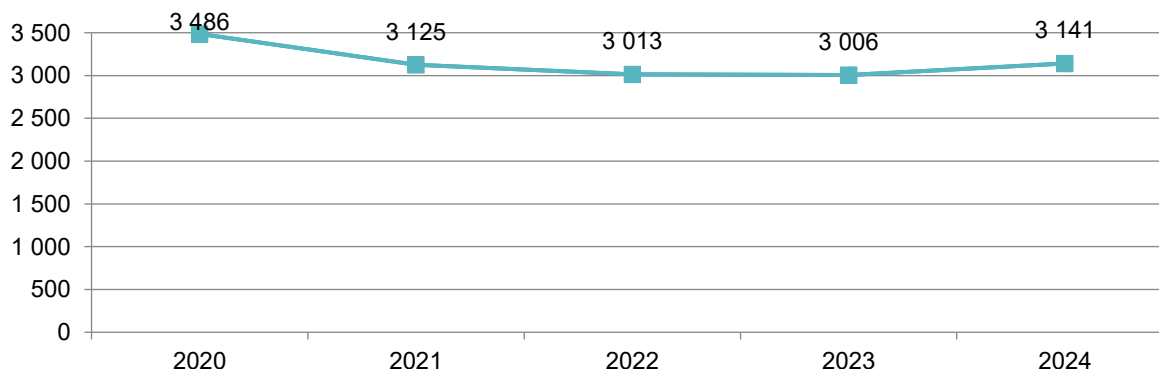
Turystycznej (CIT), które posiada bogatą ofertę zagospodarowania czasu wolnego mieszkańców i turystów przebywających w regionie.

Na terenie gminy działa również Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Busku-Zdroju składająca się z biblioteki głównej w Busku-Zdroju i 4 filii bibliotecznych (Filia w Szczaworyżu, Filia w Kołaczkowicach, Filia w Dobrowodzie, Filia w Szańcu). Placówki stanowią istotny punkt na mapie kulturalnej Gminy Busko-Zdrój prowadząc działalność kulturalno-oświatową, promując czytelnictwo i zaspokajając potrzeby czytelnicze mieszkańców.

W latach 2020–2024 liczba czytelników w Gminie Busko-Zdrój była zróżnicowana. W 2020 roku zarejestrowano 3 486 czytelników, natomiast w kolejnym roku odnotowano spadek do poziomu 3 125 osób, co mogło być związane z pandemią COVID-19. Pozytywnym zjawiskiem jest odnotowany wzrost liczby czytelników w gminnych bibliotekach w 2024 roku w stosunku do lat poprzednich.

Poniższy wykres przedstawia liczbę czytelników w ciągu roku w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024.

Wykres 12 Czytelnicy w ciągu roku w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Na terenie Gminy Busko-Zdrój funkcjonuje również Buski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Busku-Zdroju (BOSiR). Jednostka prowadzi działania zmierzające m.in. do popularyzacji kultury fizycznej, tworzenia warunków do uprawiania sportu, rekreacji ruchowej i wypoczynku, współdziałania ze szkołami, uczniowskimi klubami sportowymi oraz innymi jednostkami i podmiotami gospodarczymi w zakresie wspomaganie organizacji imprez i zawodów sportowych, rekreacyjnych i nauki pływania, w tym dla osób niepełnosprawnych. BOSiR organizuje również masowe imprezy sportowe, rekreacyjne i turystyczne.

Do obiektów infrastrukturalnych na terenie gminy przeznaczonych do rozwoju kultury fizycznej oraz rekreacji mieszkańców i turystów należą:

- Pływalnia Miejska im. Stefana Komendy w Busku-Zdroju przy ul. Grotta,
- Stadion Miejski w Busku-Zdroju przy ul. Kusocińskiego,
- Zespół boisk wielofunkcyjnych „Orlik 2012” w Busku-Zdroju przy ul. Partyzantów,
- teren rekreacyjny „Skatepark” w Busku-Zdroju przy ul. Kusocińskiego,
- teren rekreacyjny „Zimne Wody” w Busku-Zdroju przy ul. Stawowej,
- teren rekreacyjny „Glinianki” w Busku-Zdroju przy ul. Langiewicza,
- zbiornik retencyjno – rekreacyjny w Radzanowie,
- staw w Broninie – z altaną do spotkań integracyjnych – rekreacyjnych,

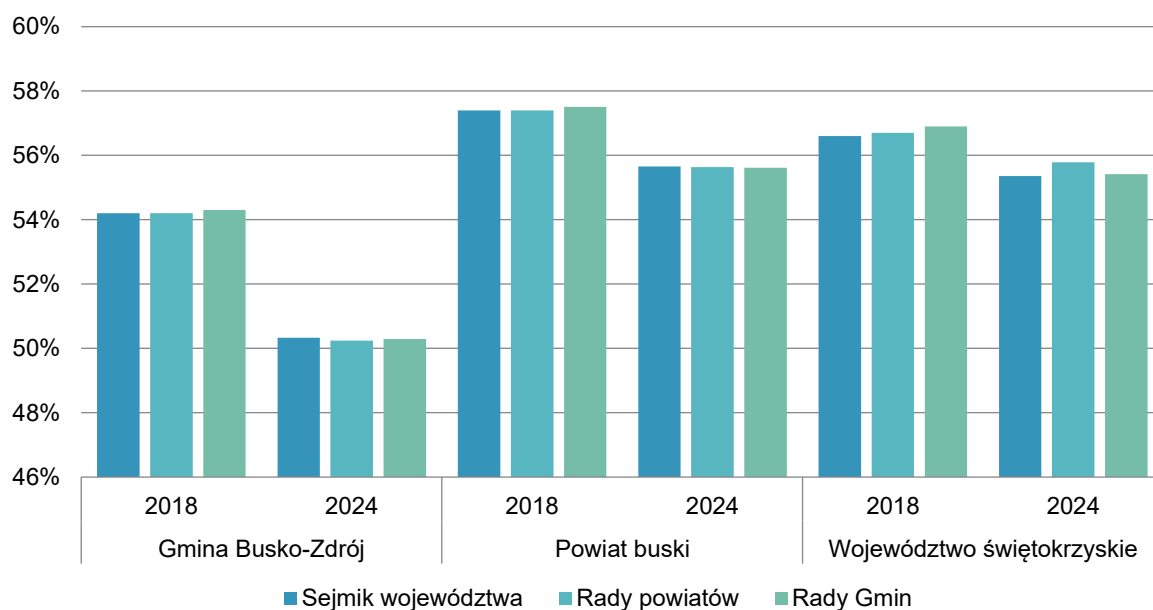
- o teren rekreacyjny „Karabosy” w Siesławicach,
- o place zabaw dla dzieci na terenie miasta i obszarach wiejskich Gminy Busko-Zdrój,
- o siłownie zewnętrzne,
- o boiska sportowe.

Kolejnym miernikiem lokalnej aktywności społecznej, będącym jednocześnie wskaźnikiem postaw obywatelskich, jest udział mieszkańców w wyborach samorządowych. Analizie poddano dane statystyczne dotyczące wyborów samorządowych przeprowadzonych w 2018 roku i 2024 roku.

Frekwencja wyborcza w 2018 roku w Gminie Busko-Zdrój wyniosła ok. 48% i była niższa od tych uzyskanych w powiecie buskim – ok. 50% i województwie świętokrzyskim – ponad 52%. Z kolei w 2024 roku we wszystkich trzech analizowanych jednostkach terytorialnych frekwencja nieco spadła. Podobnie jak w przypadku wyborów w 2018 roku, frekwencja wyborcza w Gminie Busko-Zdrój, wynosząca ok. 50%, była niższa od osiągniętej w powiecie buskim i województwie świętokrzyskim.

Poniższy wykres przedstawia frekwencję wyborczą mieszkańców Gminy Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w wyborach samorządowych w 2018 roku i 2024 roku.

Wykres 13 Frekwencja wyborcza w wyborach do sejmiku województwa, rad powiatów i rad gmin w wyborach samorządowych w 2018 roku i 2024 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

2.3. Atrakcyjność turystyczna i kulturowa

Walory turystyczne i kulturowe Gminy Busko-Zdrój mają istotny wpływ nie tylko na postrzeganie regionu przez odwiedzających, lecz również na codzienne życie lokalnej społeczności. Busko-Zdrój jest jednym z najbardziej znanych uzdrowisk w Polsce. Jego atrakcyjność opiera się na połączeniu walorów zdrowotnych, przyrodniczych, historycznych i kulturalnych.

Rozwój turystyki i aktywność kulturalna nie tylko wzmacniają więzi społeczne i sprzyjają integracji międzypokoleniowej, ale również warunkują ożywienie gospodarcze. Rozwój turystyki przyczynia się do rozwoju małej przedsiębiorczości, usług noclegowych, gastronomicznych i rękodzielniczych.

Atrakcyjność turystyczna Gminy Busko-Zdrój wynika przede wszystkim z walorów uzdrowiskowych. Miasto Busko-Zdrój posiada status uzdrowiska, a uzupełnieniem walorów uzdrowiskowych jest dobrze rozwinięta infrastruktura sanatoryjna, obejmująca sanatoria, pensjonaty, hotele o funkcji spa&wellness, szpitale uzdrowiskowe, pijalnie wód oraz obiekty rehabilitacyjne.

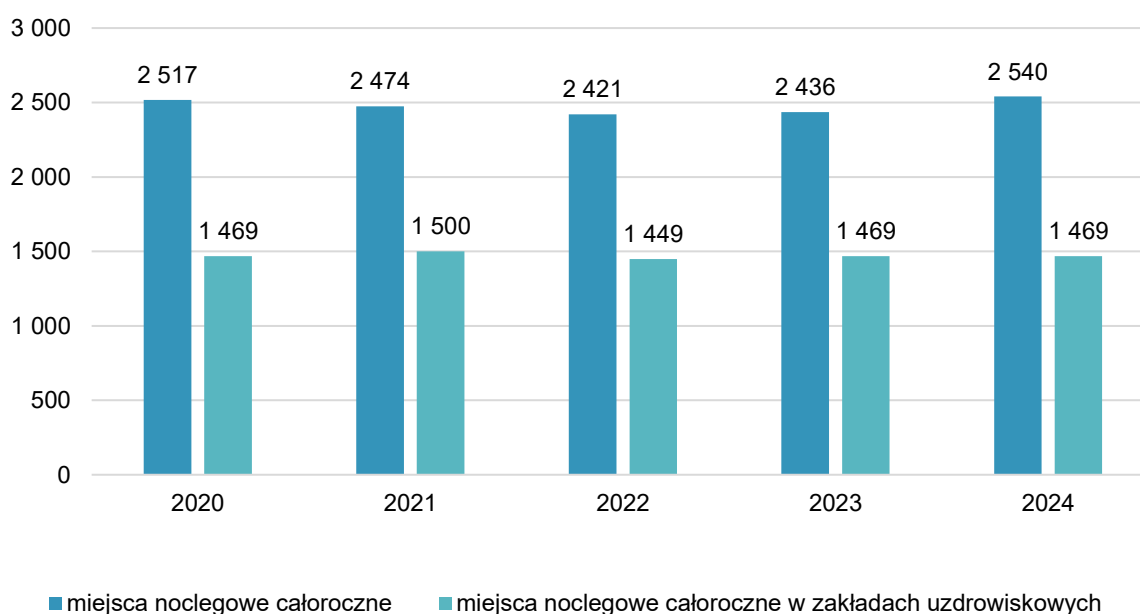
Początki Uzdrowiska Busko-Zdrój sięgają 1828 roku, kiedy to Feliks Rzewuski uzyskał zgodę na eksploatację źródeł wód leczniczych i budowę zakładu zdrojowego. W 1836 roku otwarto pierwsze sanatorium Zakład Uzdrowiskowy, które to zostało docenione za niezwykle właściwości siarczkowych wód mineralnych.

Obecnie Uzdrowisko w swojej ofercie łączy bogatą tradycję, nowoczesną medycynę i naturalne skarby przyrody rehabilitując schorzenia reumatologiczne, neurologiczne, ortopedyczne, kardiologiczne i dermatologiczne.

Do obiektów uzdrowiskowych na terenie Gminy Busko-Zdrój należy przede wszystkim Sanatorium „Marconi” mieszczące się w zabytkowym gmachu z XIX wieku. Obiekt zachwyca niepowtarzalnym klimatem i jest to jeden z najcenniejszych zabytków architektury uzdrowiskowej w Polsce. Budynek zaprojektowany przez włoskiego architekta Henryka Marconiego był wzorowany na starorzymskich budowlach użyteczności publicznej. Został oddany do użytku w 1836 roku. Z zewnątrz korpus główny, dwa skrzydła boczne i kolumny w stylu korynckim. W holu głównym rząd zdobionych kolumn, na suficie dekoracyjna galeria.

Na poniższych wykresach przedstawiono liczbę miejsc noclegowych w latach 2020-2024.

Wykres 14 Turystyczne miejsca noclegowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Głównym wnioskiem płynącym z obserwacji jest stabilizacja i rozwój sektora uzdrowiskowego. Świadczy to o ugruntowanej pozycji jednostek o charakterze sanatoryjno-uzdrowiskowym, co jest typowe dla rynków o wysokim stopniu nasycenia i specyficznych wymogach ustawowych.

Analiza danych dotyczących pojemności bazy noclegowej w badanym okresie wskazuje na dużą stabilność sektora uzdrowiskowego oraz dynamiczne odbicie w ogólnej liczbie miejsc noclegowych w ostatnim roku zestawienia.

W 2020 roku całkowita liczba całorocznych miejsc noclegowych wynosiła 2517, z czego aż 1469 miejsc (około 58%) znajdowało się w zakładach uzdrowiskowych. W kolejnych dwóch latach zaobserwowano tendencję spadkową w ogólnej liczbie miejsc (spowodowaną głównie pandemią COVID-19), która w 2022 roku osiągnęła najniższy poziom w całym zestawieniu, wynoszący 2421. W tym samym czasie baza noclegowa w samych uzdrowiskach wykazywała jedynie niewielkie wahania: po przejściowym wzroście do 1500 miejsc w 2021 roku, nastąpił spadek do 1449 w roku 2022. Od 2023 roku widoczny jest trend wzrostowy w ogólnym potencjale noclegowym regionu. Liczba miejsc wzrosła najpierw do 2436, a w 2024 roku osiągnęła rekordowy poziom 2540 miejsc całorocznych. Co istotne, wzrost ten dokonał się przy pełnej stabilizacji miejsc w zakładach uzdrowiskowych, która w latach 2023–2024 powróciła do poziomu 1469.

Podsumowując, dane dowodzą, że o ile zakłady uzdrowiskowe stanowią niezmienny i kluczowy filar bazy noclegowej, o tyle za ogólny wzrost chłonności turystycznej regionu w 2024 roku odpowiadają pozostałe obiekty całoroczne. Pozwoliło to na zwiększenie łącznej liczby dostępnych miejsc o blisko 5% w stosunku do roku 2022.

Lecznictwo uzdrowiskowe, realizowane jest na terenie gminy Busko-Zdrój przez 9 podmiotów leczniczych, do których zaliczamy:

1. „Uzdrowisko Busko-Zdrój” S.A.;
2. Federację Niezależnych Samorządnych Związków Zawodowych Przemysłu Lekkiego z siedzibą w Łodzi;
3. Sanatorium Uzdrowiskowe „Nida-Zdrój” sp. z o.o.;
4. Wojskowy Szpital Uzdrowiskowo-Rehabilitacyjny SPZOZ w Busku-Zdroju;
5. Sanatoria „Słowacki” sp. z o.o.;
6. Sanatorium Uzdrowiskowe „Astoria” s.c. K. Baran, L. Załucka, Ł. Baran;
7. Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „Ag i M” s.c. Małgorzata Gawrońska, Agnieszka Gawrońska; Sanatorium „Zbyszko”;
8. Fontia sp. z o.o.;
9. Sanatorium uzdrowiskowe Willa Bagatela - Oblęgorek 2.

Podmioty lecznicze skupiają łącznie 38 zakładów lecznictwa uzdrowiskowego, w tym: 5 szpitali uzdrowiskowych, 14 sanatoriów, 13 zakładów przyrodoleczniczych oraz 6 przychodni uzdrowiskowych Zakłady Lecznictwa Uzdrowiskowego działające na terenie uzdrowiska Busko-Zdrój.

1) Szpitale uzdrowiskowe

- Uzdrowiskowy Szpital Kompleksowej Rehabilitacji „Krystyna”;
- Szpital Uzdrowiskowy „Włókniarz”;
- 21 Wojskowy Szpital Uzdrowiskowo-Rehabilitacyjny SP ZOZ;
- Szpital Uzdrowiskowy „Słowacki”;
- Szpital Uzdrowiskowy „Rafał”.

2) Sanatoria uzdrowiskowe

- Oddział Sanatoryjny przy Szpitalu Kompleksowej Rehabilitacji „Krystyna”;
- Sanatorium „Marconi”;
- Sanatorium „Mikołaj”;
- Sanatorium „Oblęgorek”;
- Sanatorium „Willa Zielona”;
- Sanatorium „Włókniarz”;
- Sanatorium „Nida-Zdrój”;
- Sanatorium „Słowacki”;
- Sanatorium „Terma Słowacki”;
- Sanatorium „Rafał”;
- Sanatorium „Astoria”;
- Sanatorium „Amarant”;
- Sanatorium „Zbyszko”;
- Sanatorium „Bristol”.

3) Zakłady przyrodolecznicze

- Zakład Przyrodoleczniczy UBZ S.A. – Oddział I-III;
- Zakład Przyrodoleczniczy UBZ S.A. – Oddział IV i V;
- Zakład Przyrodoleczniczy UBZ S.A. – Oddział VI;
- Zakład Przyrodoleczniczy „Włókniarz”;
- Zakład Przyrodoleczniczy „Nida-Zdrój”;
- Zakład Przyrodoleczniczy 21 WSzU-R;
- Zakład Przyrodoleczniczy „Słowacki”;
- Zakład Przyrodoleczniczy „Terma Słowacki”;
- Zakład Przyrodoleczniczy „Rafał”;

- Zakład Przyrodolecznicy „Astoria”;
- Zakład Przyrodolecznicy „Amarant”;
- Zakład Przyrodolecznicy „Zbyszko”;
- Zakład Przyrodolecznicy „Bristol”.

4) Przychodnie uzdrowiskowe

- Przychodnia Uzdrowiskowa UBZ S.A.;
- Przychodnia Uzdrowiskowa „Włókniarz”;
- Przychodnia Uzdrowiskowa „Słowacki”;
- Przychodnia Uzdrowiskowa „Rafał”;
- Przychodnia Uzdrowiskowa „Terma Słowacki”;
- Przychodnia Uzdrowiskowa „Amarant”.

Na terenie uzdrowiska Busko-Zdrój funkcjonuje 18 urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego.

1) Baseny lecznicze

- Basen Leczniczy „Włókniarz”

2) Baseny rehabilitacyjne

- Basen Rehabilitacyjny w obiekcie UBZ S.A. przy ul. Rzewuskiego;
- Basen Rehabilitacyjny w obiekcie UBZ S.A. przy ul. 1 Maja;
- Basen Rehabilitacyjny „Włókniarz” – Albatros;
- Basen Rehabilitacyjny „Włókniarz” – Wodna Radocha;
- Basen Rehabilitacyjny „Nida Zdrój”;
- Basen Rehabilitacyjny 21 WSzU-R – Turkus;
- Basen Rehabilitacyjny 21 WSzU-R – Opal;
- Basen Rehabilitacyjny „Słowacki”;
- Basen Rehabilitacyjny „Terma Słowacki”;
- Basen Rehabilitacyjny „Rafał”;
- Basen Rehabilitacyjny „Astoria”;
- Basen Rehabilitacyjny „Amarant”;
- Basen rehabilitacyjny „Zbyszko”;
- Basen Rehabilitacyjny „Bristol”.

3) Parki

- Park Zdrojowy w Busku-Zdroju należący do Gminy Busko-Zdrój

4) Ścieżki ruchowe

- Ścieżka Ruchowa przy Sanatorium „Nida-Zdrój”;
- Ścieżka Ruchowa przy 21 WSzU-R.

W południowej części miasta Buska-Zdroju funkcjonuje tężnia solankowa. Obiekt ma kształt okręgu o średnicy około 72 m i obwodzie około 226 m, a ściany sięgają blisko 10 m wysokości. Tężnię stanowią dwa pierścienie z tarniny, które są oddzielone przejściami przypominającymi labirynt. Prowadzą one na dziedziniec, na którym znajduje się fontanna mgielna. Tężnia pełni dodatkowe funkcje, gdyż jej rozmiary umożliwiają organizację wydarzeń i imprez kulturalnych. Na szczycie tężni znajduje się taras widokowy, z którego można podziwiać przepiękną panoramę uzdrowiska. Ze względu na dużą liczbę odwiedzających, Kompleks Tężnia został uznany przez Polską Organizację Turystyczną oraz przez Regionalną Organizację Turystyczną za wiodący produkt turystyczny regionu².

Istotnym punktem na turystycznej mapie miasta jest również Park Zdrojowy, który jest ważnym elementem uzdrowiska, mającym pozytywny wpływ na proces leczenia oraz wypoczynku kuracjuszy. Jest to zabytkowy park z XIX wieku, położony w centrum strefy uzdrowiskowej, w otoczeniu sanatoriów i obiektów leczniczych. W Parku Zdrojowym odbywają się również koncerty i wydarzenia kulturalne, co podnosi atrakcyjność pobytu w uzdrowisku.

Oprócz walorów uzdrowiskowych, Gmina Busko-Zdrój posiada również cenne obszary przyrodnicze podlegające ochronie prawnej, które niewątpliwie podnoszą atrakcyjność turystyczną gminy. Na terenie gminy występuje rezerwat przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, użytek ekologiczny oraz stanowiska dokumentacyjne. Charakterystyka tych obszarów została przedstawiona w rozdziale 1.3. Środowisko przyrodnicze.

Przez obszar Gminy Busko-Zdrój przebiega pięć szlaków turystycznych, przedstawionych na mapie 14:

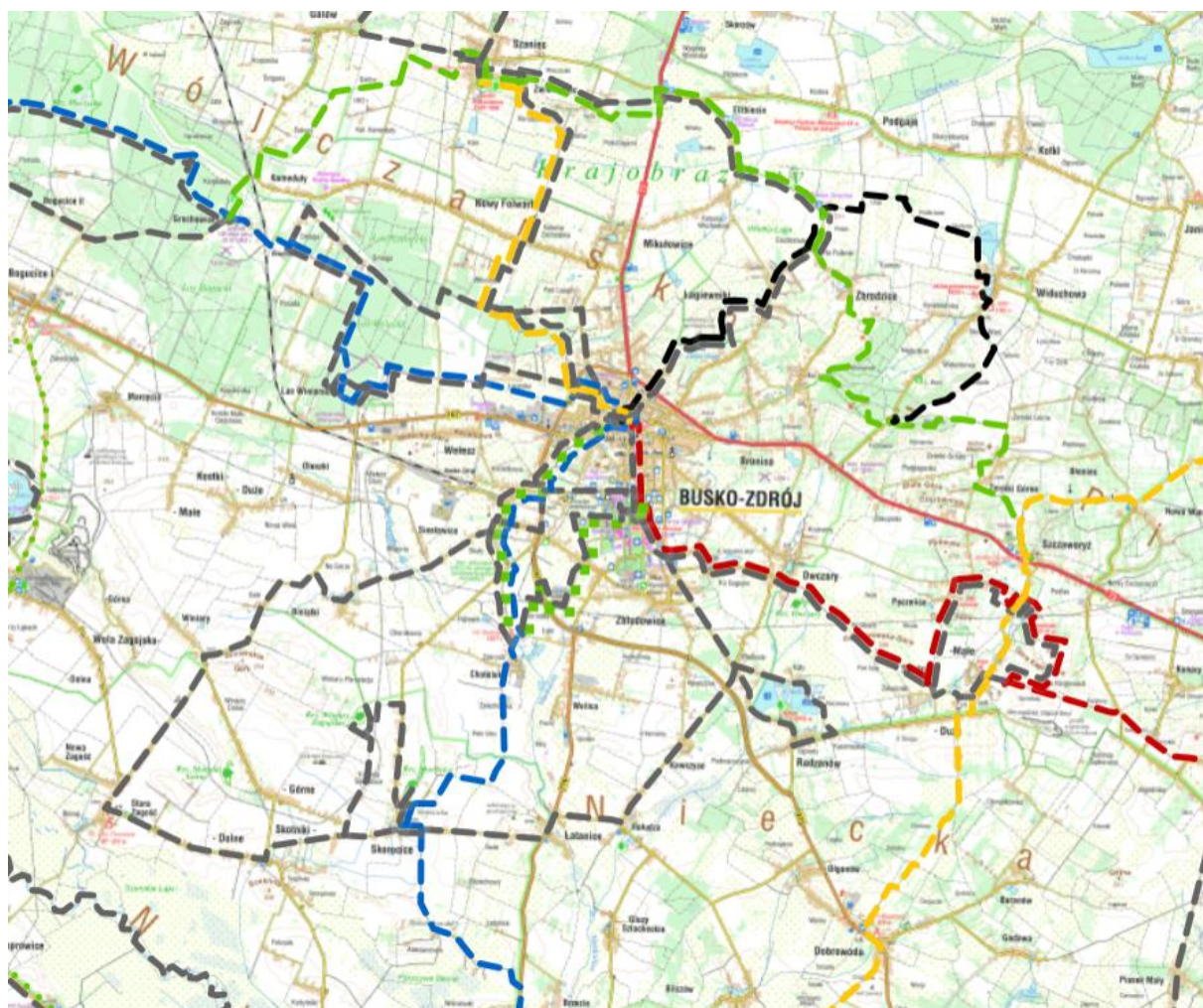
- Szlak czerwony Busko-Solec o długości 27 km;
- Szlak niebieski Pińczów-Busko-Wiślica o długości 20 km + 19 km;
- Szlak zielony – okrężny;
- Szlak żółty Busko-Szaniec o długości 8,3 km;
- Szlak czarny Busko-Zbrodzice o długości 5,5 km.

Na terenie Gminy Busko-Zdrój wyznaczone są także trasy rowerowe. Ścieżka rowerowa Busko-Welęcz-Kameduły o długości 18 km przebiega przez malownicze tereny Szanieckiego, Nadnidziańskiego i Solecko - Pacanowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. W bezpośrednim sąsiedztwie ścieżki znajdują się 2 pomniki przyrody: sosna na szczudłach w Welczu oraz trzy dęby w Kamedułach. Ścieżka rowerowa Busko-Zdrój - Radzanów łączy Busko-Zdrój z pobliskim zbiornikiem wodnym w Radzanowie – stanowiącym teren rekreacyjny dla mieszkańców.. Jest to ścieżka asfaltowa, oświetlona, licząca ok. 3 km.

---

² <https://radiokielce.pl/1267337/baltow-wciaz-na-czele-teznia-wziela-oddech-i-wrocila-na-podium/>

Mapa 14 Przebieg szlaków turystycznych na terenie Gminy Busko-Zdrój

Źródło: <https://swietokrzyskie.szlaki.pttk.pl/mapa>

Atrakcyjność turystyczna Gminy Busko-Zdrój to także lokalne dziedzictwo historyczne i kulturalne, w tym obiekty historyczne i zabytkowe. Poniższa tabela przedstawia obszary i obiekty na terenie Gminy Busko-Zdrój ujęte w rejestrze zabytków województwa świętokrzyskiego.

Tabela 5 Obszary i obiekty ujęte w wojewódzkim rejestrze zabytków nieruchomości na terenie Gminy Busko-Zdrój

Lp.	Rejestr	Nr	Przedmiot ochrony	Zakres ochrony	Miejscowość
1	A	18	Synagoga (ob. Dom towarowy)	synagoga, ob. dom towarowy przy ul. Partyzantów 6	Busko-Zdrój
2	A	19	Zespół szpitalny ob. Sanatorium Mikołaj	1) pawilon północny przy ul. 1 Maja 3	Busko-Zdrój
3	A	19	Zespół szpitalny ob. Sanatorium Mikołaj	2) pawilon wschodni przy ul. 1 Maja 3	Busko-Zdrój
4	A	19	Zespół szpitalny ob. Sanatorium Mikołaj	3) pawilon południowy przy ul. 1 Maja 3	Busko-Zdrój
5	A	19	Zespół szpitalny ob. Sanatorium Mikołaj	4) pawilon zachodni przy ul. 1 Maja 3	Busko-Zdrój
6	A	20	Zespół uzdrowiskowy	1) łązienki – budynek uzdrowiskowy, ob. Sanatorium Marconi przy ul. 1 Maja 10	Busko-Zdrój
7	A	20	Zespół uzdrowiskowy	2) park (obecnie park zdrojowy)	Busko-Zdrój
8	A	21	Dom	dom, ul. Bohaterów Warszawy 4	Busko-Zdrój

Lp.	Rejestr	Nr	Przedmiot ochrony	Zakres ochrony	Miejscowość
9	A	22	Dom	dom, ul. Bohaterów Warszawy 6	Busko-Zdrój
10	A	23	Willa „Bristol”	willa „Bristol”, ob. Sanatorium Bristol, przy ul. 1 Maja 1	Busko-Zdrój
11	A	24	Willa „Bagatela Mała”	willa „Bagatela Mała”, przy ul. 1 Maja 10 (obecnie nr 15)	Busko-Zdrój
12	A	25	Willa „Oblęgorek”	willa „Oblęgorek”, ob. Sanatorium Oblęgorek, przy ul. 1 Maja 12 (obecnie nr 19)	Busko-Zdrój
13	A	26	Willa „Zielona”	willa „Zielona”, przy ul. 1 Maja 19 (obecnie nr 39)	Busko-Zdrój
14	A	27	Willa „Derśław”	willa „Derśław”, ob. Pensjonat „Zamek Derśława”, ul. Mickiewicza 18	Busko-Zdrój
15	A	28	Dom	dom, przy ul. Zwycięstwa 10	Busko-Zdrój
16	A	29	Dom	dom, przy ul. Zwycięstwa 27	Busko-Zdrój
17	A	30	Kościół filialny	kościół filialny pw. św. Stanisława Biskupa	Chotelek
18	A	31	Zespół kościoła parafialnego	1) kościół parafialny pw. św. Marii Magdaleny	Dobrowoda
19	A	31	Zespół kościoła parafialnego	2) dzwonnica	Dobrowoda
20	A	32	Zespół kościoła parafialnego	1) kościół parafialny pw. św. Wojciecha	Janina
21	A	32	Zespół kościoła parafialnego	2) dzwonnica	Janina
22	A	33	Dawny zbór ariański	dawny zbór ariański	Pęczelice
23	A	34	Zespół dworsko-parkowy	1) dawny dwór	Radzanów
24	A	34	Zespół dworsko-parkowy	2) park w granicach ogrodzenia	Radzanów
25	A	35	Młyn wodny	drewniany młyn wodny	Skotniki Małe
26	A	36	Młyn wodny	drewniany młyn wodny	Skotniki Małe
27	A	37	Kościół parafialny	kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP	Szaniec
28	A	38	Kaplica cmentarna	kaplica cmentarna na cmentarzu grzebalnym	Szaniec
29	A	39	Dwór	dwór	Szaniec
30	A	40	Zespół kościoła parafialnego	1) kościół parafialny pw. św. Jakuba Starszego	Szczaworyż
31	A	40	Zespół kościoła parafialnego	2) stara plebania (obecnie kaplica przedpogrzebowa)	Szczaworyż
32	A	41	Kaplica	kaplica pw. Matki Boskiej Anielskiej (dawniej NMP)	Widuchowa
33	A	42	Zespół dworski	1) dawny dwór	Widuchowa
34	A	42	Zespół dworski	2) ogród krajobrazowy (obecnie najbliższe otoczenie dworu)	Widuchowa

Źródło: <https://www.gov.pl/web/wuoz-w-kielcach/rejestr-zabytkow-nieruchomych-aktualizacja---112025>

Atrakcyjność turystyczna i kulturowa Gminy Busko-Zdrój jest budowana również poprzez różnego rodzaju wydarzenia wspierające i promujące lokalnych twórców, lokalne tradycje oraz aktywizujące mieszkańców. Do takich wydarzeń należą wspomniane wcześniej m.in. Dni Buska-Zdroju, Międzynarodowy Festiwal Muzyczny im. Krystyny Jamroz, Ogólnopolski Festiwal Piosenki im. Wojtka Belona, Polskie Kulinaria Busko-Zdrój, festyny rodzinne, koncerty, wystawy, przeglądy fotograficzne, wernisaże, konkursy, kiermasze, dożynki.

Rozwój turystyki na terenie gminy wspiera prowadzone przez Buskie Samorządowe Centrum Kultury w Busku-Zdroju - Centrum Informacji Turystycznej (CIT). CIT obsługuje turystów

i kuracjuszy, udzielając informacji na temat dostępnej bazy noclegowo żywieniowej, atrakcji kulturalnych, sportowych i turystycznych. Do innych zadań CIT należy także sprzedaż pamiątek, map, przewodników, prowadzenie badań ruchu turystycznego oraz bazy przewodników.

Istotną rolę w organizacji oraz rozpowszechnianiu lokalnej tradycji i kultury odgrywają także m.in.: Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Busku-Zdroju, Ochotnicze Straże Pożarne czy Koła Gospodyń Wiejskich.

Gmina Busko-Zdrój posiada dobrze rozwiniętą bazę noclegową dostosowaną zarówno dla turystów, kuracjuszy, jak i osób podróżujących w celach rekreacyjnych czy zawodowych. O poszerzaniu się dostępnej oferty zakwaterowania na terenie gminy świadczą dane GUS w zakresie wskaźnika dynamiki liczby miejsc noclegowych całorocznych. W 2024 roku wskaźnik ten wyniósł 104,3, co w porównaniu z rokiem poprzednim dla którego przyjmuje się wartość 100, oznacza powiększenie bazy noclegowej na obszarze gminy.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na terenie Gminy Busko-Zdrój w 2024 roku 130 osób fizycznych prowadziło działalność gospodarczą związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi a 37 osób prowadziło działalność z zakresu kultury, rozrywki i rekreacji. Stanowi to 5,3% wszystkich osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Ponadto, na terenie gminy zarejestrowanych jest 151 podmiotów kwalifikowanych do sekcji I (gastronomia i zakwaterowanie), którą można bezpośrednio przypisać sektorowi turystyki, co stanowi 3,8% wszystkich podmiotów gospodarczych działających na obszarze gminy.

Gmina Busko-Zdrój posiada „Strategię Rozwoju Turystyki Miasta i Gminy Busko-Zdrój na lata 2021-2025” przyjętą Uchwałą nr XXXI/357/2021 Rady Miejskiej w Busku-Zdroju z dnia 11 lutego 2021 r. Obecnie trwają prace nad „Strategią Rozwoju Turystyki Miasta i Gminy Busko-Zdrój na lata 2026 – 2030”. Według informacji zawartych w obowiązującym dokumencie, w oparciu o przeprowadzone badania, gminę odwiedzają najczęściej osoby z wielu polskich województw, głównie z sąsiednich regionów. Korzystają one z bazy sanatoryjno-hotelowej, pozostając w mieście blisko dwa tygodnie, co głównie związane jest z celami leczniczymi podróży. Przyjeżdżają do miasta wielokrotnie. Wyniki badania wskazują, że Miasto Busko-Zdrój traktowane jest jako destynacja turystyczna, do której przyjeżdża się wyłącznie w celach prozdrowotnych, w tym zwłaszcza leczniczych. W dalszej kolejności jako cel podróży wymieniano aktywny wypoczynek, spa i wellness, rozrywkę, czy poznanie walorów przyrody. Dla turystów bardzo istotny jest stan środowiska przyrodniczego w Busku-Zdroju, jak również fakt, że można tu spokojnie odpocząć i poprawić swój stan zdrowia. Turyści są zainteresowani ponownymi przyjazdami do miasta, co związane jest przede wszystkim z aspektami zdrowotnymi i wypoczynkiem w odpowiednich do oczekiwań warunkach. Zdecydowana większość gości chętnie poleci Busko-Zdrój jako miejsce wypoczynku.

2.4. Opieka nad dziećmi do lat 3.

Opieka nad dziećmi do lat 3. stanowi jeden z kluczowych elementów polityki społecznej i prorodzinnej państwa. Jedną z form opieki nad małymi dziećmi są żłobki i kluby dziecięce, które pozwalają młodym rodzicom na powrót na rynek pracy.

Na terenie Gminy Busko-Zdrój funkcjonują trzy żłobki: Publiczny Żłobek „Malucholandia” w Busku-Zdroju oraz Niepubliczny Żłobek „Smerfik” w Busku-Zdroju oraz Niepubliczny Żłobek

Montessori w Owczarach (od 27 września 2024 r. jest wpisany w Rejestrze żłobków i klubów dziecięcych Niepubliczny Żłobek Montessori w Owczarach – 40 miejsc).

W latach 2020–2024 liczba dzieci w wieku do lat 3 na terenie Gminy Busko-Zdrój ulegała znaczącym zmianom, odzwierciedlając lokalne trendy demograficzne. W 2020 i 2021 roku liczba ta wynosiła odpowiednio 731 i 671 dzieci. W kolejnych latach obserwuje się wyraźny spadek – w 2024 roku w gminie było już tylko 492 dzieci w tej grupie wiekowej, co oznacza spadek o ok. 33% względem roku 2020.

W analizowanym okresie liczba dzieci objętych opieką w żłobkach znacząco wzrosła z poziomu 30 dzieci w 2020 roku do 104 dzieci w 2024 roku. Analiza wskaźnika objęcia opieką żłobkową (udział dzieci objętych opieką w żłobkach w ogólnej liczbie dzieci do lat 3.) wskazuje na wzrostowy trend w zakresie dostępności i korzystania z usług żłobkowych. W 2020 roku wynosił on 4,1%, natomiast w kolejnych latach systematycznie rósł, osiągając w 2024 roku wartość 21,1%. Wzrost udziału dzieci uczęszczających do żłobka związany jest z malejącą liczbą dzieci do lat 3 na terenie gminy oraz jednoczesnym zwiększeniem dostępności miejsc w żłobkach.

Poniższa tabela przedstawia zmiany liczby dzieci do lat 3. objętych opieką w żłobkach na terenie Gminy Busko-Zdrój w latach 2020-2024.

Tabela 6 Zmiany liczby dzieci do lat 3 objętych opieką w żłobkach na terenie Gminy Busko-Zdrój

Lata	Liczba dzieci do lat 3.	Dzieci objęte opieką w żłobkach i w wieku żłobkowym	Udział dzieci objętych opieką w żłobkach i w wieku żłobkowym
2020	731	30	4,1
2021	671	34	5,1
2022	637	62	9,7
2023	553	89	16,1
2024	492	104	21,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

2.5. Oświata i wychowanie przedszkolne

Oświata i wychowanie przedszkolne stanowią fundament zrównoważonego rozwoju gminy, mając bezpośredni wpływ na jakość życia mieszkańców, poziom kapitału ludzkiego oraz atrakcyjność gminy jako miejsca do osiedlania się i wychowywania dzieci. Na system oświaty i wychowania przedszkolnego w Gminie Busko-Zdrój składa się:

- o od dnia 1 września 2026 r. 7 publicznych szkół podstawowych, dla których Gmina Busko-Zdrój jest organem prowadzącym, z tego 3 na terenie miasta, a 4 na terenach wiejskich,
- o Szkoła Muzyczna I stopnia, kształcąca w dwóch cyklach: sześcioletnim i czteroletnim,
- o od dnia 1 września 2026 r. 5 oddziałów przedszkolnych w publicznych szkołach podstawowych,
- o 1 niepubliczna szkoła podstawowa na terenie wiejskim,
- o 1 oddział przedszkolny w niepublicznej szkole podstawowej,
- o 6 przedszkoli publicznych,
- o 5 przedszkoli niepublicznych.

Wychowanie przedszkolne

Na terenie Gminy Busko-Zdrój wychowanie przedszkole realizowane jest w 6 przedszkolach samorządowych, 5 oddziałach przedszkolnych funkcjonujących w samorządowych szkołach podstawowych (od 1 września 2026 r.), 1 oddziale przedszkolnym w niepublicznej szkole podstawowej oraz w 5 przedszkolach niepublicznych.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego, w latach 2020–2024 w Gminie Busko-Zdrój liczba dzieci w wieku przedszkolnym (3-6 lat) zmniejszyła się z 1 082 w roku 2020 do 940 w roku 2024, co stanowi spadek o ok. 13%. Jednocześnie, w analizowanym okresie wzrastała liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym – z 954 dzieci w 2020 roku do 995 w 2024 roku, co oznacza wzrost o ponad 4%.

Wskaźnik upowszechnienia wychowania przedszkolnego, rozumiany jako odsetek dzieci w wieku przedszkolnym objętych edukacją przedszkolną, w analizowanym okresie czasu, wykazuje tendencję wzrostową. W latach 2020-2021 wynosił poniżej 100%, natomiast w latach 2022-2024 wskaźnik ten wahał się w granicach od 103,5% do 105,9%, co może wskazywać na objęcie wychowaniem przedszkolnym dzieci spoza terenu Gminy Busko-Zdrój. Dane te świadczą o wysokim stopniu dostępności usług przedszkolnych na terenie gminy.

W poniższej tabeli przedstawiono liczbę dzieci w wieku przedszkolnym oraz objętych wychowaniem przedszkolnym w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024.

Tabela 7 Liczba dzieci w wieku przedszkolnym oraz objętych wychowaniem przedszkolnym w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024

Lata	Dzieci w wieku przedszkolnym (3-6 lat)	Dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym	Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym
2020	1 082	954	88,2
2021	1 044	955	91,5
2022	1 021	1 057	103,5
2023	1 005	1 032	102,7
2024	940	995	105,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

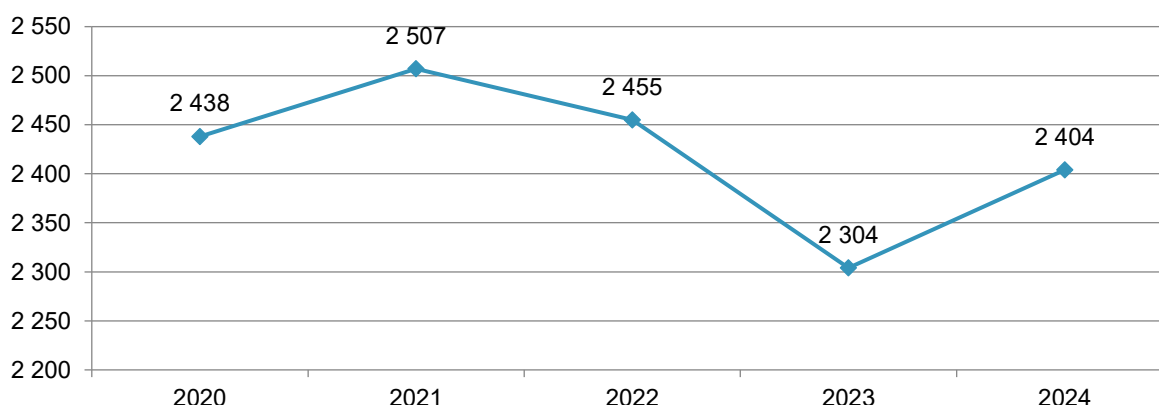
Szkoły podstawowe

Kolejnym etapem wychowania i edukacji w Gminie Busko-Zdrój są szkoły podstawowe, oferujące nie tylko obowiązkowy program nauczania, ale także zajęcia dodatkowe uzupełniające, ale również rozwijające zainteresowania i umiejętności uczniów. Na terenie gminy od dnia 1 września 2026 r. będzie funkcjonowało 7 publicznych szkół podstawowych, dla których Gmina Busko-Zdrój jest organem prowadzącym, z tego 3 na terenie miasta, a 4 na terenach wiejskich oraz 1 niepubliczna szkoła podstawowa na terenie wiejskim.

W latach 2020–2024 odnotowano zmiany w liczbie uczniów uczęszczających do szkół podstawowych na terenie Gminy Busko-Zdrój. W latach 2021-2023 nastąpił spadek liczby uczniów – z 2 507 w 2021 roku do 2 304 w 2023 roku, co oznacza spadek o ponad 8%. Pozytywne zjawisko obserwuje się w 2024 roku, w którym liczba uczniów szkół podstawowych wzrosła o 100 w stosunku do roku poprzedniego i wyniosła 2 404 uczniów.

Poniższy wykres obrazuje liczbę uczniów uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024.

Wykres 15 Liczba uczniów w szkołach podstawowych w Gminie Busko-Zdrój

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

W tym miejscu, warto przeanalizować wskaźnik skolaryzacji brutto, który pokazuje relację liczby osób uczących się na danym poziomie kształcenia do liczby ludności w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

Współczynnik skolaryzacji brutto w szkołach podstawowych na terenie Gminy Busko-Zdrój w latach 2020–2023 wykazywał tendencję spadkową do poziomu 92,7%. Zmiana nastąpiła w 2024 roku, w którym wartość współczynnika znacznie wzrosła przekraczając 100%. Może to być związane z uczęszczaniem do szkół podstawowych uczniów spoza terenu Gminy Busko-Zdrój. Wartość współczynnika określonego dla gminy jest wyższa niż wskazana dla powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego, w przypadku których w 2024 roku wynosił on ok. 95%.

Poniższa tabela przedstawia zmiany wskaźnika skolaryzacji brutto w szkołach podstawowych na terenie Gminy Busko-Zdrójna tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w latach 2020-2024.

Tabela 8 Wskaźnik skolaryzacji brutto w szkołach podstawowych na terenie Gminy Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
Województwo świętokrzyskie	93,72	92,95	90,62	88,40	95,43
Powiat buski	92,55	92,38	89,80	87,20	94,28
Gmina Busko-Zdrój	99,63	98,20	96,39	92,70	100,59

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

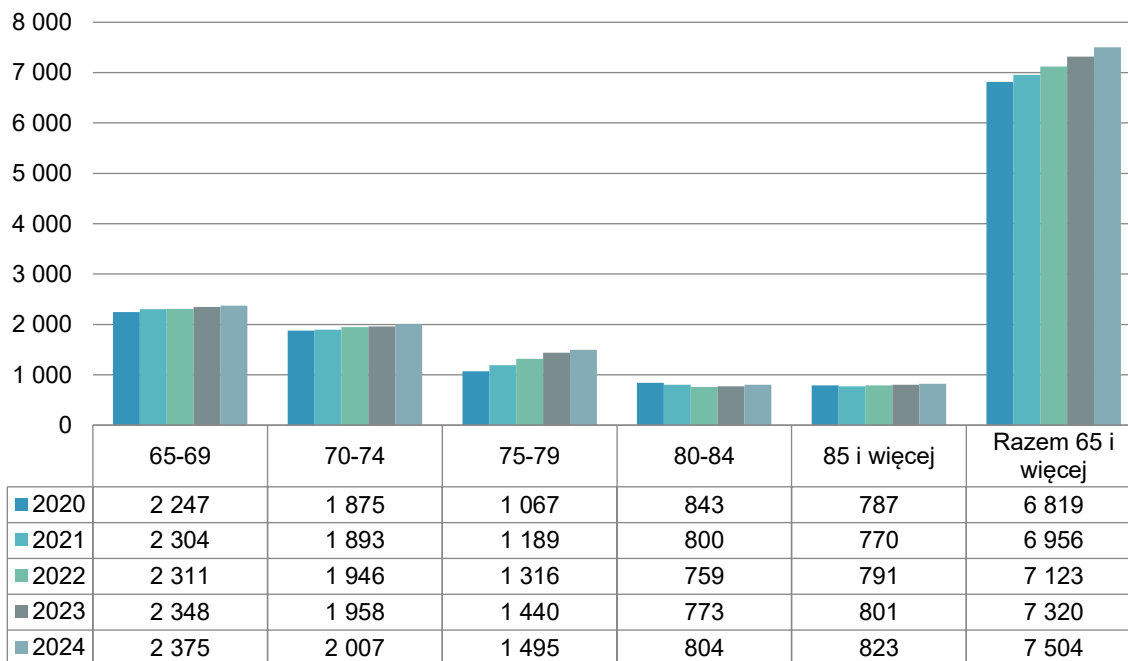
Podsumowując, powyższe dane wskazują, że sieć przedszkoli oraz szkół podstawowych funkcjonujących na terenie Gminy Busko-Zdrój w pełni zaspokaja potrzeby w zakresie realizacji obowiązku szkolnego przez uczniów zamieszkałych na terenie gminy. Na podstawie danych obrazujących lokalny system oświaty i wychowania można wnioskować, że do placówek uczęszczają dzieci i uczniowie z terenu spoza Gminy Busko-Zdrój, najprawdopodobniej z terenu gmin ościennych. Może to wynikać z uwarunkowań rynku pracy. Pracownicy dojeżdżający do zakładów pracy dowożą dzieci do szkół i przedszkoli zlokalizowanych na terenie Gminy Busko-Zdrój.

2.6. Polityka senioralna

W latach 2020–2024 Gmina Busko-Zdrój odnotowała wzrost liczby mieszkańców powyżej 65 roku życia – z 6 819 osób w 2020 roku do 7 504 osób w 2024 roku, co stanowi wzrost o 10%. Największy przyrost dotyczył grupy wiekowej 75–79 lat, której liczebność wzrosła o ponad 40%.

Strukturę wiekową mieszkańców Gminy Busko-Zdrój powyżej 65. roku życia w latach 2020-2024 przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 16 Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Busko-Zdrój powyżej 65. roku życia w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Porównując powyższe dane do danych charakteryzujących powiat buski i województwo świętokrzyskie można zauważyć, że w latach 2020–2024 dynamika wzrostu liczby osób w wieku powyżej 65 roku życia w Gminie Busko-Zdrój(10%) była wyższa niż w powiecie buskim (7,7%) i województwie świętokrzyskim (8,6%). Świadczy to o szybszym tempie starzenia się lokalnego społeczeństwa na tle populacji zamieszkującej powiat i województwo.

Obserwowana rosnąca liczba osób starszych powinna stanowić ważny element realizowanej przez gminę polityki senioralnej oraz staje się istotnym wyzwaniem w kontekście planowania usług społecznych, zdrowotnych i infrastruktury dostosowanej do potrzeb osób starszych.

W poniższej tabeli przedstawiono zmiany liczby ludności w wieku powyżej 65 roku życia na terenie Gminy Busko-Zdrój, powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego.

Tabela 9 Zmiany liczby ludności w wieku powyżej 65. roku życia na terenie Gminy Busko-Zdrój, powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego

	Gmina Busko-Zdrój	Powiat buski	Województwo świętokrzyskie
2020	6 819	14 964	247 309
2021	6 956	15 097	250 962

2022	7 123	15 457	256 634
2023	7 320	15 799	262 912
2024	7 504	16 109	268 673
%wzrost	10,0%	7,7%	8,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Gmina Busko-Zdrój w ramach prowadzonej polityki senioralnej realizuje działania skierowane do seniorów, które mają na celu poprawę jakości ich życia oraz ich aktywizację. Działania te prowadzone są przez Buskie Samorządowe Centrum Kultury (BSCK), które podejmuje szereg działań na rzecz aktywizacji społecznej i kulturalnej osób starszych. Głównym filarem tych działań jest Uniwersytet Trzeciego Wieku, który funkcjonuje w strukturze instytucji od 2012 roku. Celem Uniwersytetu jest aktywizacja intelektualna, psychiczna, społeczna i fizyczna osób starszych, poszerzanie wiedzy i umiejętności seniorów, aktywizowanie studentów na rzecz otaczającego ich środowiska oraz podtrzymywanie więzi społecznych i komunikacji międzyludzkiej wśród seniorów. Bogata oferta, z której mogą skorzystać seniorzy, obejmuje zajęcia językowe, zajęcia ruchowe i taneczne, warsztaty i zajęcia twórcze, spotkania tematyczne, wykłady i prelekcje oraz udział słuchaczy w spektaklach i wydarzeniach organizowanych przez BSCK.

Dodatkowo BSCK współpracuje z Miejsko-Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Busku-Zdroju, Klubem Seniora w Busku-Zdroju i Teatrem S 65+, wspierając m.in. działania profilaktyczne i integracyjne przyczyniając się do realizacji celów zawartych w ogólnodostępnych strategiach polityki społecznej, takich jak przeciwdziałanie izolacji społecznej osób starszych, wspieranie aktywności społecznej i samodzielności seniorów, czy tworzenie przestrzeni do rozwoju osobistego i międzypokoleniowej integracji.

Od 2018 roku na terenie Gminy Busko-Zdrój funkcjonuje Klub Seniora działający w ramach struktury organizacyjnej Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Busku-Zdroju. Klub skupia emerytów i rencistów z terenu gminy, a jego głównym celem jest aktywizacja, integracja oraz włączenie osób starszych do społeczności lokalnej oraz organizacja wspólnego spędzania wolnego czasu. Klub prowadzi zajęcia i organizuje wydarzenia kulturalne, edukacyjne czy integrujące zgodnie z oczekiwaniami i potrzebami seniorów.

Gmina Busko-Zdrój realizuje również Program Buska Karta Seniora. Kartę mogą uzyskać mieszkańcy gminy, którzy ukończyli 60 rok życia. Program sprzyja zwiększeniu dostępności do dóbr kultury i sportu oraz innych dóbr zwiększających poziom aktywności i sprawności seniorów poprzez wprowadzenie oferty ulg i preferencji w usługach świadczonych przez partnerów Programu.

2.7. Ochrona zdrowia i opieka społeczna

Opieka zdrowotna w Gminie Busko-Zdrój świadczona jest przez publiczne i niepubliczne placówki ochrony zdrowia w ramach kontraktów z Narodowym Funduszem Zdrowia oraz przez świadczeniodawców prywatnych.

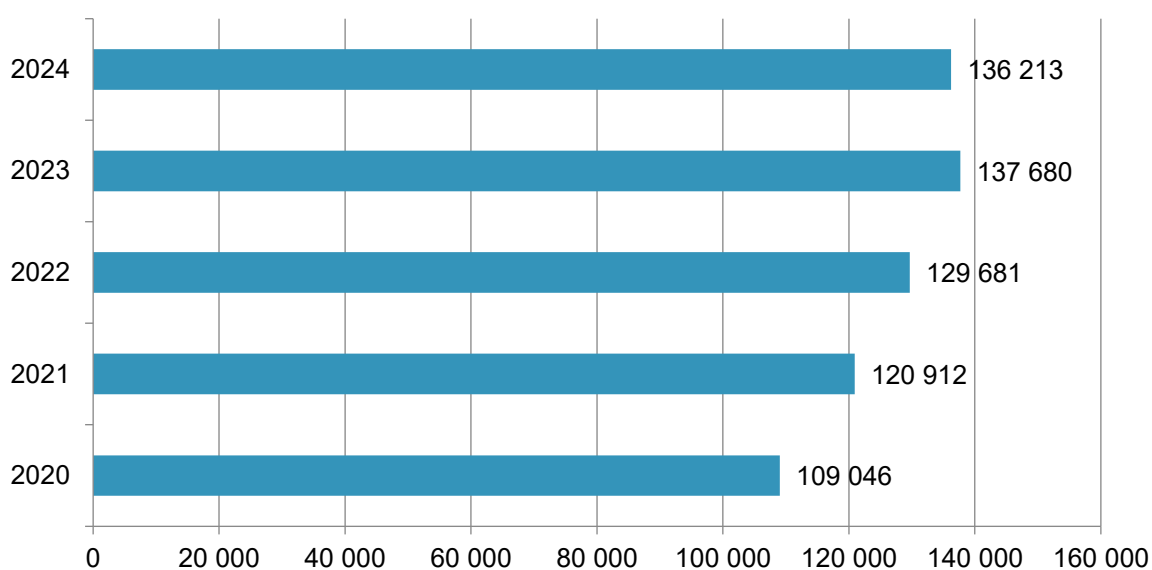
Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2024 roku na terenie Gminy Busko-Zdrój działalność prowadziło 31 podmiotów ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, w tym

19 przychodni oraz 12 praktyk lekarskich. Warto podkreślić, że podmioty opieki zdrowotnej zlokalizowane w Busku-Zdroju mają duże znaczenie w kontekście całego powiatu buskiego.

W ramach podstawowej opieki zdrowotnej (POZ), w latach 2020-2024 udzielono łącznie 633 532 porady lekarskie. W latach 2020-2023 obserwuje się coroczny wzrost liczby udzielanych porad lekarskich. W 2021 roku odnotowano niemal 121 tysięcy porad, co oznacza wzrost w stosunku do roku poprzedniego o prawie 11%. Mogło to być spowodowane pandemią COVID-19. W 2024 roku liczba porad wyniosła nieco ponad 136 tysięcy, a więc o prawie 1500 porad mniej niż w roku poprzednim.

Na poniższym wykresie przedstawiono liczbę udzielonych porad w ramach POZ w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024.

Wykres 17 Liczba udzielonych porad lekarskich w ramach POZ w Gminie Busko-Zdrój

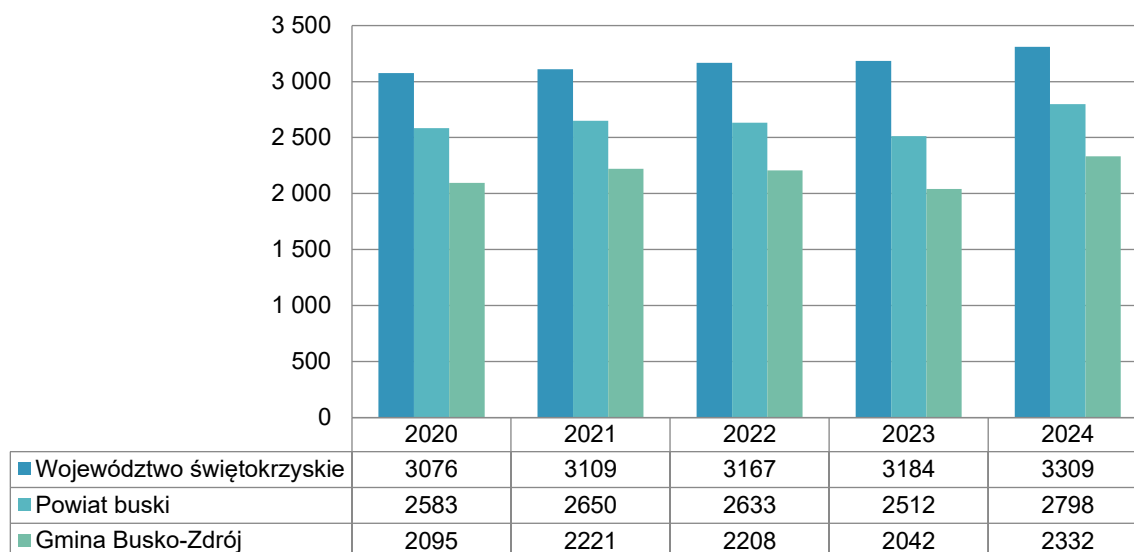
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Istotne znaczenie ma także dostęp do aptek. Na terenie Gminy Busko-Zdrój w 2024 roku funkcjonowało 13 aptek, w których zatrudnionych było 28 farmaceutów.

Liczba ludności przypadająca na 1 aptekę to wskaźnik, który pozwala ocenić dostępność usług farmaceutycznych na danym obszarze. Im niższa wartość tego wskaźnika, tym lepszy dostęp mieszkańców do aptek – zarówno pod względem fizycznej bliskości, jak i ewentualnych kolejek czy czasu oczekiwania. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, Gmina Busko-Zdrójna tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego charakteryzuje się znacznie wyższą dostępnością usług farmaceutycznych. Na terenie gminy na 1 ogólnodostępną aptekę przypada ponad 2 300 mieszkańców, natomiast w powiecie i województwie to odpowiednio ponad 2 700 i ponad 3 300 mieszkańców.

Liczba ludności przypadająca na 1 ogólnodostępną aptekę w Gminie Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w latach 2020-2024 została przedstawiona na poniższym wykresie.

Wykres 18 Liczba ludności przypadająca na 1 ogólnodostępną aptekę w Gminie Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Kolejnym krokiem do zapewnienia odpowiedniej jakości życia mieszkańców gminy jest opieka społeczna. Na terenie gminy działa Środowiskowy Dom Samopomocy w Busku-Zdroju (ŚDS) będący jednostką organizacyjną Gminy Busko-Zdrój, powołaną w celu realizacji zadań pomocy społecznej zleconych przez administrację rządową. Jego głównym celem jest stworzenie systemu wsparcia społecznego dla osób przewlekle chorych psychicznie oraz osób z niepełnosprawnością intelektualną. Placówka pozwala na rozwijanie i podtrzymywanie umiejętności niezbędnych do samodzielnej egzystencji osób zmagających się z chorobami psychicznymi oraz niepełnosprawnością, a także zapobieganie ich izolacji i wykluczeniu społecznemu. ŚDS organizuje wydarzenia o charakterze integracyjnym, które mają na celu zbliżenie uczestników do lokalnej społeczności oraz wzmacniają poczucie przynależności do grupy. Do najważniejszych z nich należały udział w projektach, festiwalach, konkursach, wycieczkach i warsztatach.

Na terenie Gminy Busko-Zdrój funkcjonuje także Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Busku-Zdroju (MGOPS), realizujący zadania wspierające mieszkańców gminy znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Działania te obejmują zarówno pomoc finansową, rzeczową, jak i organizację programów socjalnych oraz usług opiekuńczych. W strukturach MGOPS funkcjonują placówki wsparcia dziennego tj.: Świetlica Środowiskowa, Klub Seniora.

W celu zapewnienia schronienia dla osób znajdujących się w kryzysie bezdomności została nawiązana współpraca z Parafią pw. Św. Brata Alberta Chmielowskiego w Busku-Zdroju, w ramach której Parafia zapewnia miejsca noclegowe dla 5 bezdomnych mężczyzn.

MGOPS w Busku-Zdroju realizuje szereg programów obejmujących długofalowe działania mające na celu poprawę jakości życia mieszkańców gminy oraz reagowanie na najważniejsze wyzwania społeczne, w tym m.in.:

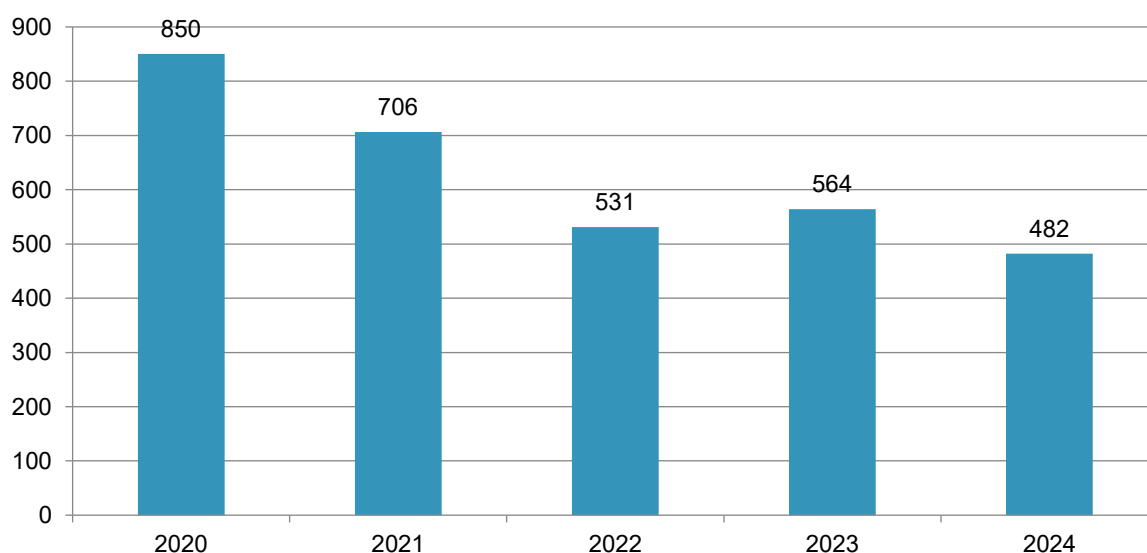
- Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Busko-Zdrój na lata 2024-2028;
- Program Wspierania Rodziny w Gminie Busko-Zdrój na lata 2025-2027;
- Program „Korpus Wsparcia Seniorów” na rok 2024 r.;

- Program „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością” dla Jednostek Samorządu Terytorialnego – coroczny;
- Program „Opieka wytchnieniowa” dla Jednostek Samorządu Terytorialnego – coroczny;
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Busko-Zdrój na lata 2026-2032;
- Program „Posiłek w szkole i w domu na lata” 2024-2028;
- „Świetlica Środowiskowa szansą na lepszą przyszłość”.

W latach 2020–2024 liczba beneficjentów korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w Gminie Busko-Zdrój systematycznie spadała – od 850 osób w 2020 roku do 482 osób w 2024 roku, co oznacza spadek o ponad 43%. Taki trend może wskazywać na poprawę sytuacji materialnej mieszkańców, większą samodzielność rodzin lub też zmiany w sposobie kwalifikowania do świadczeń.

Poniższy wykres przedstawia liczbę osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024.

Wykres 19 Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

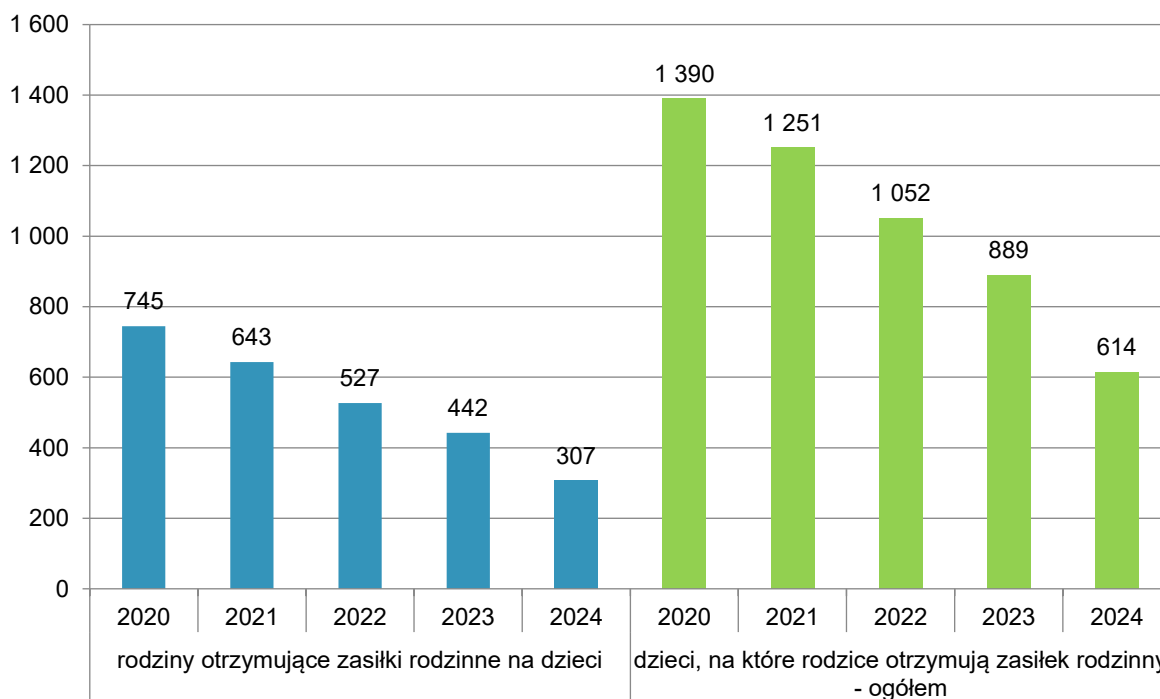
Drugim wskaźnikiem obrazującym sytuację materialną mieszkańców jest liczba rodzin korzystających z zasiłku rodzinnego.

W latach 2020–2024 obserwuje się wyraźny i systematyczny spadek liczby rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci, jak również liczby dzieci objętych tym świadczeniem. W 2020 roku zasiłek rodzinny otrzymywało 745 rodzin, natomiast w 2024 roku już tylko 307, co oznacza spadek o ok. 59%. Równocześnie liczba dzieci, na które przyznano zasiłek, zmniejszyła się z 1 390 do 614, czyli o około 56%.

Powyższe dane wskazują, że pomimo obserwowanego spadku, stosunek liczby dzieci do liczby rodzin pozostał stosunkowo stabilny. Średnio na jedną rodzinę otrzymującą zasiłek rodzinny przypada dwoje dzieci. Może to wskazywać na brak wyraźnych zmian w strukturze rodzin korzystających z pomocy, a jedynie na zmniejszenie się liczby osób uprawnionych do pobierania świadczenia.

Na poniższym wykresie przedstawiono liczbę rodzin i dzieci otrzymujących zasiłek rodzinny w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024.

Wykres 20 Liczba rodzin i dzieci otrzymujących zasiłek rodzinny w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024

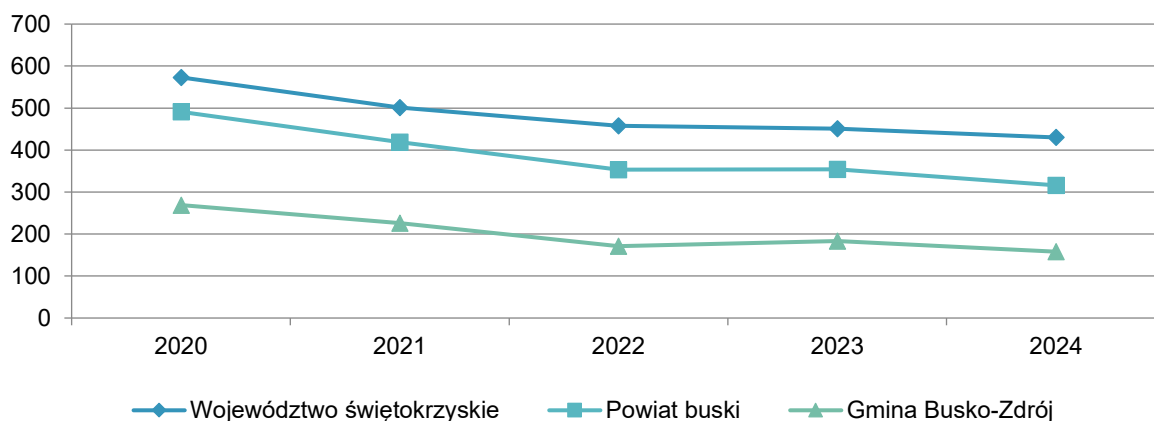
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

MGOPS udziela pomocy ze względu na trudną sytuację życiową. Najczęściej wskazywane powody udzielenia pomocy w 2024 roku to: długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność, bezrobocie, ubóstwo, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, w tym rodziny niepełne i wielodzietne, alkoholizm lub narkomania, bezdomność. Celem pomocy społecznej jest zapewnienie wsparcia finansowego dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, w tym osób w wieku poprodukcyjnym oraz osób z niepełnosprawnościami, które nie posiadają dochodu lub posiadają dochód poniżej minimalnych norm socjalnych.

Pełniejszy obraz sytuacji w Gminie Busko-Zdrój w zakresie zapotrzebowania na pomoc społeczną przedstawia liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tysięcy mieszkańców, którą zestawiono z danymi dla powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego. Według danych Głównego Urzędu statystycznego w latach 2020-2024 Gmina Busko-Zdrój uzyskiwała znacznie niższe wartości wskaźnika w porównaniu do powiatu i województwa. W 2024 roku gmina udzieliła pomocy dwukrotnie mniejszej liczbie beneficjentów w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców niż jest to odnotowane w powiecie i prawie trzykrotnie mniej niż wskazują dane dla województwa. W przypadku wszystkich trzech analizowanych jednostek samorządu terytorialnego obserwowany jest wyraźny trend spadkowy.

Na poniższym wykresie przedstawiono liczbę beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tysięcy ludności w Gminie Busko-Zdrój, powiecie buskim i województwie świętokrzyskim w latach 2020-2024.

Wykres 21 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w Gminie Busko-Zdrój, powiecie buskim i województwie świętokrzyskim w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

2.8. Bezpieczeństwo

Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym zadaniem własnym gminy jest zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym również zadania z zakresu porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej.

Na terenie Gminy Busko-Zdrój za działania w tym zakresie odpowiedzialne są m.in.:

- Komenda Powiatowa Policji w Busku-Zdroju,
- Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Busku-Zdroju,
- Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Busku-Zdroju,
- Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Busku-Zdroju,
- Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego w Busku-Zdroju,
- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Kielcach,
- Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie,
- Ochotnicze Straże Pożarne,
- Gminny Zespół Zarządzania Kryzysowego,
- Straż Miejska w Busku-Zdroju.

Na terenie Gminy Busko-Zdrój zarejestrowanych jest 18 stowarzyszeń Ochotniczych Straży Pożarnych. (OSP): OSP w Busku-Zdroju, OSP w Dobrowodzie, OSP w Galowie, OSP w Kołaczkowicach, OSP w Kotkach, OSP w Mikułowicach, OSP w Młynach, OSP w Owczarach, , OSP w Ruczynowie, OSP w Skotnikach Małych, OSP w Słabkowicach, OSP w Szańcu, OSP w Szczaworyżu, OSP w Wełczu, OSP w Widuchowej, OSP w Zbludowicach, OSP w Zwierzyńcu, OSP w Żernikach Górnych. Trzy jednostki OSP z terenu gminy, tj. OSP Zbludowice, OSP Szaniec oraz OSP Widuchowa, włączone są do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Do zadań realizowanych przez jednostki OSP należy w szczególności podejmowanie działań w celu ochrony życia, zdrowia, mienia lub środowiska przez m.in.: zapobieganie powstawaniu i rozprzestrzenianiu się pożaru, klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia, prowadzenie i udział w akcjach ratowniczych, udział w alarmowaniu i ostrzeganiu ludności o zagrożeniach.

Na poziom bezpieczeństwa mieszkańców Gminy Busko-Zdrój wpływ ma nie tylko obecność odpowiednich służb i instytucji, ale również realny poziom zagrożeń występujący

na jej terenie. Kluczowym elementem oceny stanu bezpieczeństwa jest analiza przypadków występowania miejscowych zagrożeń.

W latach 2020–2024 odnotowano zróżnicowany rodzaj zdarzeń w ramach dziesięciu głównych kategorii tj.: silne wiatry, przybory wód, opady śniegu, opady deszczu, zdarzenia chemiczne, budowlane, infrastruktury komunalnej, w komunikacji, na obszarach wodnych oraz zagrożenia medyczne. Najwięcej miejscowych zagrożeń w analizowanym okresie czasu odnotowano w 2021 roku, których ilość wyniosła 536. W pozostałych latach liczba zdarzeń wahała się w granicach od nieco ponad 160 do 210.

W latach 2020-2024 znaczący udział w ogólnej ilości zdarzeń miały te związane z opadami deszczu. Pod tym względem wyróżnia się rok 2021, w którym odnotowano ich aż 411. Tego typu zagrożenia stanowiły ponad 80% wszystkich interwencji.

Każdego roku na terenie gminy odnotowano zbliżoną ilość zagrożeń komunikacyjnych wahałą się w granicach od 43 do 61.

Kolejnymi corocznie występującymi zagrożeniami są te spowodowane silnym wiatrem, przy czym najczęściej, bo 57 razy, interweniowano z tego powodu w 2023 roku.

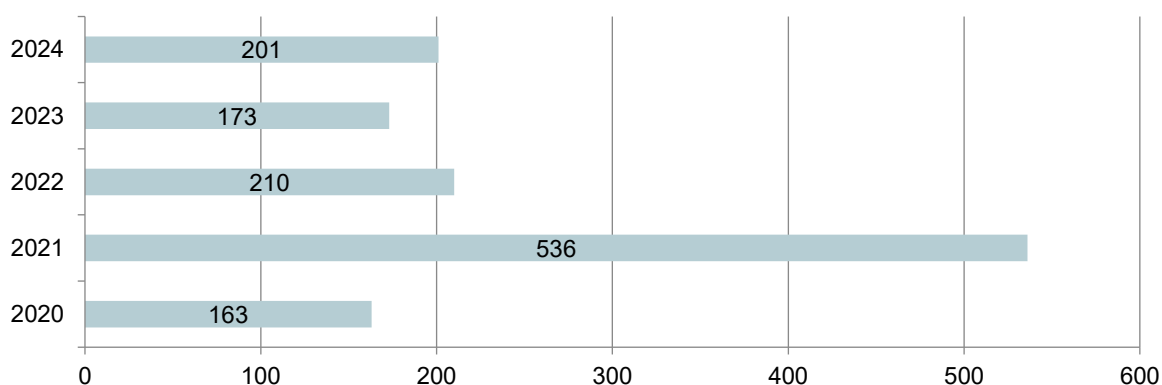
W analizowanym okresie czasu ilość zdarzeń medycznych utrzymywała się na podobnym poziomie od 20 do 31 zdarzeń rocznie.

Najwięcej zdarzeń związanych z opadami śniegu wystąpiło w 2022 roku i było ich 58. W 2023 roku tego typu zagrożeń było jedynie 7, a w pozostałych latach nie odnotowano. Niewielka ilość tego typu miejscowych zagrożeń może świadczyć o bardziej umiarkowanej zimie lub lepszym przygotowaniu służb.

Pozostałe rodzaje zagrożeń tj. chemiczne, budowlane, związane z przyborem wód i na obszarach wodnych oraz te dotyczące infrastruktury komunalnej mają charakter incydentalny i zostały odnotowane jedynie w 2024 roku.

Poniższy wykres obrazuje łączną ilość miejscowych zagrożeń występujących w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024.

Wykres 22 Łączna ilość miejscowych zagrożeń występujących w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024

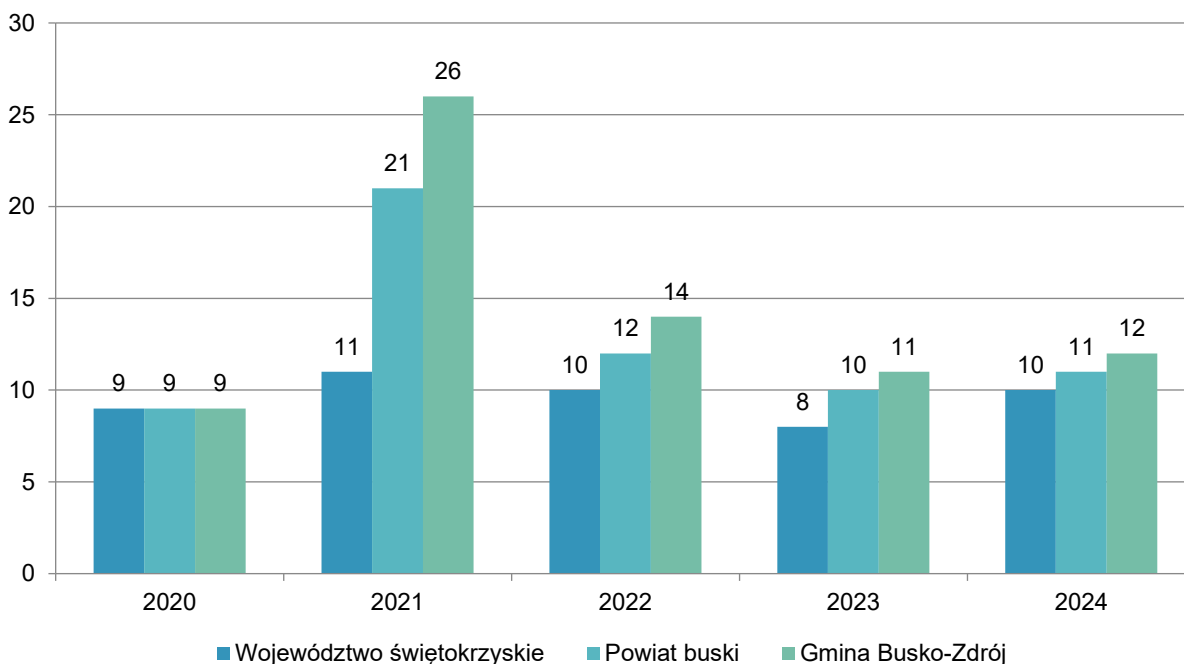
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Kolejnym miernikiem obrazującym sytuację w Gminie Busko-Zdrój jest liczba miejscowych zagrożeń w przeliczeniu na 1000 ludności. W latach 2020–2024 wartość wskaźnika była zróżnicowana. Najwięcej miejscowych zagrożeń na terenie gminy w przeliczeniu na 1 000 ludności odnotowano w 2021 roku na poziomie 26 zdarzeń, a w powiecie buskim 21

zdarzeń i województwie świętokrzyskim 11 zdarzeń. W pozostałych latach gminny wskaźnik pozostawał na stabilnym poziomie od 9 do 14 zdarzeń i nie odbiegał znacząco od tych określonych dla powiatu i województwa. W analizowanym okresie czasu Gmina Busko-Zdrój osiągała w tym zakresie wyniki takie same lub wyższe od odnotowanych dla powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego.

Liczbę miejscowych zagrożeń w przeliczeniu na 1000 ludności w Gminie Busko-Zdrój, powiecie buskim i województwie świętokrzyskim w latach 2020-2024 przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 23 Liczba miejscowych zagrożeń w przeliczeniu na 1000 ludności w Gminie Busko-Zdrój, powiecie buskim i województwie świętokrzyskim w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

3. Diagnoza uwarunkowań gospodarczych

Analiza lokalnych uwarunkowań gospodarczych na terenie gminy stanowi istotny element diagnozy strategicznej. Umożliwia ocenę potencjału lokalnej gospodarki oraz identyfikację głównych wyzwań i możliwości rozwoju. W niniejszym rozdziale przedstawiono kluczowe aspekty związane z funkcjonowaniem rynku pracy, strukturą i dynamiką sektora przedsiębiorstw oraz znaczeniem sektora rolniczego w gospodarce gminy.

3.1. Rynek pracy

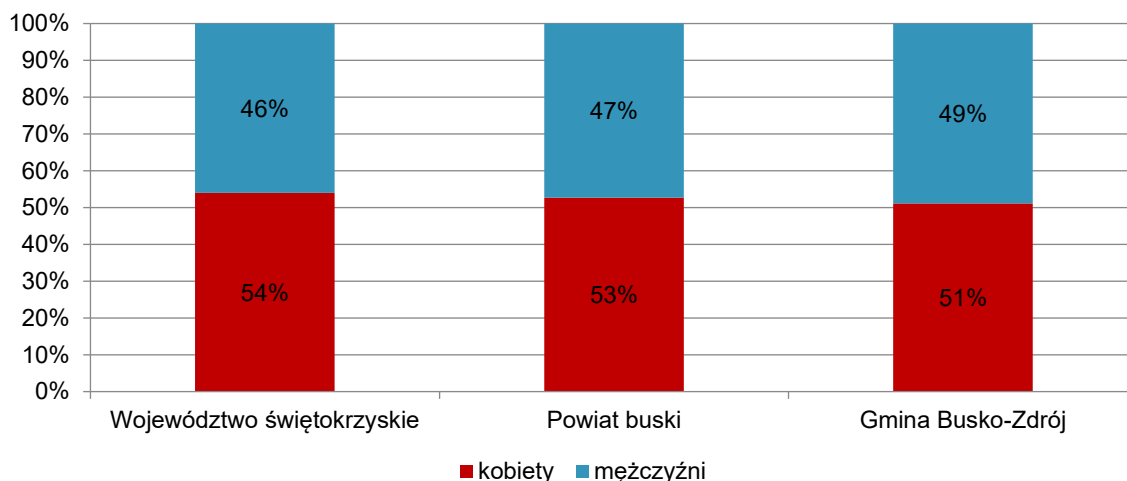
Na wstępie rozdziału opisującego sytuację rynku pracy w Gminie Busko-Zdrój należy zaznaczyć, że dane Głównego Urzędu Statystycznego do 2022 roku nie uwzględniały w statystykach dotyczących osób pracujących na terenie poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego, pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w fundacjach, stowarzyszeniach i innych organizacjach społecznych.

W przypadku gmin wiejskich i wiejsko-miejskich, takich jak Busko-Zdrój, gdzie rolnictwo stanowi istotny sektor gospodarki, powoduje to brak uwzględnienia przede wszystkim osób zatrudnionych w rolnictwie. Z tego względu na potrzeby niniejszego opracowania przeanalizowane zostaną dane w zakresie osób pracujących za lata 2023-2024.

W latach 2023-2024 liczba osób pracujących na terenie Gminy Busko-Zdrój kształtowała się na stabilnym poziomie – w 2023 roku to 11 974 osób, natomiast w 2024 roku to 12 080 osób. Wśród osób pracujących w 2024 roku mężczyźni stanowili 51% a kobiety 49%. Proporcje płci osób pracujących na terenie gminy są zbliżone do wykazanych dla powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego, przy czym Gmina Busko-Zdrój wyróżnia się większym udziałem pracujących kobiet na tle pozostałych jednostek samorządu.

Poniższy wykres przedstawia podział pracujących w 2024 roku ze względu na płeć w Gminie Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego.

Wykres 24 Podział pracujących w 2024 roku ze względu na płeć w Gminie Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

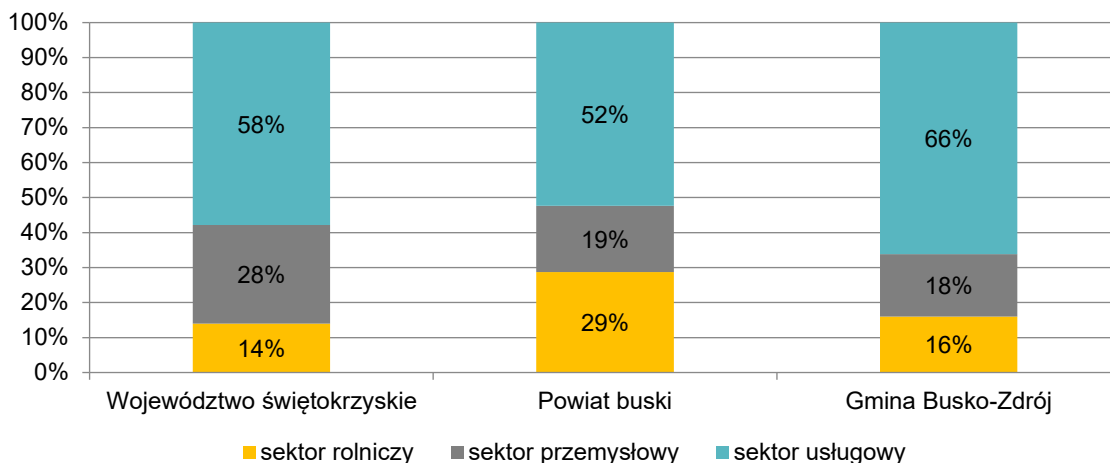
Struktura zatrudnienia w Gminie Busko-Zdrój w 2024 roku charakteryzuje się dominacją sektora usługowego, w którym według danych Głównego Urzędu Statystycznego pracowało ok. 66% osób. Wynika to z faktu, że na terenie gminy zlokalizowane jest miasto Busko-Zdrój, stanowiące siedzibę gminy i powiatu, zapewniające usługi m.in. w zakresie administracji, ochrony zdrowia, kultury, szkolnictwa średniego i obsługi turystyki. Wynik ten jest znacznie wyższy od odnotowanego w powiecie buskim i województwie świętokrzyskim, na terenie których udział tego sektora wynosi odpowiednio ok. 52% i ok. 58%.

Zatrudnieni w sektorze przemysłowym na terenie gminy stanowią ok. 18%, co jest wynikiem zbliżonym do odnotowanego w powiecie (ok. 19%) i niższym niż określonego dla województwa (ok. 28%).

Na terenie Gminy Busko-Zdrój najmniejszy udział stanowi sektor rolniczy, w którym zatrudnionych jest 16% wszystkich pracujących osób. Jest to sytuacja podobna do występującej w województwie świętokrzyskim, w którym sektor ten stanowi 14% w strukturze zatrudnienia. W powiecie buskim sektor rolniczy jest bardziej istotny, ponieważ jego udział wynosi ok. 29%.

Na poniższym wykresie przedstawiono strukturę zatrudnienia w sektorach gospodarki narodowej w Gminie Busko-Zdrój, powiecie buskim i województwie świętokrzyskim w 2024 roku.

Wykres 25 Struktura zatrudnienia w sektorach gospodarki narodowej w Gminie Busko-Zdrój, powiecie buskim i województwie świętokrzyskim w 2024 roku

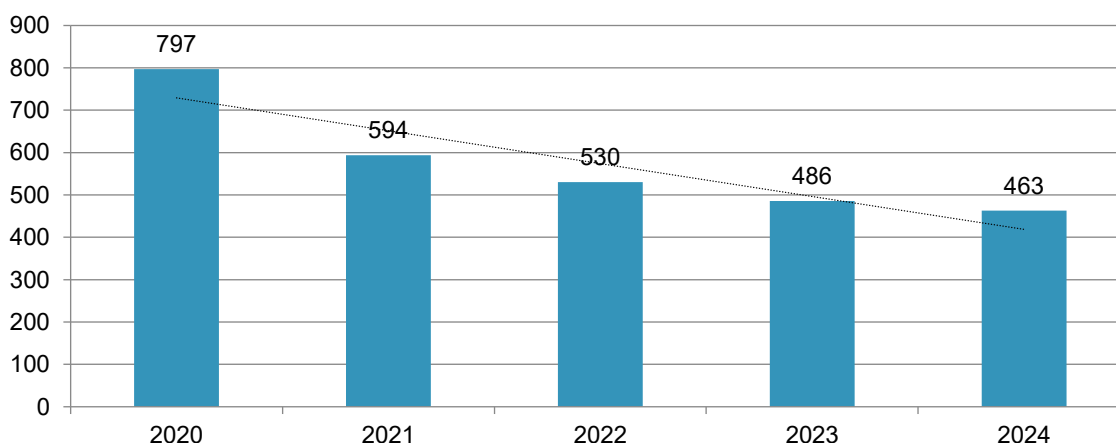

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Stan rynku pracy w Gminie Busko-Zdrój obrazują również dane dotyczące poziomu bezrobocia. W latach 2020–2024 Gmina Busko-Zdrój, podobnie jak województwo świętokrzyskie, wykazuje pozytywne zmiany na rynku pracy w zakresie liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych. W analizowanym okresie czasu w gminie obserwuje się tendencję spadkową liczby osób bezrobotnych, z poziomu 797 osób w 2020 roku do 463 osób w 2024 roku, co oznacza spadek o ok. 42%.

Poniższy wykres przedstawia liczbę bezrobotnych zarejestrowanych na terenie Gminy Busko-Zdrój w latach 2020-2024.

Wykres 26 Bezrobotni zarejestrowani w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

W ciągu analizowanego okresu w Gminie Busko-Zdrój udział osób bezrobotnych w populacji mieszkańców w wieku produkcyjnym spada i w 2024 roku wyniósł 2,8%. Jest to wynik niemal taki sam jak w powiecie buskim i znacznie niższy niż w województwie świętokrzyskim.

W poniższej tabeli przedstawiono udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w latach 2020-2024.

Tabela 10 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w latach 2020-2024

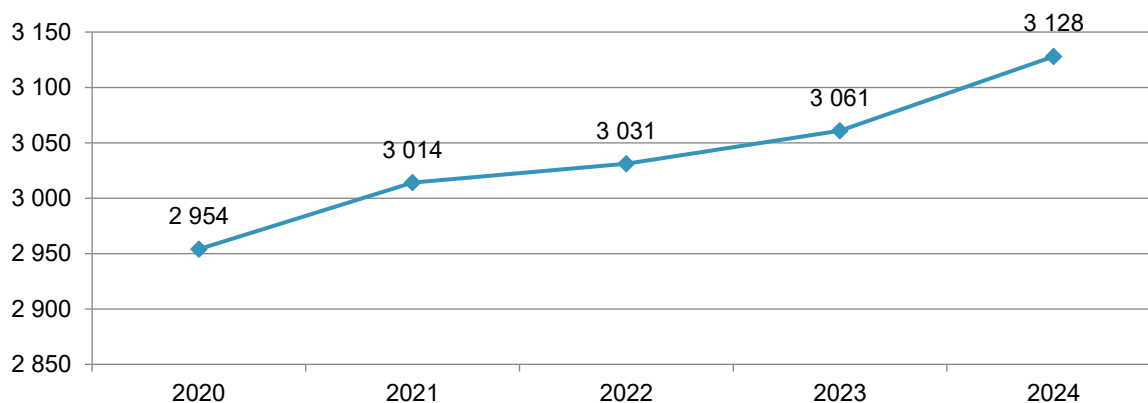
	2020	2021	2022	2023	2024
Województwo świętokrzyskie	6,4	5,5	5	5	4,9
Powiat buski	3,9	3,1	2,9	2,8	2,7
Gmina Busko-Zdrój	4,4	3,3	3	2,8	2,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Wskaźnikiem obrazującym poziom aktywności gospodarczej mieszkańców obszaru jest liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Od 2020 roku obserwuje się tendencję wzrostową wskaźnika z poziomu 2 954 osób do 3 128 osób w 2024 roku. Wzrost ten może wskazywać na stopniową poprawę w zakresie aktywności gospodarczej wśród mieszkańców oraz na sprzyjające warunki do podejmowania działalności na własny rachunek.

Poniższy wykres obrazuje zmianę liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024.

Wykres 27 Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

3.2. Sektor rolniczy

W Gminie Busko-Zdrój grunty rolne stanowią ok. 79% jej powierzchni, grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione – ok. 14%, grunty zabudowane i zurbanizowane – niemal 7%, pozostałe grunty to ok. 0,2%. Gmina posiada charakter rolniczy, o czym świadczy wysoki poziom udziału gruntów rolnych wobec niewielkiego udziału terenów zabudowanych i zurbanizowanych.

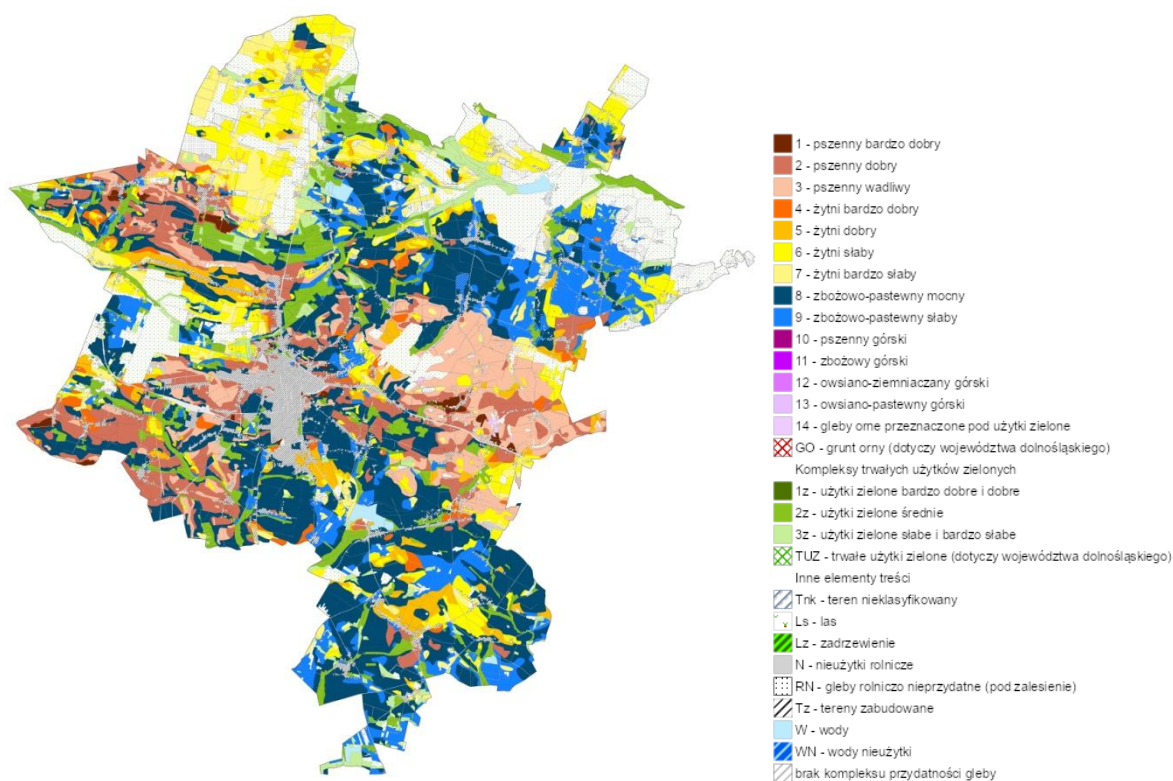
Na obszarze Gminy Busko-Zdrój występuje duża różnorodność pod względem klas bonitacyjnych gleb od klasy I do VI. W północnej części gminy największy udział mają słabsze gleby klasyfikowane do klasy V i VI. Nieco więcej jest gleb IV klasy występujących na całym

obszarze. Wyższą jakością gleb charakteryzuje się południowa część gminy. Wyróżnia się tutaj gleby rędziny brunatne, deluwialne, biellicowe i pseudobiellicowe, brunatne wykształcone na piaskach, mady, gleby glejowe oraz czarne ziemie. Grunty podlegające ochronie prawnej przed wyłączeniem z produkcji rolnej (klasy I-III) zajmują łączną powierzchnię 3 733 ha. W powyższym udziale powierzchniowym grunty I klasy bonitacyjnej zajmują nieco ponad 1 ha, II klasy – 147 ha, z kolei III klasy – 3 584 ha. Struktura bonitacyjna użytków rolnych w Gminie Busko-Zdrój przedstawia się następująco: klasa I – występuje marginalnie, klasa II – 1%, klasa III – 20%, klasa IV – 47%, klasa V – 21%, klasa VI – 11%.

Wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, opracowany przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy w Puławach, dla powiatu buskiego wynosi 72,5 punktów w skali 100 punktów i jest wyższy od średniej wartości obliczonej dla kraju (66,6 punkty) oraz województwa świętokrzyskiego (69,3 punkty). Świadczy to o stosunkowo korzystnych warunkach przyrodniczych do produkcji rolnej.

Poniżej przedstawiono mapę glebowo-rolniczą Gminy Busko-Zdrój.

Mapa 15 Mapa glebowo-rolnicza Gminy Busko-Zdrój

Źródło: opracowanie własne na podstawie mapy glebowo-rolniczej dostępnej na <https://www.geoportal.gov.pl/>

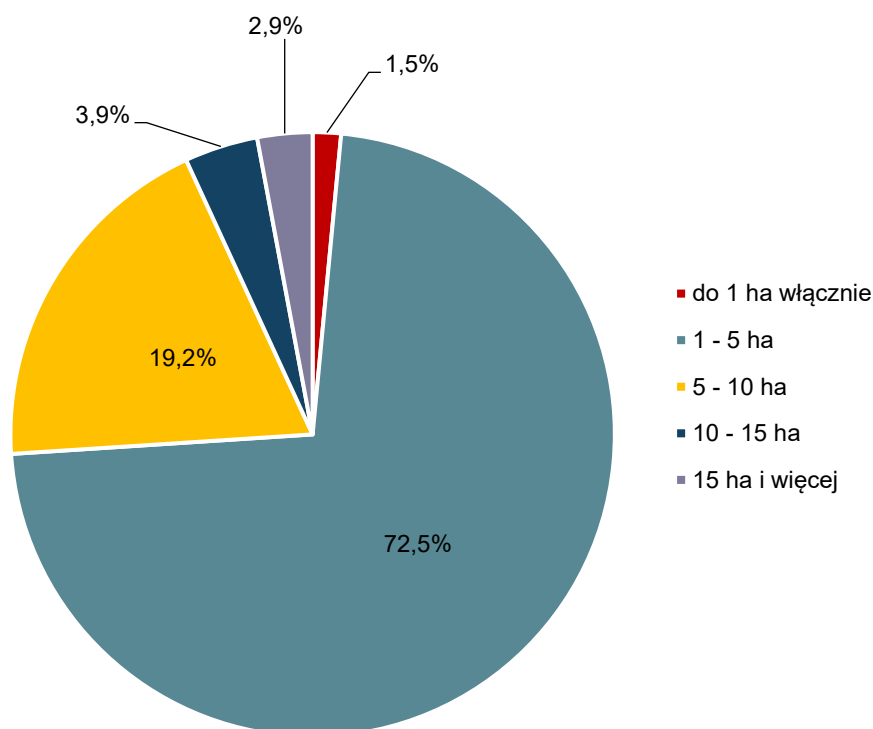
Zgodnie z danymi pozyskanymi w ramach Powszechnego Spisu Rolnego, w Gminie Busko-Zdrój w 2020 roku zlokalizowanych było 2 647 gospodarstw rolnych. Średnia wielkość gospodarstwa rolnego w gminie wynosiła 5,55 ha. Wynik ten jest niższy od odnotowanego dla powiatu buskiego – 6,58 ha oraz dla województwa świętokrzyskiego – 7,08 ha.

Najwięcej gospodarstw rolnych posiada powierzchnię od 1 do 5 hektarów i stanowią one 72,5% wszystkich gospodarstw rolnych. Gospodarstwa bardzo małe, o powierzchni do 1 hektara, stanowią zaledwie 1,5% ogółu. Ich marginalny udział może wynikać

z ograniczonej opłacalności prowadzenia działalności rolniczej na tak małym areale. Natomiast gospodarstwa średnie, mieszczące się w przedziale od 5 do 15 hektarów, to łącznie ponad 19% wszystkich gospodarstw. W gminnej strukturze gospodarstw rolnych pod względem wielkości niewielki udział stanowią gospodarstwa o powierzchni powyżej 15 hektarów, które stanowią jedynie niecałe 3% ogółu gospodarstw.

Na poniższym wykresie przedstawiono strukturę gospodarstw rolnych Gminy Busko-Zdrój według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 roku.

Wykres 28 Struktura gospodarstw rolnych Gminy Busko-Zdrój według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 roku

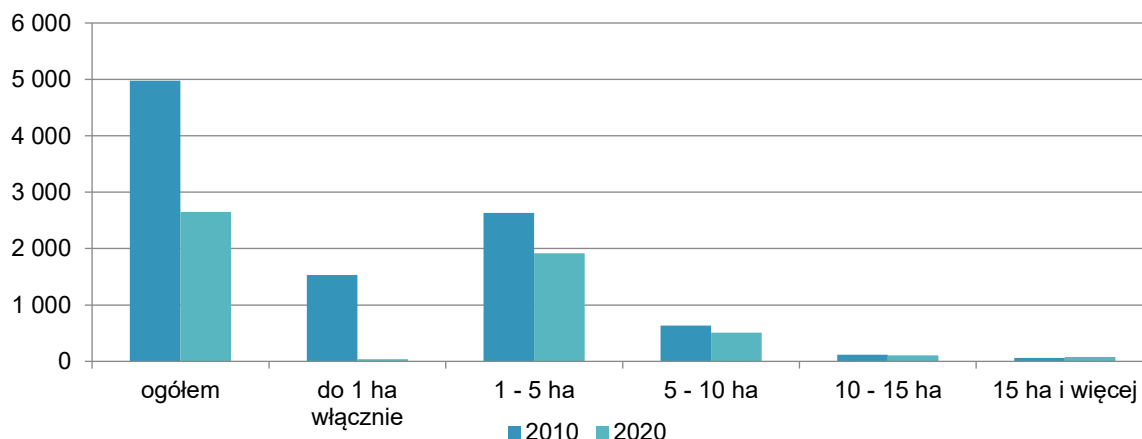

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

W celu określenia dynamiki i kierunku rozwoju sektora rolniczego w Gminie Busko-Zdrój, analizą porównawczą objęto dane z Powszechnego Spisu Rolnego przeprowadzonego w 2010 roku i 2020 roku. W ciągu 10 lat na terenie Gminy Busko-Zdrój ogólna liczba gospodarstw rolnych zmniejszyła się niemal o połowę - o ponad 2 300 gospodarstw, przede wszystkim w zakresie gospodarstw o najmniejszej powierzchni do 5 hektarów. Jednocześnie obserwuje się niewielki wzrost największych gospodarstw o powierzchni powyżej 15 hektarów. Potwierdza to również wskaźnik średniej wielkości gospodarstwa rolnego, który w 2010 roku wynosił 3,61 hektara.

Poniższy wykres obrazuje porównanie liczby gospodarstw rolnych w Gminie Busko-Zdrój według wielkości powierzchni użytków rolnych w 2010 roku i 2020 roku.

Wykres 29 Porównanie liczby gospodarstw rolnych w Gminie Busko-Zdrój według wielkości powierzchni użytków rolnych w 2010 roku i 2020 roku

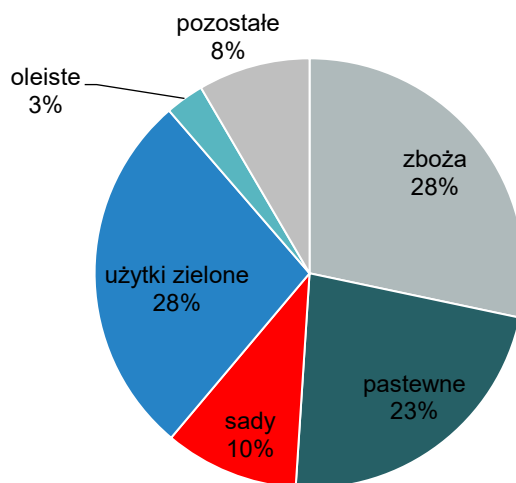
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Podsumowując, w sektorze rolnictwa na terenie Gminy Busko-Zdrój, podobnie jak w Polsce, stopniowo zmniejsza się liczba gospodarstw rolnych i jednocześnie wzrasta ich przeciętna powierzchnia. Zmiany te powodowane są m.in. zachodzącym procesem starzenia się mieszkańców wsi i brakiem następców – osób kontynuujących prowadzenie gospodarstw rolnych, jak również rezygnacją z prowadzenia nisko dochodowej działalności rolniczej i związanym z tym brakiem środków inwestycyjnych na rozwój użytkowanych gospodarstw rolnych. Jednak użytkownicy gospodarstw rolnych, którzy wiążą swoją przyszłość z rolnictwem, powiększają areal gospodarstw oraz skalę prowadzonej produkcji do wielkości umożliwiającej osiągnięcie odpowiedniego poziomu dochodów i rentowności prowadzonej działalności.

Według danych Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) w 2025 roku w strukturze upraw na terenie Gminy Busko-Zdrój dominowały zboża oraz użytki zielone, które łącznie zajmowały 56% deklarowanych powierzchni użytków. Znaczący udział w strukturze upraw mają również rośliny pastewne - ok. 23% oraz sady i trwałe plantacje – ok. 10%.

Poniższy wykres przedstawia strukturę upraw w Gminie Busko-Zdrój.

Wykres 30 Struktura upraw w Gminie Busko-Zdrój

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

3.3. Sektor przedsiębiorstw

Istotnym elementem wpływającym na możliwości rozwoju gminy są działające na jej terenie podmioty gospodarcze. Z tego względu analizie poddano zmiany w strukturze i liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON według formy prawnej oraz przedstawiono charakterystykę przedsiębiorstw ze względu na ich wielkość i profil działalności.

W latach 2020-2024 liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na terenie Gminy Busko-Zdrój utrzymuje się na stabilnym poziomie w granicach od 228 do 242.

Najliczniejszą i zdecydowanie dominującą grupą w całym analizowanym okresie czasu są osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Największą aktywność odnotowano w latach 2020-2022, w których liczba rejestracji przekraczała poziom 200. Nieco mniej podmiotów korzystających z tej formy prawnej zarejestrowano w latach 2023-2024, bo odpowiednio 192 i 194 podmiotów.

Spółki handlowe i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością są formami prawnymi, które cieszą się podobnym zainteresowaniem, a ich liczba kształtuje się w granicach 10-18 podmiotów rocznie.

Podobna sytuacja dotyczy spółek cywilnych, których najwięcej zarejestrowano w latach 2020 i 2023-2024 (6-7 rejestracji), natomiast najmniej w latach 2021-2022 (2 rejestracje rocznie).

Najmniej popularnymi formami prawnymi wybieranymi podczas rejestracji podmiotu są spółki akcyjne, proste spółki akcyjne oraz spółdzielnie. W analizowanym okresie czasu zarejestrowano zaledwie 2 podmioty będące spółką akcyjną i prostą spółką akcyjną oraz nie utworzono spółdzielni.

Poniższa tabela prezentuje liczbę nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON wg formy prawnej w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024.

Tabela 11 Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON wg formy prawnej w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024

Forma prawna	2020	2021	2022	2023	2024
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	210	204	209	192	194
Spółki handlowe	15	15	12	15	18
Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością	10	13	12	14	18
Spółki akcyjne	1	0	0	0	0
Proste spółki akcyjne	0	1	0	0	0
Spółki cywilne	6	2	2	7	6
Spółdzielnie	0	0	0	0	0
Razem	242	235	235	228	236

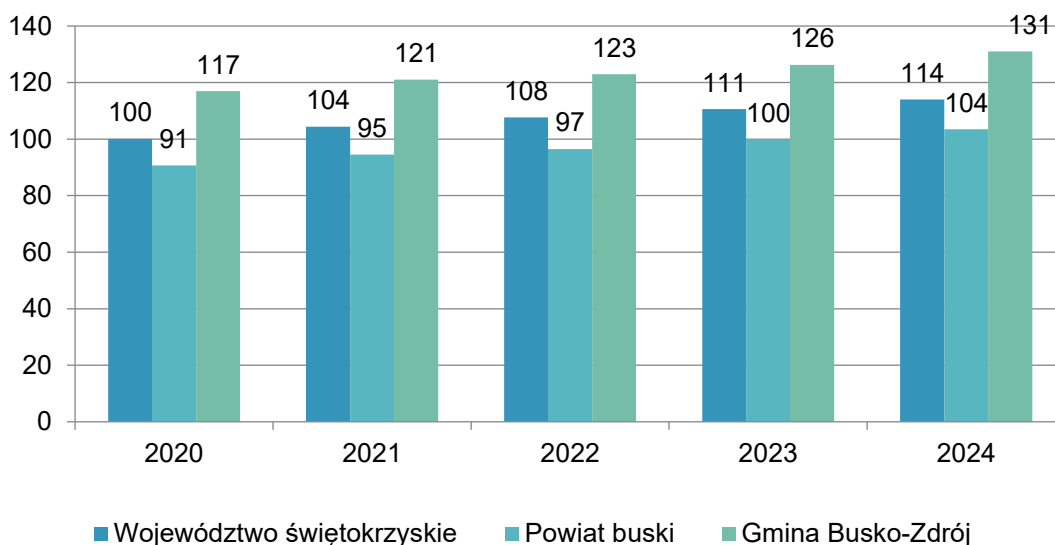
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Analiza danych dotyczących liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na 1000 mieszkańców we wszystkich trzech jednostkach samorządu terytorialnego wykazuje trend wzrostowy. Wyniki Gminy Busko-Zdrój są znacznie wyższe od osiągniętych w województwie świętokrzyskim i powiecie buskim. W 2020 roku na 1000 mieszkańców przypadało w gminie 117 podmiotów, natomiast w 2024 roku wartość ta wzrosła do 131. Świadczy to o rozwoju lokalnej przedsiębiorczości i wzroście aktywności gospodarczej

na terenie gminy. Wynika to również z pozycji Buska-Zdroju będącego ośrodkiem miejskim o randze powiatowej i skupiającym wiele funkcji administracyjno-usługowych generujących zatrudnienie w sektorze usług rynkowych i nierynkowych. Korzystne oddziaływanie na lokalny rynek pracy i lepsze wskaźniki zatrudnienia mają także uwarunkowania związane z uzdrowskim charakterem gminy, który wpływa na jej rozwój turystyczny generując miejsca pracy dla lokalnej społeczności.

Na poniższym wykresie przedstawiono liczbę podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na 1000 ludności w latach 2020-2024 w Gminie Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego.

Wykres 31 Podmioty gospodarcze zarejestrowane na 1000 ludności w latach 2020-2024 w Gminie Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

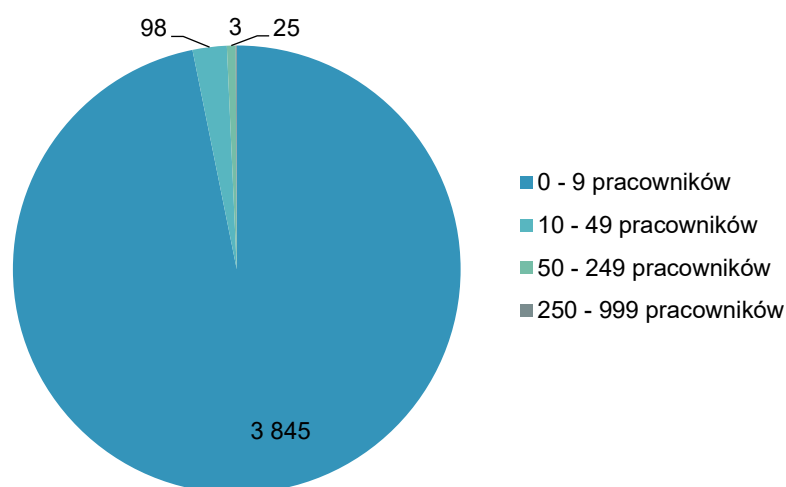
W celu dokonania szerszej diagnozy sytuacji gospodarczej Gminy Busko-Zdrój w sektorze przedsiębiorstw, dokonano analizy struktury przedsiębiorstw pod względem ich klas wielkości oraz profilu działalności.

Dane dotyczące wielkości przedsiębiorstw zarejestrowanych w 2024 roku na terenie Gminy Busko-Zdrój wyraźnie wskazują na dominację mikroprzedsiębiorstw, czyli podmiotów zatrudniających od 0 do 9 osób. Spośród 3 971 podmiotów, aż 3 845 (niemal 97%) to mikroprzedsiębiorstwa. Liczba małych przedsiębiorstw (10–49 pracowników) wyniosła 98, natomiast średnich (50–249 pracowników) – 25. W gminie działają trzy podmioty zatrudniające powyżej 250 pracowników.

Powyżej przedstawiona struktura przedsiębiorstw oznacza, że gospodarka lokalna opiera się przede wszystkim na sektorze małych i bardzo małych podmiotów, co jest charakterystyczne dla gmin miejsko-wiejskich i wiejskich. Mikroprzedsiębiorstwa to często rodzinne biznesy lub lokalni usługodawcy. Korzystnym zjawiskiem z punktu widzenia lokalnego rynku pracy jest to, że na terenie gminy funkcjonuje trzy duże podmioty zatrudniające powyżej 250 pracowników.

Poniższy wykres prezentuje strukturę podmiotów gospodarczych na terenie Gminy Busko-Zdrój w 2024 roku pod względem ich klas wielkości, czyli liczby pracowników.

Wykres 32 Struktura podmiotów gospodarczych na terenie Gminy Busko-Zdrój w 2024 roku pod względem ich klas wielkości

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Oprócz liczby i wielkości zarejestrowanych podmiotów istotny jest również profil ich działalności. Struktura podmiotów gospodarczych według sekcji PKD pokazuje zróżnicowanie branżowe przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie Gminy Busko-Zdrój, jednak z wyraźną dominacją kilku głównych sektorów.

Największy udział w ogólnej liczbie działalności gospodarczych mają sekcja G (handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów) – 25%, oraz sekcja F (budownictwo) – 16,5%. Wśród pozostałych przedsiębiorstw, znaczący udział posiadają: sekcja M (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna), sekcje S i T (gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników i produkujące wyroby), sekcja Q (opieka zdrowotna i pomoc społeczna) oraz sekcja C (przetwórstwo przemysłowe), sekcja H (transport i gospodarka magazynowa). Ich łączny udział to ponad 36% wszystkich podmiotów działających na terenie gminy.

4. Diagnoza uwarunkowań infrastrukturalnych

Kluczowym elementem determinującym rozwój społeczno-gospodarczy oraz budującym potencjał każdej gminy jest infrastruktura. Jej jakość i dostępność wpływa również na komfort życia mieszkańców. W niniejszym rozdziale dokonano analizy czterech podstawowych obszarów infrastrukturalnych, które mają bezpośredni wpływ na funkcjonowanie Gminy Busko-Zdrój tj.: obsługi komunikacyjnej, gospodarki mieszkaniowej, infrastruktury technicznej oraz gospodarki odpadami komunalnymi.

4.1. Infrastruktura komunikacyjna

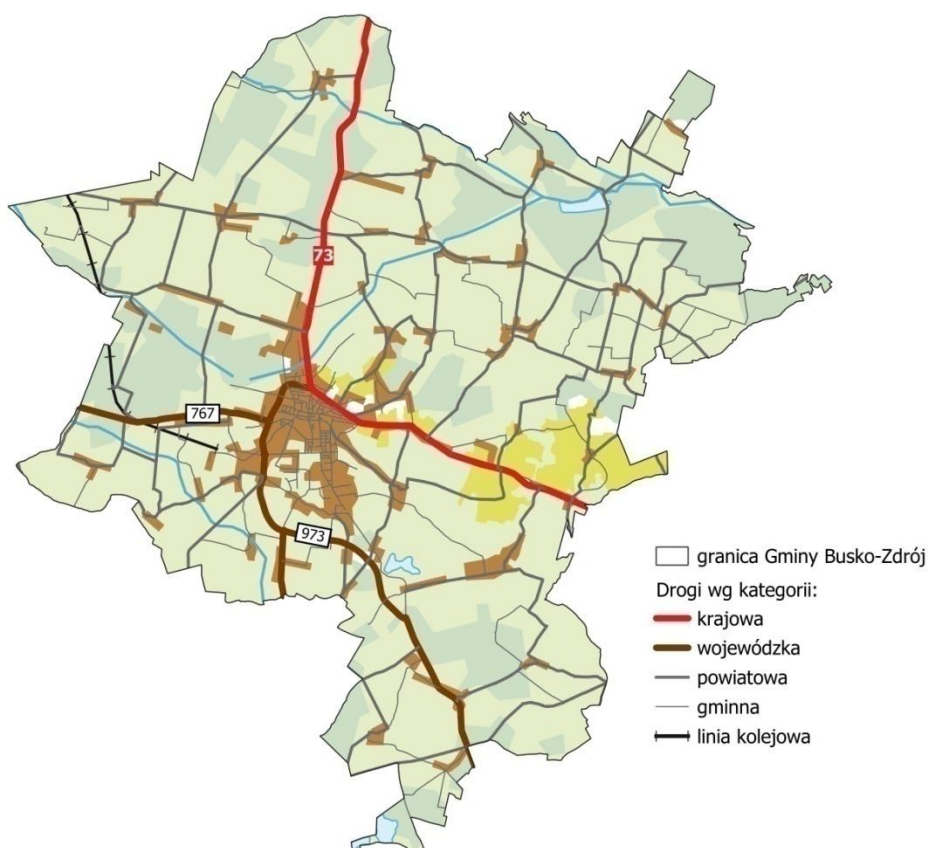
Dobrze rozwinięta infrastruktura transportowa w znacznym stopniu decyduje o poziomie atrakcyjności gminy. Dostępność komunikacyjna ma znaczenie nie tylko dla lokalnych mieszkańców, którzy korzystają z usług i zasobów regionu, ale również dla osób odwiedzających gminę, przyczyniających się do rozwoju sektora turystycznego. Jest ona także ważnym czynnikiem przyciągającym inwestorów do lokalizowania działalności na terenie gminy, co przyczynia się do rozwoju gospodarczego obszaru.

Dostępność komunikacyjną można podzielić na zewnętrzną – oznaczającą możliwość dotarcia do gminy różnymi środkami transportu oraz wewnętrzną – określającą głównie łatwość poruszania się mieszkańców pomiędzy poszczególnymi miejscowościami.

Gmina Busko-Zdrój charakteryzuje się dobrze rozwiniętą infrastrukturą drogową, która zapewnia sprawne połączenia zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne. Sieć komunikacyjną na terenie gminy tworzą drogi zaliczane do kategorii dróg: krajowych, wojewódzkich, powiatowych oraz gminnych. Dobrą dostępność tego obszaru zapewniają zwłaszcza droga krajowa nr 73 o znaczeniu tranzytowym Kielce-Tarnów. Na terenie gminy krzyżują się drogi wojewódzkie: droga nr 767 oraz droga nr 973, których łączna długość wynosi 22,486 km. Uzupełnieniem tej struktury komunikacyjnej na obszarze gminy jest sieć dróg powiatowych o łącznej długości ok. 174,5 km. Układ komunikacji wewnętrznej tworzą drogi gminne umożliwiające przemieszczanie się pomiędzy poszczególnymi miejscowościami. Łączna długość dróg gminnych na terenie Gminy Busko-Zdrój to ponad 150 km (długość dróg gminnych poza terenem miejskim to 101,372 km w granicach miasta 49,127 km – dane UMiG w Busku-Zdroju za 2025 r). Busko-Zdrój posiada również stałe połączenia komunikacją kolejową na trasie Kielce – Busko-Zdrój – Kielce.

Poniższa mapa obrazuje sieć komunikacyjną na terenie Gminy Busko-Zdrój z uwzględnieniem kategorii dróg.

Mapa 16 Sieć komunikacyjna na terenie Gminy Busko-Zdrój

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDOT10k

O poziomie rozwoju sieci komunikacyjnej świadczy nie tylko dostępność dróg o zróżnicowanej kategorii, ale również jakość i stan ich nawierzchni. Według danych Głównego Urzędu

Statystycznego sieć dróg gminnych w 2024 roku w granicach administracyjnych Gminy Busko-Zdrój posiada długość ponad 150 km, z czego 135,2 km (90,1%) to drogi o nawierzchni twardej (bitumicznej, betonowej, brukowej), natomiast 14,9 km (11,8%) to drogi gruntowe (wzmocnione tłuczniem, destruktem asfaltowym, żwirem oraz z gruntu rodzimego).

Z punktu widzenia dostępności komunikacyjnej gminy, korzystny jest przebieg linii kolejowej, który poprawia zewnętrzną dostępność komunikacyjną gminy. Obecne połączenia kolejowe na terenie Gminy Busko-Zdrój umożliwiają głównie podróż do Kielc, co wzmacnia powiązanie gminy ze stolicą województwa świętokrzyskiego, ale jednocześnie nie zapewnia bezpośredniego połączenia z innymi regionami i miastami. W przypadku gmin o silnie rozwiniętym sektorze turystycznym, istotne znaczenie mają połączenia międzyregionalne, które w przypadku Gminy Busko-Zdrój wymagają rozbudowy. Tego typu połączenia umożliwiają bezpośredni i wygodny dojazd turystów z odległych regionów kraju, bez konieczności przesiadek i korzystania z transportu samochodowego. Dodatkowo ułatwiają one dojazd kuracjom, często osobom starszym, dla których kolej jest najbezpieczniejszym i najbardziej komfortowym środkiem transportu.

Uzupełnieniem sieci drogowej i kolejowej na terenie Gminy Busko-Zdrój jest sieć dróg rowerowych, które służą głównie celom komunikacyjnym i spełniają wymagania wskazane w ustawie z dnia 20 czerwca 1997 r. - Prawo o ruchu drogowym. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego w 2024 roku długość dróg rowerowych wyniosła 6,4 km. Ten element lokalnego układu komunikacyjnego przyczynia się do rozwoju turystyki i wykorzystania gminnego potencjału posiadanych walorów przyrodniczo-krajobrazowych. Na terenie Gminy Busko-Zdrój wyznaczone są także trasy rowerowe. Ścieżka rowerowa Busko-Welecz-Kameduły o długości 18 km przebiega przez malownicze tereny Szanieckiego, Nadnidziańskiego i Solecko - Pacanowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. W bezpośrednim sąsiedztwie ścieżki znajdują się 2 pomniki przyrody: sosna na szczydłach w Weleczu oraz trzy dęby w Kamedułach. Ścieżka rowerowa Busko-Zdrój - Radzanów łączy Busko-Zdrój z pobliskim zbiornikiem wodnym w Radzanowie – stanowiącym teren rekreacyjny dla mieszkańców.. Jest to ścieżka asfaltowa, oświetlona, licząca ok. 3 km.

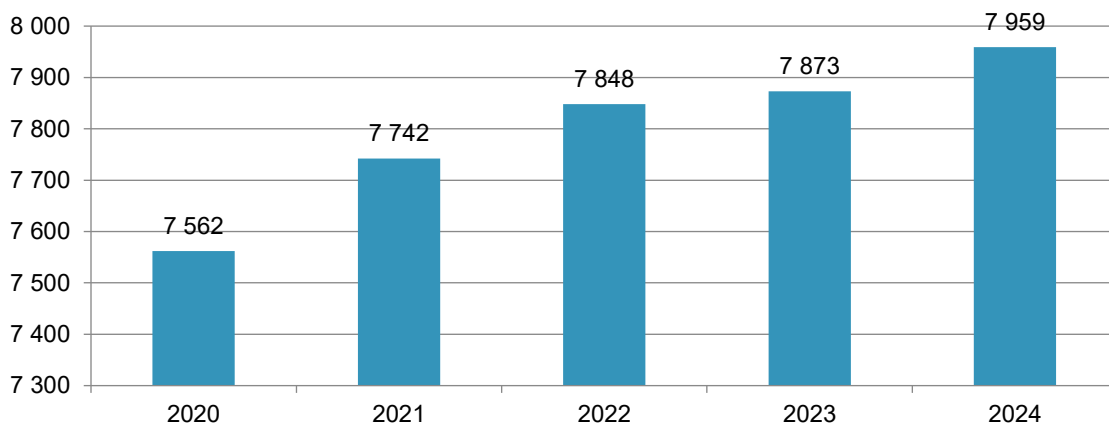
4.2. Gospodarka mieszkaniowa

Istotnym czynnikiem kształtującym jakość życia mieszkańców są warunki mieszkaniowe, które można określić za pomocą m.in.: liczby budynków mieszkalnych, przeciętnej powierzchni użytkowej na 1 osobę oraz liczby mieszkań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

Liczba budynków mieszkalnych w Gminie Busko-Zdrój wzrasta. W latach 2020-2024 zasób mieszkaniowy powiększył się o niemal 400 budynków mieszkalnych, co oznacza wzrost na poziomie ponad 5%. W 2024 roku liczba budynków mieszkalnych osiągnęła wartość 7 959. Powiększający się zasób mieszkaniowy na terenie Gminy Busko-Zdrój może świadczyć o postępującym rozwoju osadnictwa oraz wzrastającym zainteresowaniu osiedlaniem się na jej terenie, co przekłada się na zwiększone zapotrzebowanie na infrastrukturę techniczną i społeczną.

Na poniższym wykresie przedstawiono liczbę budynków mieszkalnych w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024.

Wykres 33 Liczba budynków mieszkalnych w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024

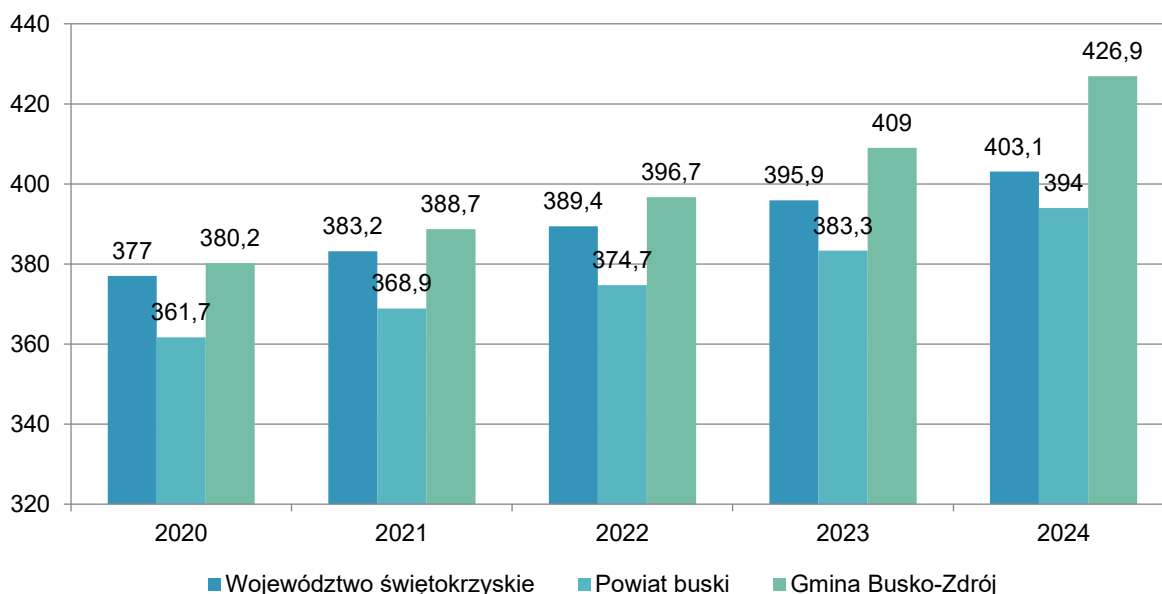

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Liczba mieszkań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców rośnie corocznie zarówno w Gminie Busko-Zdrój, jak i powiecie buskim i województwie świętokrzyskim. Największy wzrost obserwuje się na terenie gminy z poziomu 380,2 w 2020 roku do 426,9 w 2024 roku, co oznacza przyrost o prawie 47 mieszkań.

Poniższy wykres przedstawia zmianę wartości wskaźnika przeciętnej liczby mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców w Gminie Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w latach 2020-2024.

Wykres 34 Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców w Gminie Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w latach 2020-2024

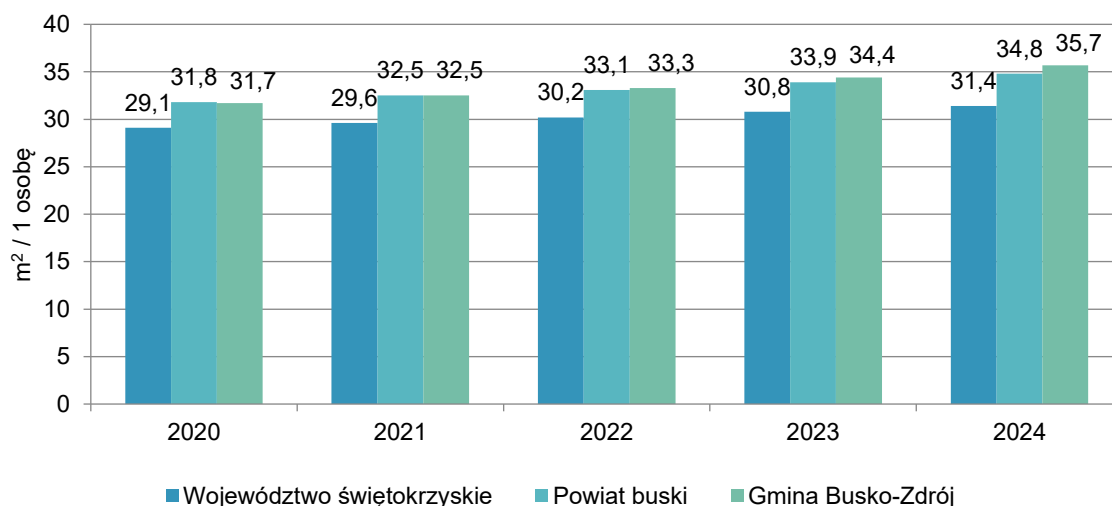
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Przy ocenie zasobów mieszkaniowych istotna jest nie tylko liczba budynków mieszkalnych, ale także ich powierzchnia. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 osobę rosła na obszarze wszystkich trzech jednostek samorządu terytorialnego. Najkorzystniejsze warunki pod względem analizowanego wskaźnika występują na terenie Gminy Busko-Zdrój, w której na 1 osobę w 2024 roku przypadało 35,7 m² powierzchni użytkowej mieszkania. Niewiele mniejszą wartość odnotowano dla powiatu buskiego

wynoszącą 34,8 m². Taki trend może wskazywać na poprawę warunków mieszkaniowych i komfortu życia mieszkańców. Zarówno gmina, jak i powiat pozytywnie wyróżniają się na tle województwa, dla którego wskaźnik w 2024 roku wyniósł 31,4 m².

Na poniższym wykresie zaprezentowano zmianę wielkości przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania przypadającej na 1 osobę w Gminie Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w latach 2020-2024.

Wykres 35 Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w Gminie Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

4.3. Infrastruktura techniczna

Dostępność infrastruktury technicznej, w szczególności do sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, czy gazowej, w znacznym stopniu wpływa na jakość życia mieszkańców. Powszechny dostęp do podstawowych usług komunalnych nie tylko podnosi komfort codziennego funkcjonowania, ale również ma istotne znaczenie dla zdrowia publicznego, bezpieczeństwa sanitarnego oraz rozwoju społeczno-gospodarczego.

Gospodarka wodno-ściekowa

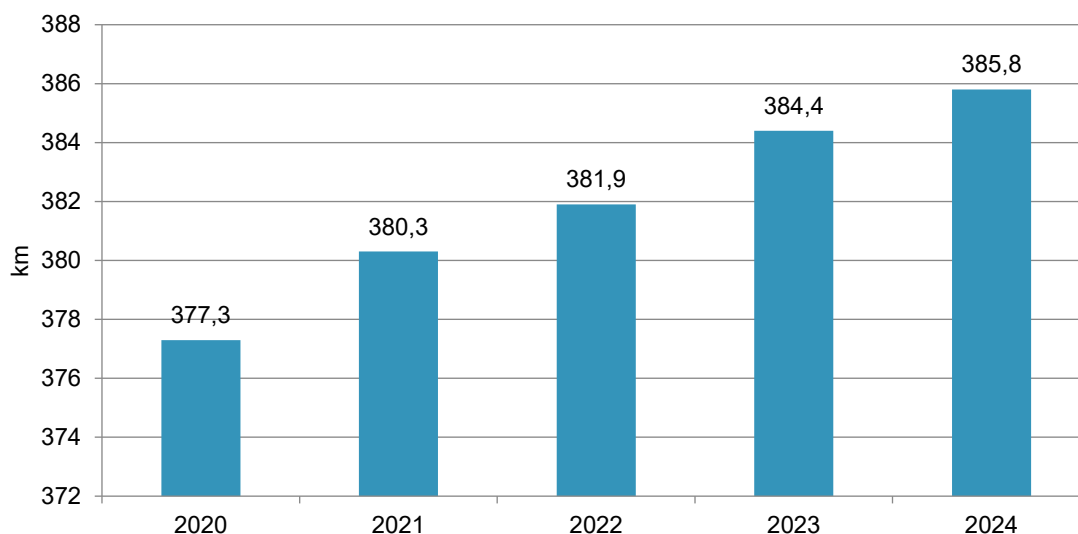
Za zbiorowe zaopatrzenie w wodę, odprowadzanie i oczyszczanie ścieków na terenie Gminy Busko-Zdrój odpowiada Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Spółka z o.o. w Busku-Zdroju.

Dostawa wody w Gminie Busko-Zdrój odbywa się z 3 ujęć wód podziemnych: Zrecze (zakup wody), Szczaworyż i Widuchowa, przy czym do miejscowości zlokalizowanych na terenie Uzdrawiska Busko-Zdrój woda dostarczana jest wyłącznie z dwóch pierwszych ujęć. Dodatkowo, w Zwierzyńcu zlokalizowane jest nieczynne ujęcie wody – obecnie traktowane jako ujęcie rezerwowe.

Na terenie gminy następuje rozbudowa sieci wodociągowej. W latach 2020–2024 długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej wzrosła z poziomu 377,3 km do 385,8 km, co oznacza wzrost o 8,5 km.

Na poniższym wykresie przedstawiono długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej na terenie Gminy Busko-Zdrój w latach 2020-2024.

Wykres 36 Długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej na terenie Gminy Busko-Zdrój w latach 2020-2024

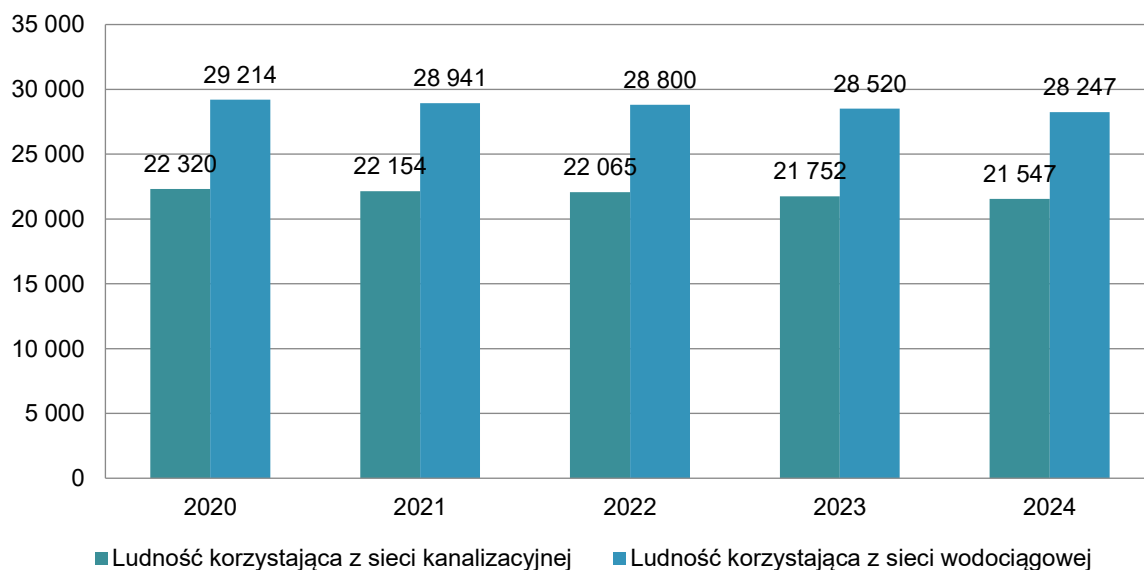
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

W latach 2020-2024 liczba osób korzystających z sieci wodociągowej zmniejszyła się z poziomu 29 214 osób w 2020 roku do 28 247 osób w 2024 roku.

Podobny trend obserwuje się w przypadku osób korzystających z sieci kanalizacyjnej, których liczba w 2024 roku wyniosła 21 547 a w 2020 roku – 22 320. Są to głównie osoby mieszkające w mieście Busko-Zdrój, których udział wynosi ponad 62%.

Na poniższym wykresie przedstawiono liczbę ludności korzystającej z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie Gminy Busko-Zdrój w latach 2020-2024.

Wykres 37 Ludność korzystająca z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie Gminy Busko-Zdrój w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

W latach 2020-2024 na terenie gminy nastąpiła rozbudowa sieci kanalizacyjnej o prawie 16 km osiągając w 2024 roku długość 191,2 km.

Na obszarze Gminy Busko-Zdrój znajdują się dwie oczyszczalnie, a mianowicie mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków komunalnych oraz oczyszczalnia ścieków pokąpielowych. Obie zlokalizowane są w sołectwie Siesławice, bezpośrednio graniczącym z miastem Busko-Zdrój. Właścicielem i prowadzącym eksploatację oczyszczalni ścieków komunalnych jest Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Busku-Zdroju Sp. z o.o., natomiast w przypadku oczyszczalni ścieków pokąpielowych jest to „Uzdrowisko Busko-Zdrój” S.A. w Busku-Zdroju.

Istotnym wskaźnikiem obrazującym stan gospodarki wodno-ściekowej na terenie gminy jest różnica pomiędzy odsetkiem ludności korzystającej z wodociągu i z kanalizacji. Na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego, Gmina Busko-Zdrój wyróżnia się mniejszą procentową różnicą pomiędzy korzystającymi z wodociągu i z kanalizacji. Świadczy to o bardziej rozwiniętej gospodarce wodno-ściekowej na terenie gminy niż w pozostałych analizowanych jednostkach.

Różnica pomiędzy odsetkiem ludności korzystającej z wodociągu i z kanalizacji w Gminie Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w latach 2020-2024 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 12 Różnica pomiędzy odsetkiem ludności korzystającej z wodociągu i z kanalizacji w Gminie Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
	[%]	[%]	[%]	[%]	%
Województwo świętokrzyskie	31,9	31,4	31,1	30,6	30,1
Powiat buski	39,2	39	38,8	38,5	38,3
Gmina Busko-Zdrój	21,9	21,8	21,8	22,1	22,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Ciepłownictwo

Na terenie Gminy Busko-Zdrój system ciepłowniczy działa wyłącznie na terenie miasta Busko-Zdrój. Obecnie wytwórcą i dostawcą energii cieplnej jest Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Busku-Zdroju, które posiada koncesje na wytwarzanie oraz przesył i dystrybucję ciepła. W okresie 2020-2021 dostawcą energii cieplnej był Komunalny Związek Ciepłownictwa „Ponidzie” w Busku-Zdroju

Źródłem ciepła jest 7 kotłowni produkujących ciepło i ciepłą wodę użytkową na potrzeby mieszkańców znajdujących się w następujących lokalizacjach: ul. Ciepłownicza 2 - kotłownia osiedlowa (węglowa), os. Piłsudskiego 7 - kotłownia „Wola” (węglowa), ul. Rehabilitacyjna 3A - kotłownia „Górka” (gazowa), os. Andersa 1A - kotłownia (gazowa), ul. Różana 2a - kotłownia (gazowa), ul. Plac Zwycięstwa 9 - kotłownia (gazowa), ul. Waryńskiego 50A - kotłownia (gazowa). Łączna moc zainstalowanych kotłowni wynosi 19,495 MW. Ciepło dystrybuowane jest z wykorzystaniem sieci ciepłowniczych, których łączna długość wynosi 7 407,6 m.

Odbiorcy nieprzyłączeni do miejskiej sieci ciepłowniczej korzystają z lokalnych kotłowni zasilających od jednego do kilkunastu budynków lub z indywidualnych źródeł ciepła.

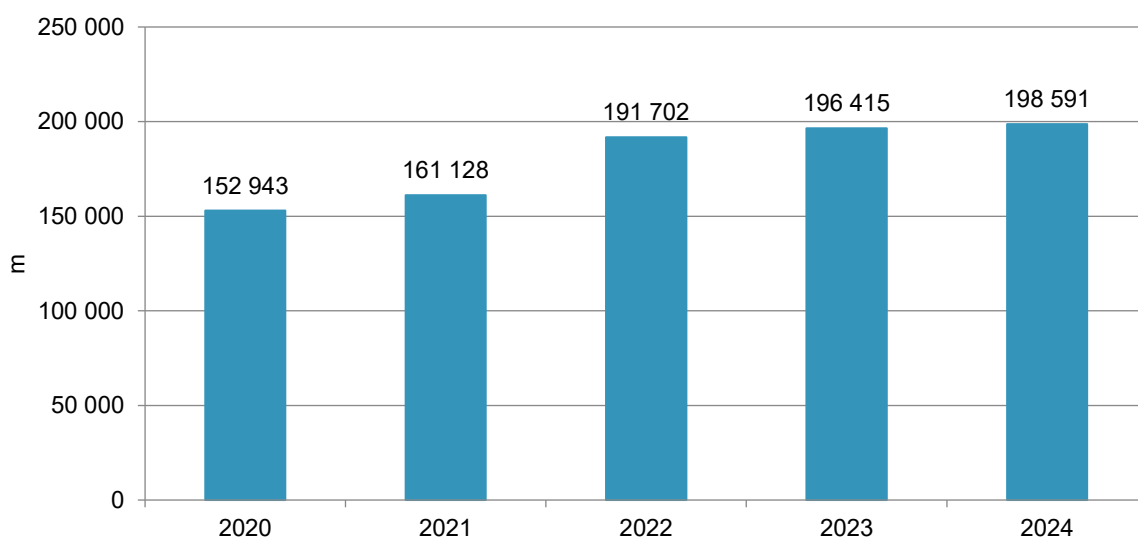
Sieć gazowa

Kolejnym elementem infrastruktury sieciowej wpływającym na jakość życia mieszkańców Gminy Busko-Zdrój jest sieć gazowa. Operatorem systemu dystrybucyjnego gazu na terenie Gminy Busko-Zdrój jest Polska Spółka Gazownictwa sp. z o.o., która odpowiada za obsługę sieci gazowej, jej rozbudowę i przyłączanie nowych odbiorców.

Według danych Głównego Urzędu Statystyczne, w latach 2020–2024 długość czynnej sieci gazowej na terenie Gminy Busko-Zdrój wzrosła z ok. 153 km do ok. 198,6 km, czyli o ponad 28%.

Na poniższym wykresie przedstawiono długość czynnej sieci gazowej na terenie Gminy Busko-Zdrój w latach 2020-2024.

Wykres 38 Długość czynnej sieci gazowej na terenie Gminy Busko-Zdrój w latach 2020-2024

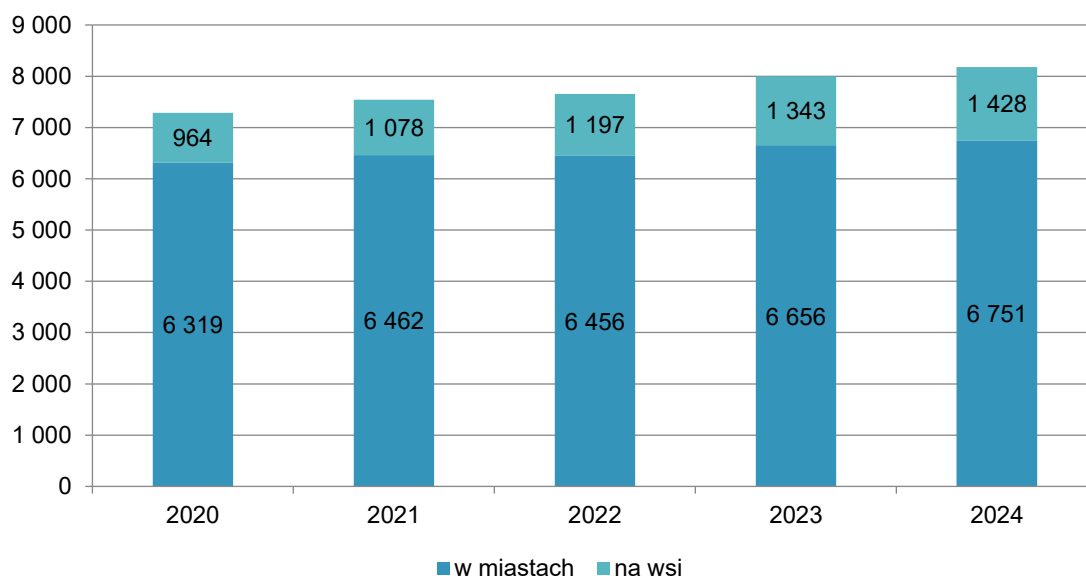
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Analizie poddano również liczbę osób korzystających z sieci gazowej. W latach 2020-2024 liczba użytkowników sieci gazowej systematycznie wzrastała, co wskazuje na poprawę dostępności tego rodzaju infrastruktury w gospodarstwach domowych i wzrost zainteresowania mieszkańców wykorzystaną gazem sieciowym. W 2020 roku z gazu sieciowego na terenie gminy korzystało 7 283 osób, natomiast w 2024 roku liczba ta wzrosła do 8 179 osób, co oznacza przyrost o ponad 896 osób, czyli aż o ponad 12%. Należy zaznaczyć, że z tego rodzaju medium korzystają głównie mieszkańcy miasta Busko-Zdrój, ale w analizowanym okresie czasu zdecydowanie większy przyrost korzystających z sieci gazowej – o ponad 48%, odnotowano na obszarach wiejskich Gminy Busko-Zdrój.

Zwiększający się odsetek ludności korzystającej z sieci gazowej ma istotne znaczenie dla poprawy jakości życia mieszkańców, zwłaszcza w kontekście zmniejszenia zanieczyszczeń powietrza i poprawy komfortu grzewczego. Jest to szczególnie ważne dla gmin posiadających status uzdrowiska.

Poniższy wykres obrazuje zmianę liczby ludności korzystającej z sieci gazowej na terenie Gminy Busko-Zdrój w latach 2020-2024.

Wykres 39 Liczba osób korzystających z sieci gazowej w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Wyposażenie zasobu mieszkaniowego

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego, przedstawionymi w poniższej tabeli, 95% mieszkań w Gminie Busko-Zdrój posiada dostęp do ustępu splukiwanego, do łazienki – niemal 94% i do centralnego ogrzewania – ponad 89%. Wyniki te są wyższe od występujących w województwie świętokrzyskim i powiecie buskim. Udział mieszkań z dostępem do wodociągu na obszarze wszystkich trzech jednostek samorządu terytorialnego jest wyższy lub równy 96%. Największe różnice widoczne są na tle danych dla regionu w zakresie dostępu do gazu sieciowego. Na terenie Gminy Busko-Zdrój ok. 65% mieszkań posiada dostęp do sieci gazowej, a w przypadku powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego jest to odpowiednio ok. 52% i ok. 48%.

Poniższa tabela obrazuje udział mieszkań wyposażonych w poszczególne instalacje na terenie Gminy Busko-Zdrój, powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w 2024 roku.

Tabela 13 Udział mieszkań wyposażonych w poszczególne instalacje na terenie Gminy Busko-Zdrój, powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w 2024 roku

	Wodociąg	Ustęp splukiwany	Łazienka	Centralne ogrzewanie	Gaz sieciowy
Województwo świętokrzyskie	96,0%	90,9%	88,4%	83,2%	47,6%
Powiat buski	96,0%	89,4%	86,4%	80,9%	52,3%
Gmina Busko-Zdrój	97,1%	95,0%	93,9%	89,1%	64,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

4.4. Gospodarka odpadami komunalnymi

Za odbieranie i zagospodarowanie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości zamieszkałych, położonych na terenie Gminy Busko-Zdrój, odpowiada Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Spółka z o.o. w Busku-Zdroju.

Na terenie gminy zlokalizowane jest składowisko odpadów komunalnych zlokalizowane w Dobrowodzie. Ponadto, dla mieszkańców udostępniony jest Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK) w Dobrowodzie i filia Punktu zlokalizowana przy ul. Dygasińskiego 36 w Busku-Zdroju. Do PSZOK można dostarczać m.in.: odpady niebezpieczne, przeterminowane leki, zużyte baterie i akumulatory czy odpady tekstylne.

Tabela 14 Zestawienie ilości odebranych odpadów komunalnych (zgodnie z harmonogramem odbioru) bez PSZOK i odpadów odebranych od przedsiębiorców

Mg	lata	2020	2021	2022	2023	2024
15 01 06 (papier, plastik, szkło, metal)		4 212,38	4 519,74	5 071,61	4 648,78	4 246,56
20 03 01 (odpady pozostałe po selekcji)		2 443,24	1 966,81	931,5	1 608,68	937,38
10 01 01 (żużle, popioły)		110,72	170,32	525,78	455,32	460,84
20 02 01 (odpady ulegające biodegradacji)		101,46	159,86	155,08	150,84	435,84
20 03 07 (odpady wielkogabarytowe)		32,98	63,00	31,8	22,84	31,94
20 01 23, 20 01 35, 20 01 36 (odpady RTV/AGD, freony)		19,66	17,44	13,26	3,56	13,32
16 01 03 zużyte opony		b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	37,32
SUMA		6 920,44	6 897,17	6 729,03	6 890,02	6 163,20

Źródło: dane Wydziału GKUM UMiG Busko-Zdrój

W analizowanym okresie łączna masa odpadów odebranych bezpośrednio od mieszkańców była stosunkowo stabilna w latach 2020–2023 i wynosiła od 6 729,03 Mg do 6 920,44 Mg rocznie. Dopiero w 2024 r. nastąpił wyraźny spadek do poziomu 6 163,20 Mg, czyli o 726,82 Mg względem 2023 r. i o około 10,5%.

Największy udział w całym strumieniu przez cały okres miała frakcja 15 01 06, obejmująca papier, plastik, szkło i metal. Jej masa wzrosła z 4 212,38 Mg w 2020 r. do maksimum 5 071,61 Mg w 2022 r., po czym spadła do 4 246,56 Mg w 2024 r. Mimo tego spadku frakcja ta nadal dominowała w strukturze odpadów i w 2024 r. stanowiła około 68,9% całkowitej masy odpadów odbieranych „spod domu”.

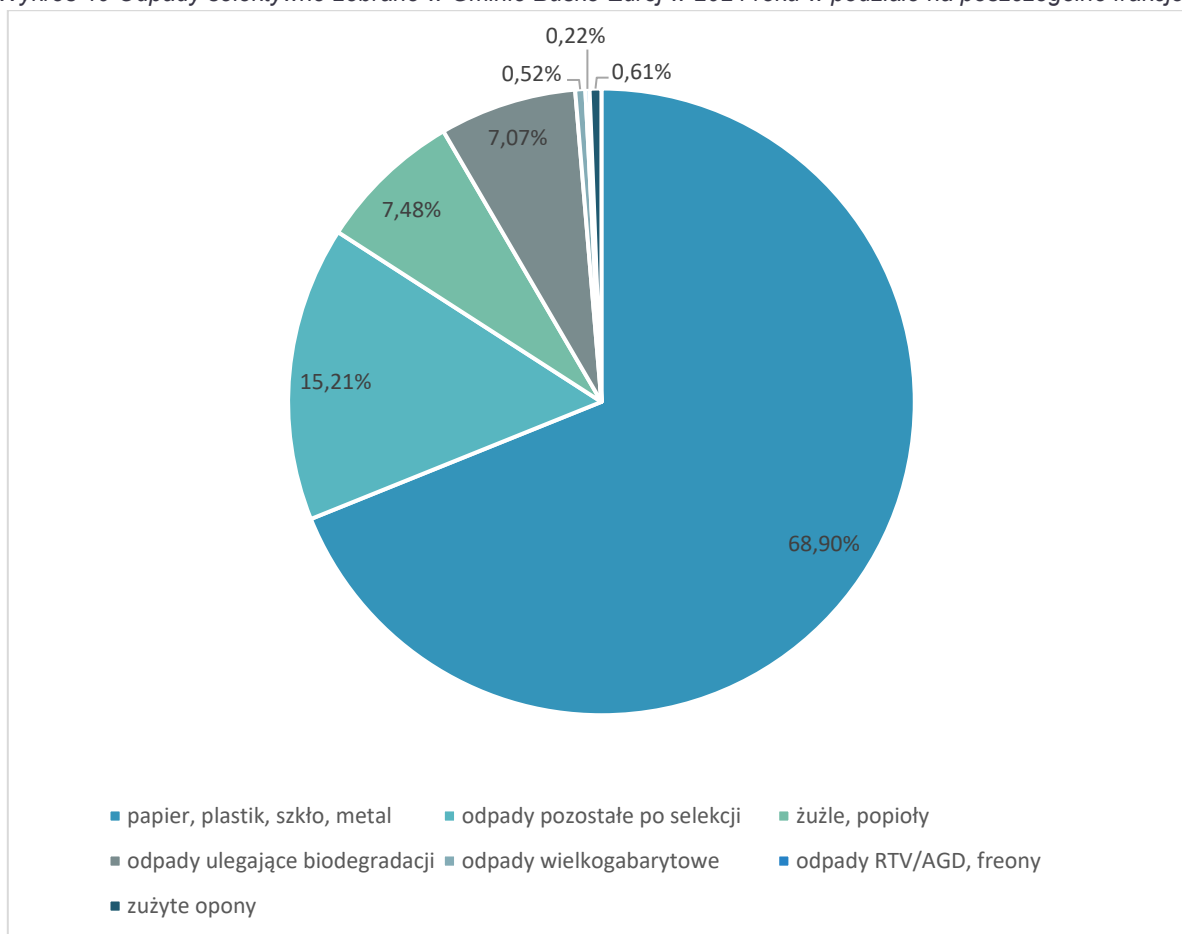
Bardzo istotna zmiana dotyczy frakcji 20 03 01, czyli odpadów pozostałych po selekcji. Ich ilość zmniejszyła się z 2 443,24 Mg w 2020 r. do 937,38 Mg w 2024 r., a więc aż o 1 505,86 Mg, co oznacza spadek o około 61,6%. Jest to jedna z najważniejszych tendencji w całym zestawieniu, ponieważ może świadczyć o poprawie selektywnej zbiórki odpadów oraz o przesunięciu części strumienia do frakcji zbieranych selektywnie.

W tym samym czasie widoczny jest wzrost ilości odpadów ulegających biodegradacji (20 02 01). W latach 2020–2023 ich masa utrzymywała się na stosunkowo zbliżonym poziomie 101–160 Mg rocznie, natomiast w 2024 r. wzrosła skokowo do 435,84 Mg. Oznacza to wzrost o 285,00 Mg względem 2023 r., czyli blisko 189%. Może to wskazywać na skuteczniejsze wydzielanie bioodpadów ze strumienia odpadów zmieszanych lub na zmianę organizacji odbioru tej frakcji.

Wyraźny wzrost dotyczy także żużli i popiołów (10 01 01). W 2020 r. odebrano 110,72 Mg tej frakcji, natomiast w latach 2022–2024 było to już od 455 do 526 Mg rocznie. W porównaniu z 2020 r. oznacza to wzrost ponad czterokrotny. Taki trend może być związany z utrzymującym się udziałem indywidualnych źródeł ciepła opartych na paliwach stałych.

Pozostałe frakcje odbierane „spod domu”, takie jak odpady wielkogabarytowe, zużyty sprzęt RTV/AGD czy opony, miały znacznie mniejszy udział w całości strumienia. Ich znaczenie masowe jest niewielkie, choć z punktu widzenia organizacji systemu i poziomu selektywnej zbiórki pozostają istotne. Poniższy wykres prezentuje udział poszczególnych frakcji w ogóle odpadów selektywnie zebranych na terenie Gminy Busko-Zdrój w 2024 roku.

Wykres 40 Odpady selektywne zebrane w Gminie Busko-Zdrój w 2024 roku w podziale na poszczególne frakcje

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Łączna masa odpadów przekazywanych do PSZOK była wielokrotnie niższa niż masa odpadów odbieranych „spod domu”, co potwierdza, że PSZOK pełni funkcję uzupełniającą wobec podstawowego systemu odbioru. W latach 2020–2024 masa odpadów z PSZOK wynosiła odpowiednio: 122,82 Mg, 135,72 Mg, 39,18 Mg, 58,66 Mg oraz 107,79 Mg.

Najwyższą wartość odnotowano w 2021 r., następnie nastąpił bardzo silny spadek w 2022 r. do 39,18 Mg, a w latach 2023–2024 ponowny wzrost. W 2024 r. masa odpadów z PSZOK wzrosła o 49,13 Mg względem 2023 r., czyli o około 83,7%.

Struktura odpadów trafiających do PSZOK różni się od struktury odbioru „spod domu”. W 2024 r. dominowały przede wszystkim odpady wielkogabarytowe (55,53 Mg), które stanowiły około 51,5% wszystkich odpadów przyjętych do PSZOK, oraz odpady biodegradowalne (31,28 Mg), których udział wyniósł około 29,0%. Istotny był również udział frakcji 15 01 06 oraz odpadów RTV/AGD.

Na uwagę zasługuje fakt, że w latach 2020–2021 do PSZOK przyjmowano także znaczne ilości gruzu i odpadów budowlanych (17 01 01) – odpowiednio 52,38 Mg i 55,26 Mg – natomiast od 2022 r. ta frakcja nie występuje w zestawieniu. Podobnie zużyte opony pojawiają się jedynie w latach 2020–2021. Może to oznaczać zmianę zasad przyjmowania niektórych odpadów do PSZOK, zmianę sposobu ich ewidencji albo przeniesienie tych strumieni do innych kanałów zagospodarowania.

Tabela 15 Ilość odpadów dostarczona do PSZOK w podziale na lata

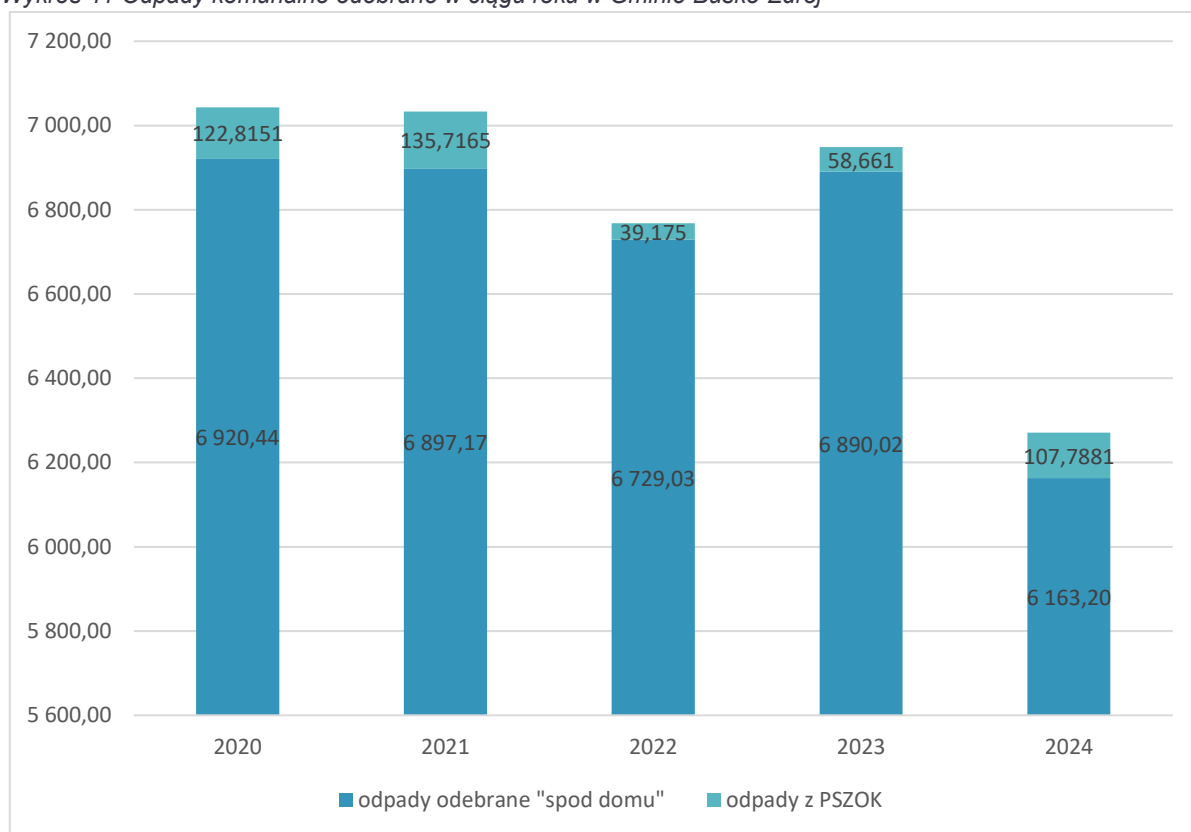
Mg \ lata	2020	2021	2022	2023	2024
15 01 06 (papier, plastik, szkło, metal)	5,3	14,109	11,80	6,102	11,29
10 01 01 (żuźle, popioły)	1,56	0,00	0,00	0,00	0,100
20 02 01 (odpady ulegające biodegradacji)	11,02	17,44	3,020	8,720	31,28
20 03 07 (odpady wielkogabarytowe)	35,80	20,01	15,30	22,36	55,53
20 01 23, 20 01 35, 20 01 36 20 01 21 (odpady RTV/AGD, freony)	11,3491	23,0315	8,5610	21,319	9,3481
20 01 34 baterie i akumulatory	0,0780	0,0700	0,0800	0,0200	0,0600
20 01 28 farby, tusze, farby drukarskie, kleje, lepisze i żywice	0,1440	0,5520	0,3030	0,0400	0,100
20 01 32 leki	0,1840	0,1640	0,1110	0,100	0,080
16 01 03 zużyte opony	5,00	5,080	0,00	0,00	0,00
17 01 01 odpady betonu oraz gruzu	52,38	55,26	0,00	0,00	0,00
SUMA	122,8151	135,7165	39,175	58,661	107,7881

Źródło: dane Wydziału GKUM UMiG Busko-Zdrój

Najistotniejszym zjawiskiem w całym okresie jest silny spadek ilości odpadów resztkowych po selekcji, przy jednoczesnym utrzymaniu bardzo wysokiego udziału frakcji zbieranych selektywnie. Taki układ można interpretować jako oznakę poprawy efektywności segregacji odpadów przez mieszkańców. Drugim ważnym zjawiskiem jest wzrost ilości bioodpadów, szczególnie w 2024 r., zarówno w systemie odbioru „spod domu”, jak i w PSZOK. Może to świadczyć o lepszym wydzieleniu tej frakcji ze strumienia odpadów zmieszanych oraz o rosnącej świadomości mieszkańców. W przypadku PSZOK widoczna jest duża zmienność roczna. Sugeruje to, że ilość odpadów trafiających do punktu selektywnego zbierania jest w większym stopniu uzależniona od organizacji systemu, dostępności usług, zasad przyjmowania poszczególnych frakcji oraz aktywności mieszkańców niż od stabilnych, corocznych wzorców.

Na poniższym wykresie przedstawiono ilość odpadów komunalnych odebranych rocznie w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024.

Wykres 41 Odpady komunalne odebrane w ciągu roku w Gminie Busko-Zdrój

Źródło: dane Wydziału GKUM UMiG Busko-Zdrój GUS-BDL

Wykres pokazuje, że w latach 2020–2024 zdecydowanie dominującym sposobem odbioru odpadów komunalnych był odbiór „spod domu”. Jego udział w łącznej masie odpadów wynosił od 98,07% do 99,42%, podczas gdy udział odpadów dostarczanych do PSZOK mieścił się jedynie w przedziale od 0,58% do 1,93%. W ujęciu porównawczym: na każdą 1 Mg odpadów dostarczonych do PSZOK przypadało od około 51 Mg do 172 Mg odpadów odebranych „spod domu”. Oznacza to, że system gospodarowania odpadami opierał się niemal całkowicie na regularnym odbiorze bezpośrednio z nieruchomości, natomiast PSZOK pełnił funkcję uzupełniającą.

5. Diagnoza uwarunkowań finansowych

Ocena sytuacji finansowej Gminy Busko-Zdrój stanowi kluczowy element diagnozy strategicznej. Umożliwia ocenę zdolności jednostki samorządu terytorialnego do realizacji celów rozwojowych oraz efektywnego zarządzania dostępnymi zasobami finansowymi. W niniejszym rozdziale przedstawiono szczegółową analizę dochodów i wydatków gminy, ze szczególnym uwzględnieniem środków zewnętrznych, co pozwoli na zidentyfikowanie możliwości i ewentualnych wyzwań finansowych.

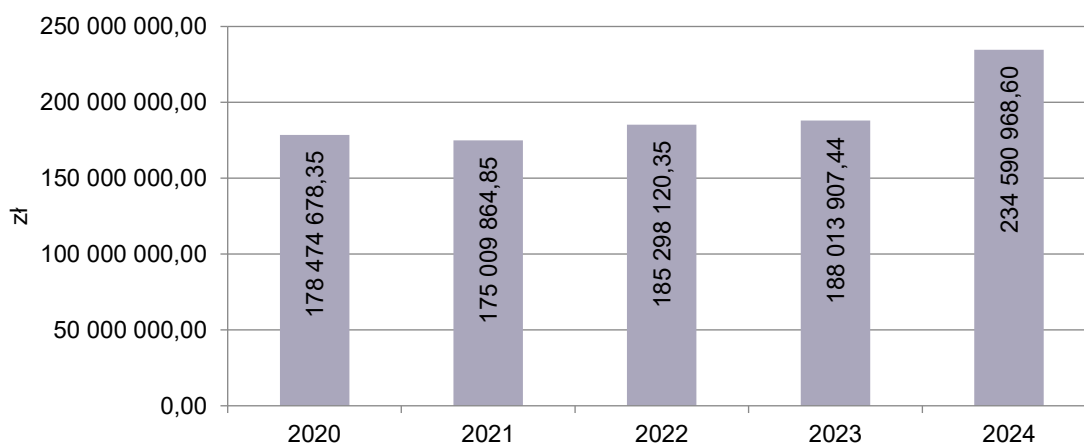
5.1. Dochody

Analiza dochodów i wydatków gminy stanowi kluczowy element oceny jej kondycji finansowej oraz skuteczności zarządzania zasobami publicznymi. Zrozumienie struktury dochodów oraz sposobu ich wydatkowania pozwala na określenie, w jaki sposób gmina realizuje swoje cele rozwojowe, jak również na zidentyfikowanie ewentualnych wyzwań finansowych.

W latach 2020-2024 w Gminie Busko-Zdrój nastąpił wyraźny wzrost wielkości dochodów o niemal 56 mln zł, czyli o ponad 31% z poziomu ok. 178,5 mln zł w 2020 roku do ok. 234,6 mln zł w 2024 roku.

Na poniższym wykresie przedstawiono dochody Gminy Busko-Zdrój w latach 2020-2024.

Wykres 42 Dochody Gminy Busko-Zdrój w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

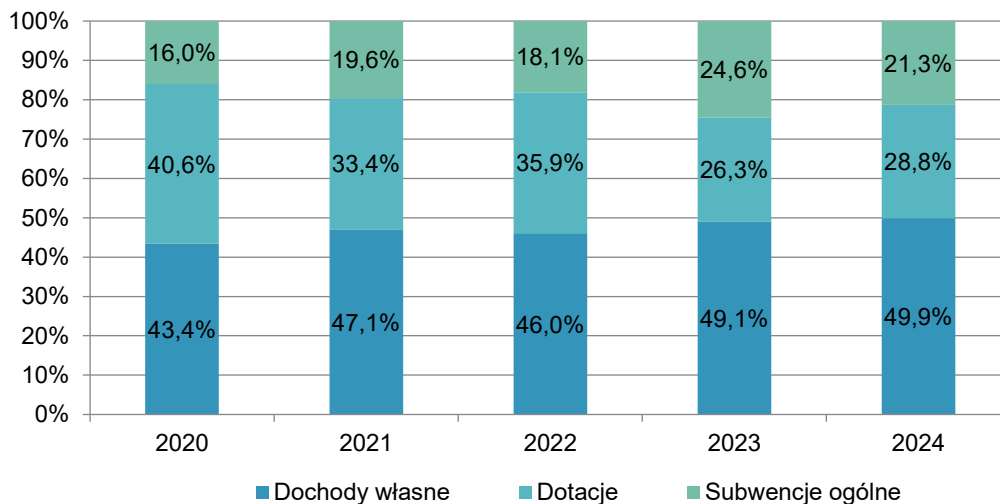
Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, głównym źródłem dochodów w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024 były dochody własne oraz dotacje. Największe znaczenie dochody własne stanowiły w 2024 roku, wówczas stanowiły one niemal połowę rocznych dochodów gminy.

W analizowanym okresie czasu odnotowuje się zmniejszenie udziału dotacji w ogólnych dochodach gminy z poziomu ok. 40% w 2020 roku do poziomu ok. 29% w 2024 roku. Jednocześnie rośnie znaczenie subwencji ogólnych, które w 2024 roku stanowiły ok. 21% dochodów gminy. Wśród pozyskanych subwencji ogólnych przez Gminę Busko-Zdrój dominuje część oświatowa, która w 2024 roku stanowiła ponad 80% ogółu subwencji. Niemal 15% wszystkich subwencji to subwencje wyrównawcze, których celem jest zmniejszenie różnic

w dochodach jednostek samorządu terytorialnego i przeznaczone są gminom i powiatom o niższych dochodach w przeliczeniu na mieszkańca, w porównaniu do średniej krajowej.

Na poniższym wykresie przedstawiano główne źródła dochodów Gminy Busko-Zdrój w latach 2020-2024.

Wykres 43 Główne źródła dochodów Gminy Busko-Zdrój w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Wskaźnik dochodów na 1 mieszkańca stanowi ważne narzędzie oceny sytuacji finansowej jednostki samorządu terytorialnego. Pozwala on na ocenę sytuacji finansowej gminy na tle innych jednostek samorządowych.

W latach 2020-2024 Gmina Busko-Zdrój osiągała niższe dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca niż określone dla powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego. Pozytywnym zjawiskiem jest jednak obserwowany w gminie wzrost wartości tego wskaźnika. Największe dochody na mieszkańca Gmina Busko-Zdrój uzyskała w 2024 roku w wysokości 7 683,19 zł, co oznacza wzrost o ok.36% w stosunku do 2020 roku.

Tabela 16 Dochody na 1 mieszkańca Gminy Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]
Województwo świętokrzyskie	5 945,64	6 334,08	6 876,59	6 930,04	8 028,29
Powiat buski	5 643,11	5 801,88	6 715,87	6 418,59	8 014,99
Gmina Busko-Zdrój	5 647,93	5 600,49	5 981,80	6 110,10	7 683,19

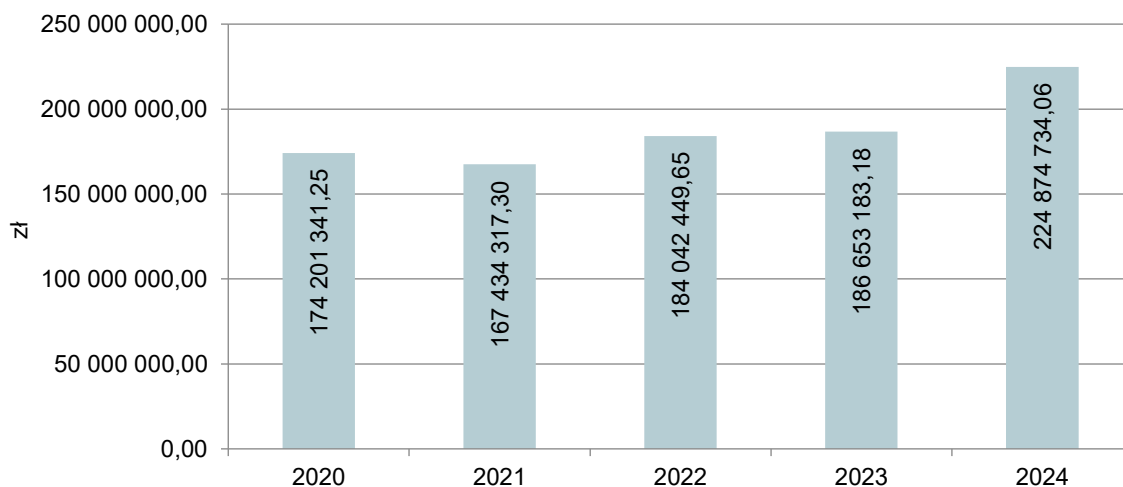
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

5.2. Wydatki

Zakres diagnozy sytuacji finansowej gminy, oprócz dochodów, obejmuje również wydatki. W latach 2020-2024 w Gminie Busko-Zdrój obserwuje się wzrost wydatków o ponad 29%. Najwyższy poziom wydatków w analizowanym okresie czasu odnotowano w 2024 roku – 224 874,06 zł. Jest to skorelowane z jednoczesnym wzrostem dochodów gminy.

Poniższy wykres przedstawia wielkość wydatków Gminy Busko-Zdrój w latach 2020-2024.

Wykres 44 Wydatki Gminy Busko-Zdrój w latach 2020-2024

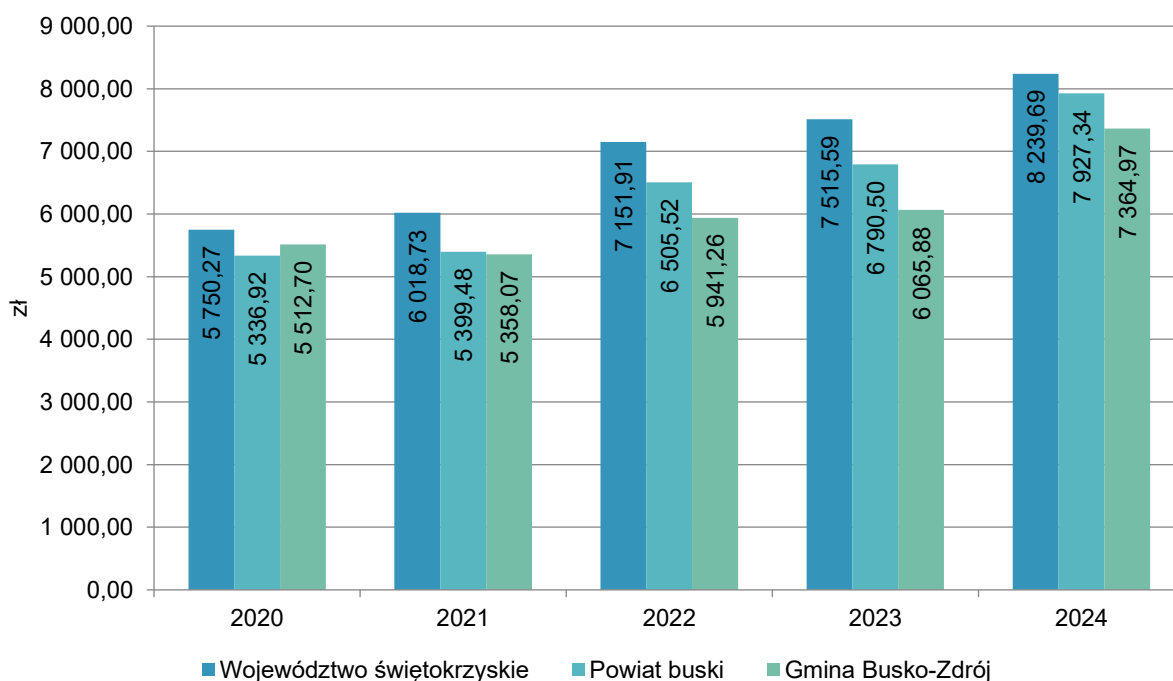

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Gmina Busko-Zdrój w analizowanym okresie czasu wykazuje tendencję wzrostową w zakresie wielkości wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca z poziomu 5 512,70 zł w 2020 roku do 7 364,97 zł w 2024 roku. Jest to wynik niższy od osiągniętego w powiecie buskim i województwie świętokrzyskim.

Poniższy wykres prezentuje wydatki poniesione na 1 mieszkańca w Gminie Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego.

Wykres 45 Wydatki na 1 mieszkańca Gminy Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

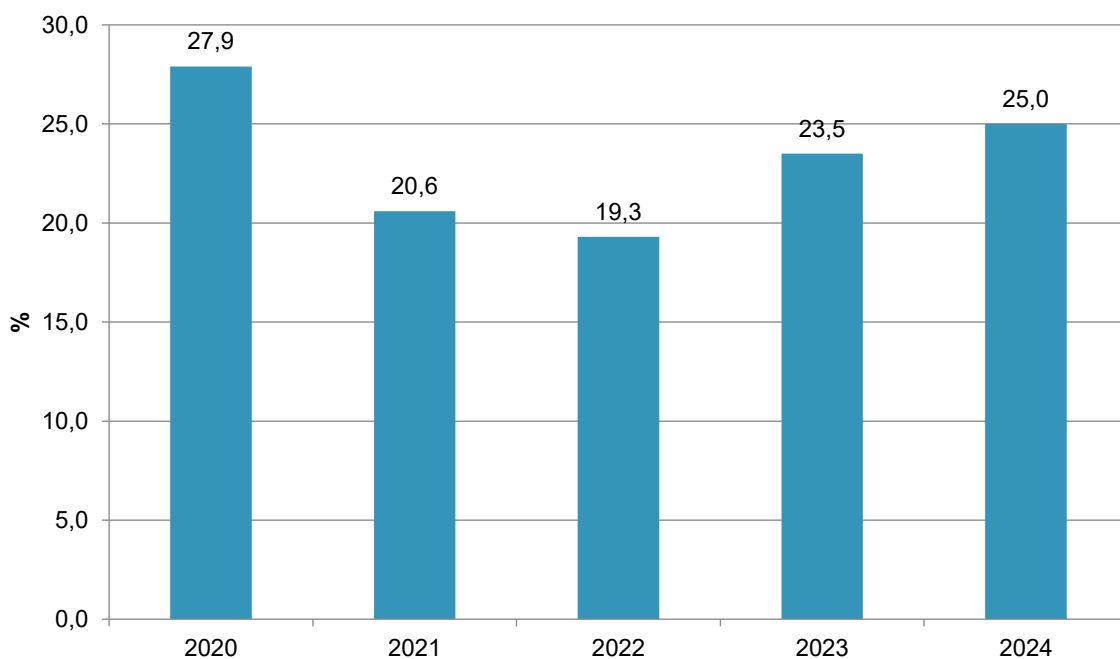
Analizując wydatki pod względem klasyfikacji budżetowej, można wskazać działy stanowiące najwyższy odsetek wydatków gminy. Do najważniejszych z nich w 2024 roku zaliczają się:

- Dział 801 - Oświata i wychowanie – 33,2%,
- Dział 600 - Transport i łączność – 16,6%,
- Dział 750 - Administracja publiczna – 12,0%,
- Dział 855 - Rodzina – 9,2%,
- Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska – 7,0%,
- Dział 852 - Pomoc społeczna – 5,5%.

Kolejnym wskaźnikiem obrazującym strukturę wydatków w gminie jest udział wydatków inwestycyjnych, co może świadczyć o poziomie i tempie rozwoju obszaru. W latach 2020-2024 udział wydatków inwestycyjnych w budżecie Gminy Busko-Zdrój kształtował się na poziomie powyżej 19%. Od 2022 roku obserwuje się wzrost udziału wydatków inwestycyjnych w ogólnych wydatkach gminy. W 2024 roku udział ten wyniósł 25%. Wzrost udziału wydatków inwestycyjnych w ogólnych wydatkach budżetowych gminy świadczy o jej zaangażowaniu w rozwój infrastruktury oraz poprawę jakości życia mieszkańców.

Wykres poniżej obrazuje procentowy udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem poniesionych przez Gminę Busko-Zdrój.

Wykres 46 Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem Gminy Busko-Zdrój w latach 2020-2024

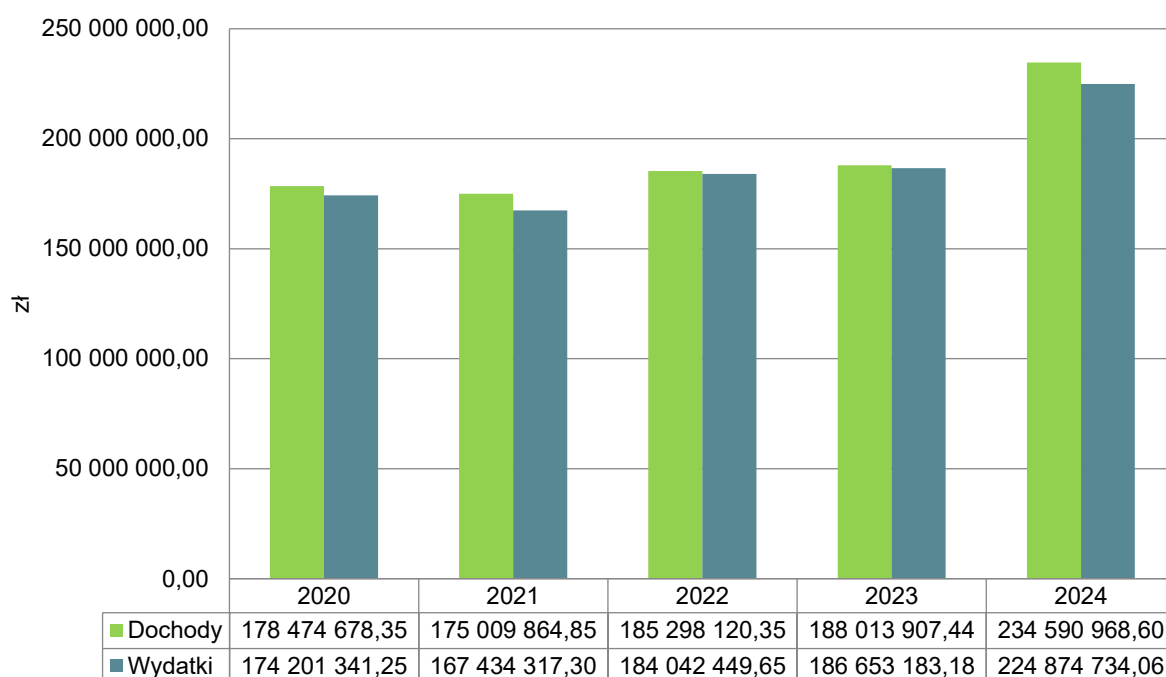

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Podsumowując diagnozę uwarunkowań finansowych Gminy Busko-Zdrój zestawiono ze sobą dochody i wydatki w celu identyfikacji wzajemnych zależności i występujących różnic. Najbardziej pożądanym i pozytywnym zjawiskiem jest przewaga uzyskanych dochodów nad poniesionymi wydatkami, co świadczy o stabilności finansowej gminy. W analizowanym okresie czasu w Gminie Busko-Zdrój poziom dochodów przewyższał wydatki. Jednocześnie należy podkreślić wysoki udział wydatków inwestycyjnych w ogólnych wydatkach gminy, co świadczy o aktywnej polityce rozwojowej gminy.

Poniższy wykres przedstawia zestawienie dochodów i wydatków Gminy Busko-Zdrój w latach 2020-2024.

Wykres 47 Dochody i wydatki ogółem w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

5.3. Środki zewnętrzne

Środki zewnętrzne mają znaczący wpływ na możliwości realizacji inwestycji i rozwój gminy a ich pozyskiwanie stanowi jedno z kluczowych zadań samorządu terytorialnego. Skala wykorzystania środków zewnętrznych to również wskaźnik aktywności lokalnej społeczności i podmiotów gospodarczych działających na jej terenie.

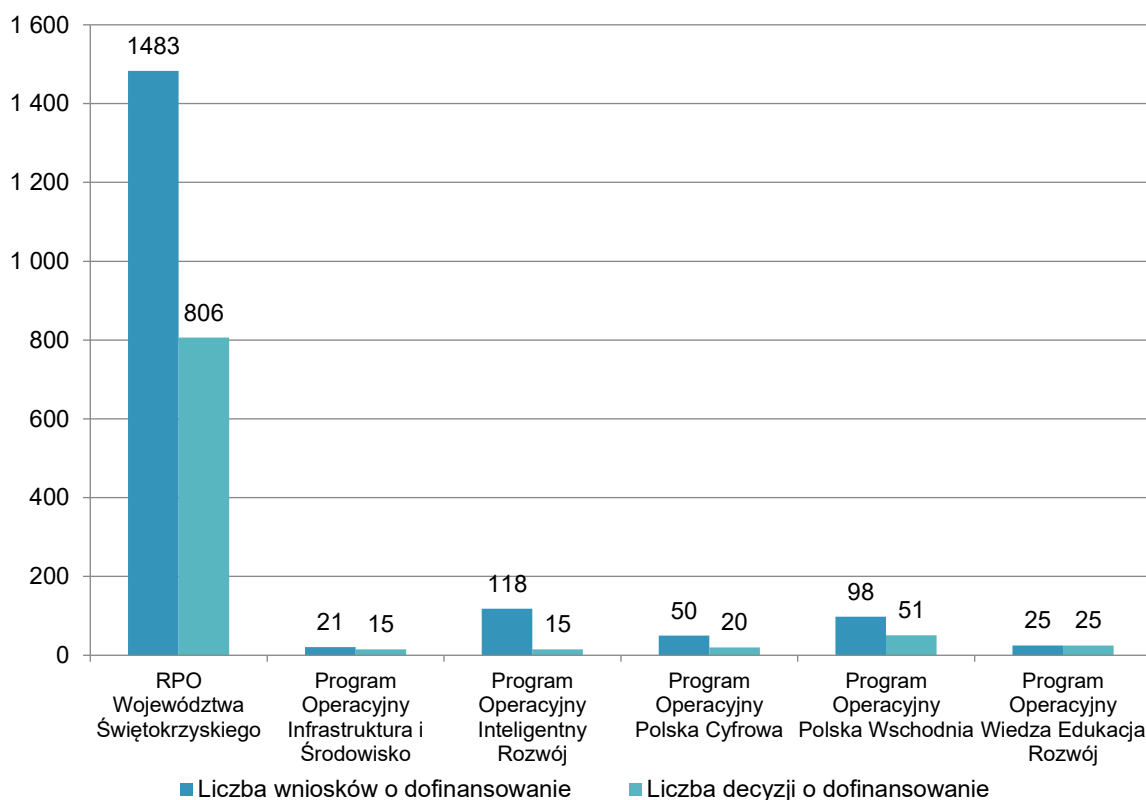
W latach 2020-2024 liczba złożonych wniosków o dofinansowanie w perspektywie finansowej 2014-2020 w Gminie Busko-Zdrój wyniosła 1 795, natomiast liczba decyzji o dofinansowanie to 932. Należy zaznaczyć, że dane w niniejszym zakresie dotyczą wszystkich wniosków złożonych przez wnioskodawców z obszaru Gminy Busko-Zdrój. Chodzi tutaj zarówno o projekty realizowane przez samorządy, jak i sektor prywatny oraz organizacje pozarządowe.

Zdecydowana większość wniosków, bo aż 1 483, została złożona w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego (RPOWŚ), co stanowi 82,6% wszystkich wniosków o dofinansowanie. Pozostałe wnioski dotyczyły Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój (POIR) – 118 wniosków, Programu Operacyjnego Polska Wschodnia (POPW) – 98 wniosków, Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa (POPC) – 50 wniosków, Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (POWER) – 25 wniosków, Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (POiŚ) – 21 wniosków.

Decyzje o dofinansowaniu uzyskało łącznie 932 wniosków, z czego 806 pozyskało środki z RPO WŚ, 51 z POPW, 25 z POWER, 20 z POPC, 15z POiŚ i 15 z POIR.

Na poniższym wykresie przedstawiono liczbę wniosków i decyzji o dofinansowanie w Gminie Busko-Zdrój w perspektywie finansowej 2014-2020 w podziale na poszczególne programy operacyjne według stanu na koniec 2024 roku.

Wykres 48 Liczba wniosków i decyzji o dofinansowanie w Gminie Busko-Zdrój w perspektywie finansowej 2014-2020 w podziale na poszczególne programy operacyjne w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

W poniższych tabelach przedstawiono projekty realizowane przez Gminę Busko-Zdrój ze wsparciem środków europejskich w perspektywach finansowych 2014-2020 oraz 2021-2027.

Tabela 17 Projekty realizowane przez Gminę Busko-Zdrój ze środków UE w perspektywie finansowej 2014-2020

Nazwa projektu	Wartość projektu [zł]	Dofinansowanie z UE [zł]	Źródło finansowania
Rozwój społeczno-gospodarczy, fizyczny i przestrzenny miasta Busko-Zdrój poprzez działania rewitalizacyjne.	45 204 412,81	19 829 649,61	RPO Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020
Park Zdrojowy Busko-Zdrój- zachowanie, promocja i udostępnienie.	20 028 821,28	13 446 633,22	RPO Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020
Wzrost gospodarczy uzdrowiska poprzez rozwój potencjału endogenicznego i zwiększenie dostępu do zasobów naturalnych- Rodzinny Park Zdrowia w Busku-Zdroju.	25 461 957,19	7 359 810,00	RPO Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020
Zaspokajanie potrzeb społecznych poprzez zwiększenie zasobów mieszkań socjalnych.	7 249 700,59	6 035 624,75	RPO Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020
„Rozwój terenów zieleni w mieście Busko-Zdrój”	5 635 574,45	4 494 314,37	PO Infrastruktura i Środowisko 2014-2020
ROZWÓJ INFRASTRUKTURY EDUKACYJNEJ W GMINIE BUSKO-ZDRÓJ	10 941 577,01	2 999 742,21	RPO Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020

Nazwa projektu	Wartość projektu [zł]	Dofinansowanie z UE [zł]	Źródło finansowania
Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii poprzez montaż instalacji fotowoltaicznych w gospodarstwach domowych na terenie Gminy Busko-Zdrój.	5 507 440,12	2 896 074,88	RPO Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020
Poprawa efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej.	3 941 833,55	1 826 208,54	RPO Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020
Wykonanie wyniesionych przejść dla pieszych w ramach zadania przebudowa skrzyżowania ulicy Armii Krajowej z ul. Bohaterów Westerplatte w Busku-Zdroju.	200 037,80	170 032,13	PO Infrastruktura i Środowisko 2014-2020
Poprawa efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej w Gminie Busko-Zdrój – etap III.	6 393 954,28	2 650 784,72	RPO Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020
Poprawa efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej oraz w sektorze mieszkaniowym na terenie Gminy Busko-Zdrój.	2 579 074,37	1 754 165,50	RPO Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020
Aktywni Seniorzy w Busku-Zdroju.	2 046 896,13	1 739 861,71	RPO Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020
Aktywna integracja szansą na sukces osób Bezdomnych i Zagrożonych Bezdomnością w Gminie Busko-Zdrój.	1 182 394,13	1 005 035,74	RPO Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020
Zainwestuj w siebie-zmień własną przyszłość.	908 632,23	772 326,45	RPO Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020
Zwykle wsparcie dla niezwykłych ludzi.	606 997,65	515 948,00	RPO Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020
Wsparcie uchodźców z Ukrainy poprzez adaptację mieszkań socjalnych w gminie Busko-Zdrój.	640 000,00	489 484,40	RPO Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020
Malucholandia czyli aktywni rodzice to szczęśliwe dzieci.	528 726,30	449 417,35	RPO Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020
Przebudowa infrastruktury sportowej i doposażanie pracowni dydaktycznych w Publicznej Szkole Podstawowej Nr 1 w Busku – Zdroju.	527 498,06	369 248,64	RPO Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://mapadotacji.gov.pl>

Tabela 18 Projekty realizowane przez Gminę Busko-Zdrój ze środków UE w perspektywie finansowej 2021-2027

Nazwa projektu	Wartość projektu [zł]	Dofinansowanie z UE [zł]	Źródło finansowania
Rozwój infrastruktury dla ruchu niezmotoryzowanego poprzez budowę dróg rowerowych Busko-Zdrój-Solec-Zdrój.	43 953 735,93	37 360 675,5	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027
Rozwój infrastruktury na potrzeby transportu zbiorowego na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Busko-Zdrój.	43 217 936,11	32 158 896,1	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027
Budowa infrastruktury Szlaku Świętokrzyskich Uzdrowisk - I etap.	21 467 997,15	17 625 870,8	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027

Nazwa projektu	Wartość projektu [zł]	Dofinansowanie z UE [zł]	Źródło finansowania
Adaptacja do zmian klimatu poprzez zmniejszenie podatności miasta Busko-Zdrój na niekorzystne zjawiska pogodowe z uwzględnieniem małej retencji	20 039 911,06	17 033 924,4	Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027
Ochrona i udostępnianie dziedzictwa kulturowego oraz rozwój kultury w celu wzmocnienia atrakcyjności turystycznej obszaru dzięki utworzeniu Szlaku Dziedzictwa Kultury.	13 310 427,23	11 313 863,1	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027
Rozwój infrastruktury dla ruchu niezmotywowanego poprzez budowę systemu ścieżek rowerowych na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Busko-Zdrój.	9 988 948,14	8 490 605,91	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027
Kreowanie uzdrowiskowego i turystycznego wizerunku Świętokrzyskich Uzdrowisk.	4 374 999,98	3 316 696,13	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027
Zakup średniego samochodu ratowniczo-gaśniczego na wyposażenie OSP Mikułowice.	928 200,0	788 970,0	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027
Zakup średniego samochodu ratowniczo-gaśniczego na wyposażenie OSP Zbludowice	919 404,0	781 493,4	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027
Zdrowi i aktywni zawodowo pracownicy Urzędu Miasta i Gminy w Busku-Zdroju	379 862,5	322 883,13	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027
Wyposażenie OSP w Widuchowej w zestaw do ratownictwa technicznego	108 819,5	92 496,57	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027
Usługi społeczne i zdrowotne - szansą na lepsze życie w gminie Busko-Zdrój.	1 654 250,88	1 406 113,25	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027
Świetlica Środowiskowa szansą na lepszą przyszłość.	1 468 366,8	1 248 111,78	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027
Kreatywny Przedszkolak.	279 622,5	237 679,13	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027
Droga do przyszłości w Publicznej Szkole Podstawowej Nr 1 im. Stanisława Staszica w Busku-Zdroju.	217 908,75	185 222,44	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027
Akademia przyszłości w Publicznej Szkole Podstawowej im. Jana Pawła II w Zbludowicach.	205 938,75	175 047,94	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027
Przygoda z wiedzą w Publicznej Szkole Podstawowej Nr 2 im. Janusza Korczaka w Busku-Zdroju.	196 396,25	166 936,81	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027
Przez doświadczenie do wiedzy w Publicznej Szkole Podstawowej Nr 3 im. Płk. A. Krzyżanowskiego „Wilka” w Busku-Zdroju.	185 738,75	157 877,94	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027
Eko(R)ewolucje w Publicznej Szkole Podstawowej im. Jana Olrycha Szanieckiego w Szańcu.	180 145,88	153 124,0	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027

Nazwa projektu	Wartość projektu [zł]	Dofinansowanie z UE [zł]	Źródło finansowania
Przedszkolni Odkrywcy	110 168,75	93 643,44	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027
Przyszłość zaczyna się dziś – Publiczna Szkoła Podstawowa im. Kornela Makuszyńskiego w Siestawicach.	89 326,25	75 927,31	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027
Szkoła badaczy - Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Długosza w Dobrowodzie.	88 170,0	74 944,5	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027
Nowy wymiar edukacji w Publicznej Szkole Podstawowej im. Batalionów Chłopskich w Kołaczkowicach.	84 363,75	71 709,19	Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://mapadotacji.gov.pl>

Rozwój Gminy Busko-Zdrój i realizacja wielu inwestycji możliwa jest dzięki pozyskaniu znacznych środków z Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych. Projekty dotyczą rozbudowy lokalnej infrastruktury przedszkolnej, poprawy efektywności energetycznej gminnego budynku i infrastruktury oświetleniowej oraz rozwoju infrastruktury społecznej i sportowo-rekreacyjnej. W poniższej tabeli przedstawiono zestawienie inwestycji Gminy Busko-Zdrój objętych dofinansowaniem w ramach Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych.

Tabela 19 Inwestycje Gminy Busko-Zdrój objęte dofinansowaniem w ramach Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych

Inwestycja	Kwota przyznanego dofinansowania [zł]
Rozbudowa infrastruktury przedszkolnej w Busku-Zdroju.	8 245 000,00
Rozbudowa kanalizacji sanitarnej w Gminie Busko-Zdrój - etap I: miejscowości Kawczyce, Olganów.	6 678 500,00
Poprawa efektywności energetycznej budynku Urzędu Miasta i Gminy w Busku-Zdroju.	3 116 700,00
Rewitalizacja zbiornika rekreacyjno-retencyjnego w miejscowości Radzanów Gmina Busko-Zdrój.	2 401 000,00
Usprawnienie systemu komunikacyjnego poprzez rozbudowę, przebudowę ul. Rokosza i rozbudowę ul. Wypoczynkowej w Busku-Zdroju.	4 998 000,00
Rewitalizacja zbiornika rekreacyjno-retencyjnego w miejscowości Radzanów Gmina Busko-Zdrój-etap II.	2 584 245,37
Modernizacja infrastruktury Pływalni Miejskiej im. Stefana Komendy w Busku-Zdroju.	1 215 000,00
Przebudowa gminnej, przyszkolnej infrastruktury sportowej w Busku-Zdroju.	2 000 000,00
Modernizacja dróg gminnych usprawniająca system komunikacyjny w Gminie Busko-Zdrój.	6 773 500,00
Modernizacja istniejącej infrastruktury oświetleniowej na terenie Gminy Busko-Zdrój poprzez wymianę nieenergooszczędnych opraw oświetlenia.	168 720,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/premier/ogloszenia-o-naborze-wnioskow>

Gmina Busko-Zdrój pozyskuje również środki zewnętrzne z Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg. Realizowane inwestycje wpływają korzystnie na zwiększenie dostępności komunikacyjnej gminy oraz wzrost jakości i standardów technicznych lokalnej sieci drogowej.

Tabela 20 Inwestycje Gminy Busko-Zdrój objęte dofinansowaniem w ramach Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg

Inwestycja	Kwota przyznanego dofinansowania [zł]
Rozbudowa ulicy Zielonej i ulicy Batalionów Chłopskich nr 314057T w Busku - Zdroju	5 760 135,00
Przebudowa i rozbudowa ulicy Kochanowskiego nr 314141T, ul. Polnej nr 314105T w Busku - Zdroju	11 107 009,67
Poprawa bezpieczeństwa ruchu pieszych na ul. Parkowej nr 314145 T, ul. 1-go Maja nr 314144 T oraz ul. Waryńskiego nr 314151T w Busku - Zdroju	959 631,00
Remont ul. Wojska Polskiego nr 314153T w Busku Zdroju	1 219 572,00
Przebudowa istniejącego ciągu pieszego na ciąg pieszo-rowerowy wraz z budową ciągu pieszego w ul. Starkiewicza nr 314147T w Busku - Zdroju	1 964 438,00
Remont ul. Łagiewnickiej nr 314154T w Busku Zdroju	933 440,00
Rozbudowa ul. Ogrodowej nr 314097 T w Busku-Zdroju wraz z budową i przebudową niezbędnej infrastruktury technicznej	4 691 291,00
Przebudowa skrzyżowania ul. Grotta nr 314148T z ulicami Miodowicza i Wyszyńskiego w Busku-Zdroju	3 900 845,00
Rozbudowa ul. Rehabilitacyjnej nr 314110T w Busku-Zdroju	4 156 342,00
Budowa ul. Zachodniej nr 314133T w Busku-Zdroju	2 172 002,24
Budowa ulicy łączącej ul. Ceglaną w Busku-Zdroju z ul. Korczyńską w Zbludowicach wraz z budową ronda	6 290 103,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://www.umig.busko.pl/>

Gmina Busko-Zdrój jest także beneficjentem środków pochodzących z programów Ministerstwa Sportu i Turystyki, tj.:

1. Program Sportowa Polska – Program Rozwoju Lokalnej Infrastruktury Sportowej:
  - o Remont urządzeń uzdatniania wody na Pływalni Miejskiej im. Stefana Komendy w Busku-Zdroju;
  - o Budowa dwóch boisk wielofunkcyjnych: przy Zespole Placówek Oświatowych w Dobrowodzie oraz przy Zespole Placówek Oświatowych w Kołaczkowicach.
2. Program Modernizacja Kompleksów Sportowych „Moje Boisko-Orlik 2012”:
  - o Modernizacja kompleksu sportowego „Moje Boisko – ORLIK 2012” w Busku-Zdroju.
3. Program OLIMPIA:
  - o Budowa nowego boiska wielofunkcyjnego wraz z zadaniem o stałej konstrukcji przy Zespole Placówek Oświatowych w Szańcu.
4. Program Modernizacji Infrastruktury Sportowej:
  - o Przebudowa stadionu sportowego (przebudowa 4 boisk piłkarskich, w tym 3 treningowe, 2 kortów tenisowych, budowa boiska wielofunkcyjnego, kortu do squasha, placu do jazdy na rolkach) przy ul. Kusocińskiego w Busku-Zdroju – etap I;
  - o Przebudowa stadionu sportowego przy ul. Kusocińskiego w Busku-Zdroju – etap 2.

Dzięki środkom pozyskanym z Rządowego programu ograniczania przestępczości i społecznych zachowań „Razem bezpieczniej” na lata 2022-2024, Gmina Busko-Zdrój realizowała dwa projekty „Zwiększenie bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej w Gminie Busko-Zdrój” (I i II edycja). W ramach obu edycji programu, gmina uzyskała łącznie

dofinansowanie w wysokości 182 994,50 zł. Projekt obejmował m.in. modernizację i doświetlenie niebezpiecznych przejść dla pieszych, przeprowadzenie działań edukacyjnych, wyposażenie w defibrylatory, rozbudowa gminnego systemu monitoringu.

Powyższe zestawienie realizowanych projektów wskazuje, że Gmina Busko-Zdrój pozyskuje środki zewnętrzne na działania z różnych obszarów, dotyczące m.in. pracy i integracji społecznej, poprawy efektywności energetycznej budynków, ochrony środowiska, nauki i edukacji, rewitalizacji, transportu, kultury, sportu i turystyki. Szerokie wykorzystanie środków zewnętrznych przyczynia się do wieloaspektowego rozwoju gminy, w tym również do poprawy komfortu życia jej mieszkańców. Realizowane projekty wpływają na zwiększenie atrakcyjności gminy i wzmocnienie jej wizerunku jako jednostki aktywnej i rozwojowej. W kontekście Gminy Busko-Zdrój, pozyskane środki zewnętrzne wzmocniają nie tylko lokalny kapitał społeczny, ale również wspierają rozwój turystyki uzdrowiskowej i kulturalnej, a tym samym przyciąganie większej liczby kuracjuszy i odwiedzających, co ma pozytywny wpływ na lokalny biznes, gastronomię i usługi.

6. Prekonsultacje społeczne w kontekście diagnozy strategicznej

Uzupełnieniem diagnozy strategicznej Gminy Busko-Zdrój są wyniki prekonsultacji społecznych przeprowadzonych na wstępnym etapie prac nad „Strategią rozwoju Gminy Busko-Zdrój na lata 2026–2036”. Ich uwzględnienie w niniejszym opracowaniu pozwala rozszerzyć obraz gminy przedstawiony na podstawie danych statystycznych, dokumentów źródłowych i analiz eksperckich o perspektywę mieszkańców oraz innych lokalnych interesariuszy. Dzięki temu diagnoza zyskuje nie tylko wymiar opisowy i analityczny, ale również społeczny, odzwierciedlający sposób postrzegania gminy przez osoby i środowiska bezpośrednio związane z jej codziennym funkcjonowaniem.

Przeprowadzone prekonsultacje miały charakter partycypacyjny i służyły rozpoznaniu opinii, potrzeb, oczekiwań oraz propozycji odnoszących się do przyszłego rozwoju gminy. W ich ramach zastosowano dwie uzupełniające się formy pozyskiwania informacji: ankietę skierowaną do szerokiego grona interesariuszy oraz spotkania prekonsultacyjne prowadzone z wyodrębnionymi grupami uczestników. Takie podejście umożliwiło zebranie materiału o zróżnicowanym charakterze — z jednej strony bardziej uporządkowanego i możliwego do syntetycznego zestawienia, z drugiej zaś pogłębionego o argumenty, postulaty i komentarze formułowane w toku bezpośredniej rozmowy.

Włączenie wyników prekonsultacji do diagnozy strategicznej jest zasadne, ponieważ pozwala uchwycić te aspekty funkcjonowania gminy, które nie zawsze są w pełni widoczne w danych statystycznych. Dotyczy to w szczególności oceny jakości życia, codziennych problemów mieszkańców, odczuwanych barier rozwojowych, oczekiwań wobec samorządu oraz kierunków zmian uznawanych za najistotniejsze przez społeczność lokalną. Materiał pozyskany w toku prekonsultacji nie zastępuje diagnozy opartej na danych obiektywnych, ale stanowi jej ważne dopełnienie, wzmocniające użyteczność całego opracowania na dalszych etapach formułowania celów i kierunków działań strategicznych.

Niniejszy rozdział przedstawia zatem prekonsultacje społeczne nie jako odrębny raport z przebiegu procesu, lecz jako element wspierający diagnozę strategiczną. Ujęcie to pozwala powiązać wyniki konsultacji z wcześniej przedstawionymi uwarunkowaniami społecznymi, gospodarczymi, infrastrukturalnymi i przestrzennymi, a tym samym lepiej zrozumieć, które zjawiska i problemy potwierdzają się również w opiniach interesariuszy, a które wymagają szczególnego uwzględnienia w dalszych pracach nad Strategią.

6.1. Rola prekonsultacji w uzupełnieniu diagnozy strategicznej

Diagnoza strategiczna Gminy Busko-Zdrój została oparta przede wszystkim na analizie danych statystycznych, dokumentów źródłowych oraz informacji odnoszących się do głównych sfer funkcjonowania gminy, tj. uwarunkowań geograficzno-przyrodniczych, społecznych, gospodarczych, infrastrukturalnych i finansowych. Taki sposób opracowania pozwala na przedstawienie obiektywnego obrazu sytuacji gminy oraz identyfikację jej najważniejszych cech, potencjałów i ograniczeń. Jednocześnie w procesie przygotowania Strategii rozwoju Gminy Busko-Zdrój istotne jest uzupełnienie tej wiedzy o perspektywę społeczną, opartą na doświadczeniach i ocenach formułowanych przez mieszkańców oraz inne grupy lokalnych interesariuszy.

Prekonsultacje społeczne pełnią w tym kontekście rolę uzupełniającą i interpretacyjną. Pozwalają skonfrontować obraz wyłaniający się z danych liczbowych z tym, jak gmina jest postrzegana przez mieszkańców. Dzięki temu możliwe staje się nie tylko potwierdzenie określonych zjawisk rozpoznanych w diagnozie, ale również uchwycenie ich znaczenia z punktu widzenia jakości życia, codziennych potrzeb oraz oczekiwań wobec samorządu. Szczególna wartość prekonsultacji polega na tym, że ujawniają one społeczną hierarchię problemów i priorytetów, która nie zawsze wynika ze statystyki materiału statystycznego.

Zastosowanie dwóch komplementarnych form prekonsultacji — ankiety oraz spotkań z lokalnymi interesariuszami — zwiększyło poznawczą użyteczność zgromadzonego materiału. Ankieta umożliwiła zebranie szerszego spektrum opinii dotyczących potencjałów gminy, jej słabości, szans, zagrożeń i oczekiwanych kierunków rozwoju. Spotkania prekonsultacyjne pozwoliły natomiast pogłębić te zagadnienia, uporządkować je z perspektywy różnych środowisk oraz wskazać postulaty i problemy, które z punktu widzenia uczestników mają szczególne znaczenie strategiczne. W efekcie uzyskano materiał, który może być traktowany jako istotne uzupełnienie części diagnostycznej Strategii.

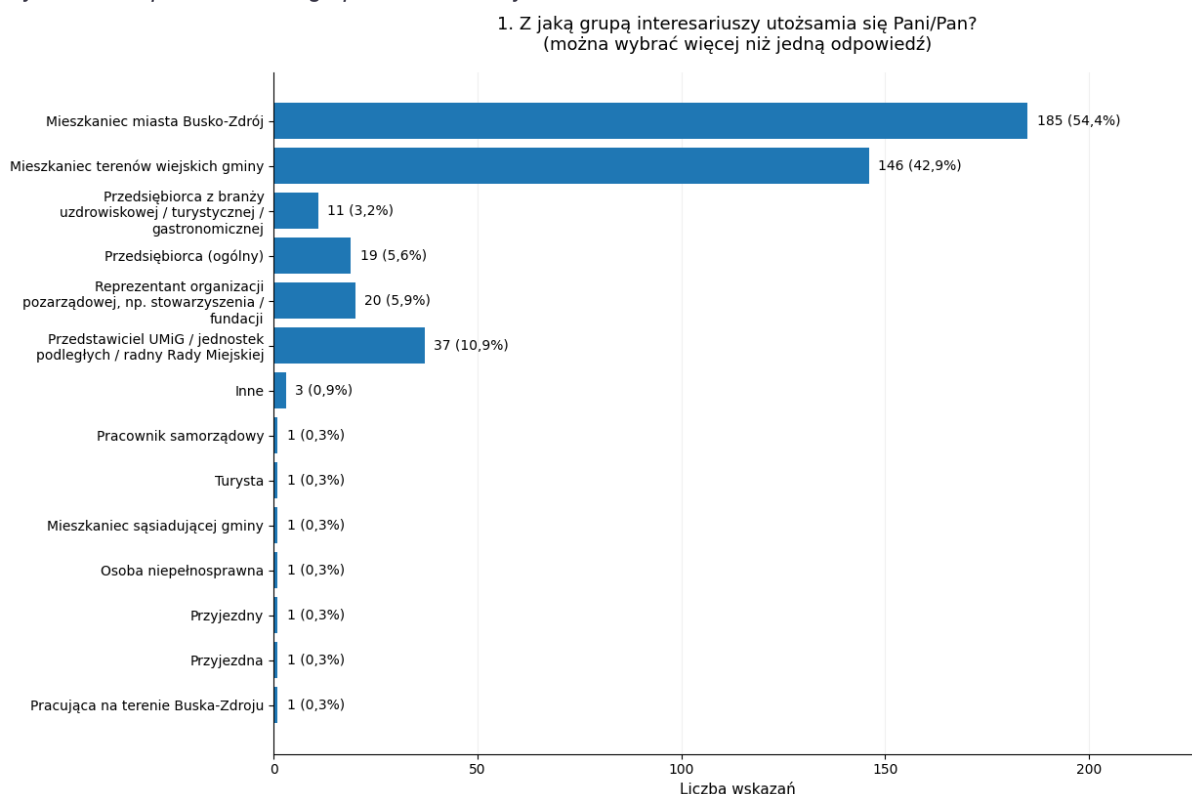
Rola prekonsultacji nie ogranicza się więc do funkcji informacyjnej czy formalnego uspołecznienia procesu planowania. Ich znaczenie polega przede wszystkim na wprowadzeniu do diagnozy perspektywy lokalnej wspólnoty — obejmującej zarówno mieszkańców, jak i przedstawicieli instytucji publicznych, przedsiębiorców oraz organizacji społecznych. Pozwala to lepiej uchwycić relacje pomiędzy danymi obiektywnymi a społecznym odbiorem sytuacji gminy, a także zidentyfikować te obszary, które wymagają szczególnego uwzględnienia przy formułowaniu celów strategicznych i kierunków interwencji. W tym sensie prekonsultacje stanowią ważny pomost pomiędzy diagnozą a częścią programową Strategii rozwoju Gminy Busko-Zdrój na lata 2026–2036.

6.2. Ankieta prekonsultacyjna

Ankieta prekonsultacyjna stanowi istotny element uzupełniający diagnozę strategiczną, ponieważ pozwala spojrzeć na sytuację Gminy Busko-Zdrój z perspektywy mieszkańców oraz innych interesariuszy lokalnych. Jej znaczenie polega przede wszystkim na tym, że oprócz danych obiektywnych dostarcza informacji o społecznym odbiorze najważniejszych potencjałów, problemów i potrzeb rozwojowych gminy. Zgromadzony materiał pokazuje nie tylko, jak postrzegane są mocne i słabe strony Buska-Zdroju, ale również jakie kierunki działań uznawane są za najpilniejsze i najbardziej pożądane z punktu widzenia lokalnej wspólnoty. Ankieta ma więc wartość diagnostyczną, ponieważ porządkuje społeczną hierarchię problemów i priorytetów, która następnie może zostać odniesiona do ustaleń wynikających z analizy danych statystycznych i dokumentów źródłowych.

W badaniu ankietowym udział wzięło 340 respondentów. Struktura odpowiedzi wskazuje, że w proces prekonsultacji zaangażowały się przede wszystkim osoby bezpośrednio związane z Gminą Busko-Zdrój, zarówno z obszaru miasta, jak i terenów wiejskich. W pytaniu dotyczącym identyfikacji z grupą interesariuszy dominowali mieszkańcy miasta Busko-Zdrój – 185 wskazań (54,4%) oraz mieszkańcy terenów wiejskich gminy – 146 wskazań (42,9%). W mniejszym, ale istotnym zakresie, w badaniu uczestniczyli również przedstawiciele innych środowisk lokalnych. Przedstawiciele Urzędu Miasta i Gminy lub jednostek podległych i Radni Rady Miejskiej stanowili 10,9% respondentów (37 wskazań), reprezentanci organizacji pozarządowych – 5,9% (20 wskazań), przedsiębiorcy – 5,6% (19 wskazań), natomiast przedsiębiorcy z branży uzdrowiskowej – 3,2% (11 wskazań). Pojawiły się również pojedyncze wskazania innych kategorii (inne, pracownik samorządowy, turysta, mieszkaniec sąsiadującej gminy, osoba niepełnosprawna, przyjezdny, przyjezdna, pracująca na terenie Buska-Zdroju), co pokazuje, że w badaniu uczestniczyły także osoby reprezentujące mniej liczne, ale zróżnicowane środowiska.

Wykres 49 Reprezentowana grupa interesariuszy

Źródło: Ankieta prekonsultacyjna z wykorzystaniem formularzy Google.

Wyniki ankiety pokazują, że podstawowym i najbardziej rozpoznawalnym potencjałem rozwojowym gminy pozostaje jej funkcja uzdrowiskowa, silnie związana z unikatowymi zasobami naturalnymi, w tym wodami siarczkowymi i solankami, wieloletnią tradycją leczniczą oraz rozwiniętym sektorem uzdrowiskowym i ruchem kuracyjnym. W opinii respondentów to właśnie te elementy tworzą główny wyróżnik Buska-Zdroju i stanowią najważniejszy fundament jego dalszego rozwoju. Z perspektywy diagnozy potwierdza to, że zasoby przyrodnicze i uzdrowiskowe należy traktować jako kluczowy kapitał rozwojowy gminy, wymagający dalszego wzmocnienia i nowoczesnego wykorzystania.

Jednocześnie ankieta bardzo wyraźnie ujawnia rozdzźwięk pomiędzy silnym potencjałem uzdrowiskowym a codziennymi warunkami życia mieszkańców. Za najważniejsze słabości

gminy respondenci uznali przede wszystkim niedostatek dobrze płatnych miejsc pracy, niewystarczającą liczbę miejsc parkingowych, ograniczoną dostępność komunikacyjną obszarów wiejskich, niedostatecznie rozwiniętą infrastrukturę wodno-kanalizacyjną na terenach wiejskich oraz brak przystępnych cenowo mieszkań. W dalszej kolejności wskazywano również na niedostateczną ofertę dla młodzieży, zbyt małą liczbę ścieżek rowerowych oraz niewystarczające wsparcie dla przedsiębiorczości. W ujęciu diagnostycznym oznacza to, że najważniejsze deficyty rozwojowe gminy koncentrują się nie wokół jej funkcji wizerunkowej, lecz wokół codziennej funkcjonalności, jakości życia i warunków osiedleńczych.

Ankieta wskazuje również, że za najważniejsze szanse rozwojowe uznawane są przede wszystkim nowe miejsca pracy, rozwój atrakcji turystycznych i rekreacyjnych, zatrzymanie odpływu mieszkańców, rozbudowa ścieżek rowerowych oraz poprawa systemu transportowego i kolejowego. Oznacza to, że społeczna wizja rozwoju Buska-Zdroju nie ogranicza się do utrzymania obecnej funkcji uzdrowiskowej, lecz zakłada jej poszerzenie o elementy zwiększające atrakcyjność gminy jako miejsca do życia, pracy i codziennego funkcjonowania. Z perspektywy diagnozy strategicznej jest to ważny sygnał, że rozwój uzdrowiska powinien być ściślej powiązany z polityką gospodarczą, transportową, mieszkaniową i społeczną.

Na poziomie zagrożeń respondenci akcentowali przede wszystkim wzrost kosztów życia mieszkańców i utrzymania infrastruktury, trudną sytuację na rynku pracy, odpływ młodych i wykształconych mieszkańców, wzrost cen nieruchomości oraz ryzyka związane z osłabieniem konkurencyjności uzdrowiska. Tego rodzaju odpowiedzi wskazują, że w społecznej percepcji rozwój gminy jest silnie powiązany z procesami ekonomicznymi i demograficznymi. Ankieta ujawnia zatem potrzebę wzmocnienia odporności gminy na negatywne zjawiska społeczne i gospodarcze, zwłaszcza te, które wpływają na trwałość bazy osadniczej i możliwości rozwoju lokalnego rynku pracy.

Wyniki odnoszące się do obszarów inwestycji oraz kategorii tematycznych o największym znaczeniu rozwojowym potwierdzają, że w oczekiwaniach respondentów priorytetowe miejsce zajmują infrastruktura podstawowa, transport i komunikacja, w tym kanalizacja, drogi, ścieżki rowerowe oraz poprawa połączeń pomiędzy miastem a terenami wiejskimi. Równolegle wysoko oceniane są działania wzmocniające gospodarkę uzdrowiskową i medyczną, turystykę aktywną i rekreacyjną, budownictwo mieszkaniowe oraz rozwój przedsiębiorczości. Wskazuje to, że społeczny obraz pożądanego rozwoju gminy ma charakter zintegrowany: mieszkańcy oczekują zarówno dalszego wzmocnienia marki uzdrowiskowej, jak i poprawy podstawowych warunków życia oraz szerszego wykorzystania potencjału gospodarczego i przestrzennego gminy.

Istotnym uzupełnieniem części zamkniętej ankiety są odpowiedzi otwarte, w których respondenci wskazywali konkretne propozycje projektów oraz dodatkowe uwagi do Strategii. W wypowiedziach tych szczególnie często powtarzały się postulaty rozbudowy kanalizacji na terenach wiejskich, poprawy połączeń kolejowych i komunikacji lokalnej, rozwoju ścieżek rowerowych, tworzenia miejsc dla dzieci i młodzieży, wspierania lokalnej przedsiębiorczości, poprawy dostępu do lekarzy specjalistów oraz silniejszego uwzględniania potrzeb mieszkańców, a nie wyłącznie kuracjuszy. Z punktu widzenia diagnozy strategicznej odpowiedzi otwarte mają dużą wartość interpretacyjną, ponieważ pozwalają lepiej zrozumieć, jak mieszkańcy hierarchizują problemy i jakie obszary uznają za najbardziej zaniedbane lub wymagające interwencji.

Całościowo ankieta prekonsultacyjna potwierdza, że rozwój Gminy Busko-Zdrój powinien opierać się na równoważeniu dwóch perspektyw. Z jednej strony konieczne jest dalsze wzmocnianie funkcji uzdrowiskowej, turystycznej i zdrowotnej, która stanowi główny wyróżnik

gminy. Z drugiej strony równie istotne jest silniejsze ukierunkowanie polityki rozwojowej na codzienne potrzeby mieszkańców, obejmujące rynek pracy, mieszkalnictwo, transport, infrastrukturę podstawową, usługi zdrowotne, ofertę dla młodzieży i rozwój obszarów wiejskich. W tym sensie wyniki ankiety nie tylko uzupełniają diagnozę strategiczną, ale także wyraźnie wskazują, że jednym z najważniejszych wyzwań dla Strategii będzie połączenie funkcji uzdrowskiej z funkcją społeczną i osiedleńczą gminy.

6.3. Spotkania prekonsultacyjne z lokalnymi interesariuszami

Spotkania prekonsultacyjne z lokalnymi interesariuszami stanowią istotne uzupełnienie diagnozy strategicznej, ponieważ wnoszą do niej materiał jakościowy, oparty na bezpośredniej dyskusji i konfrontacji różnych perspektyw dotyczących funkcjonowania i przyszłości Gminy Busko-Zdrój. W odróżnieniu od części statystycznej diagnozy oraz bardziej syntetycznego materiału ankietowego, spotkania pozwoliły uchwycić nie tylko katalog problemów i potrzeb, ale również ich kontekst, wzajemne powiązania oraz znaczenie przypisywane im przez poszczególne środowiska. Miały one służyć identyfikacji głównych wyzwań i problemów rozwojowych gminy, potrzeb i oczekiwań interesariuszy, potencjalnych celów i kierunków rozwoju, obszarów interwencji oraz projektów strategicznych.

W spotkaniach prekonsultacyjnych uczestniczyło łącznie 109 osób, w tym: 44 przedstawiciele administracji publicznej szczebla gminnego i powiatowego oraz jednostek organizacyjnych, 16 przedsiębiorców, 18 przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz 31 mieszkańców. Struktura uczestników wskazuje na dość poziom zaangażowania poszczególnych grup interesariuszy w proces tworzenia Strategii. W obecnym kształcie można stwierdzić, że sam dobór grup uczestniczących w spotkaniach był prawidłowy z punktu widzenia procesu strategicznego, ponieważ obejmował zarówno podmioty instytucjonalne, jak i środowiska gospodarcze, społeczne oraz mieszkańców. Taki układ zwiększał szansę na pozyskanie zróżnicowanego materiału do dalszych analiz i formułowania założeń Strategii.

Jednocześnie prekonsultacje pokazały, że część oczekiwań mieszkańców ma bardzo szeroki charakter, a ich realizacja nie leży bezpośrednio w kompetencjach gminy lub wymaga współdziałania z innymi podmiotami. Część zgłaszanych postulatów dotyczy obszarów, w których gmina może pełnić rolę wspierającą, inicjującą lub partnerską, ale nie sprawczą w pełnym zakresie.

Zebrany podczas spotkań materiał potwierdza, że w społecznej i instytucjonalnej percepcji rozwoju gminy szczególnie silnie wybrzmiewają problemy demograficzne i gospodarcze. Przedstawiciele administracji, przedsiębiorców, organizacji społecznych i mieszkańców zgodnie wskazywali na proces starzenia się społeczeństwa, odpływ młodych ludzi po zakończeniu edukacji oraz trudności w zatrzymaniu i przyciągnięciu osób aktywnych zawodowo. Zjawiska te łączono przede wszystkim z ograniczoną liczbą atrakcyjnych miejsc pracy, barierami mieszkaniowymi oraz zbyt małą ofertą rozwojową dla młodych mieszkańców. W tym sensie spotkania prekonsultacyjne wzmacniają wnioski płynące z diagnozy społecznej i gospodarczej, pokazując, że kwestie demograficzne nie są postrzegane jedynie jako statystyczny trend, lecz jako jedno z najważniejszych wyzwań rozwojowych gminy.

Bardzo wyraźnie ujawnił się również temat dostępności transportowej i szeroko rozumianej mobilności. W poszczególnych grupach wskazywano na brak bezpośrednich połączeń kolejowych z dużymi ośrodkami, niedostatecznie rozwiniętą komunikacją publiczną, słabą dostępność wieczornych połączeń autobusowych, problemy z parkowaniem oraz niewystarczające skomunikowanie sołectw z miastem. W środowisku przedsiębiorców akcentowano dodatkowo znaczenie bezpiecznych dojazdów pracowników do zakładów pracy, natomiast mieszkańcy i przedstawiciele administracji zwracali uwagę na potrzebę rozwiązań

odciążających miasto i poprawiających codzienne funkcjonowanie przestrzeni miejskiej. Z perspektywy diagnozy strategicznej oznacza to, że transport należy traktować nie tylko jako obszar infrastrukturalny, lecz także jako czynnik wpływający na rynek pracy, dostęp do usług, atrakcyjność osiedleńczą i konkurencyjność całej gminy.

Spotkania potwierdziły także silne znaczenie problemów związanych z nierównomiernym rozwojem gminy oraz potrzebą zachowania równowagi pomiędzy strefą uzdrowiskową, miastem i obszarami wiejskimi. W wypowiedziach przedstawicieli administracji oraz mieszkańców często pojawiał się postulat większego uwzględnienia potrzeb sołectw, zwłaszcza w zakresie kanalizacji, dróg, chodników, oświetlenia i podstawowej infrastruktury technicznej. Jednocześnie wskazywano, że rozwój części uzdrowiskowej pozostaje kluczowy dla wizerunku i pozycji Buska-Zdroju, ale nie powinien odbywać się kosztem codziennej funkcjonalności pozostałych części gminy. Wnioski te mają istotne znaczenie dla diagnozy, ponieważ pokazują, że jednym z najważniejszych wyzwań strategicznych jest zachowanie spójności terytorialnej oraz równoważenie inwestycji pomiędzy obszarami o odmiennych funkcjach i potrzebach.

W spotkaniach bardzo silnie zaznaczyły się również kwestie społeczne, zwłaszcza związane z polityką senioralną, zdrowiem i jakością życia mieszkańców. Przedstawiciele administracji oraz mieszkańcy podnosili potrzebę rozwoju usług opiekuńczych, zapewnienia bardziej kompleksowej opieki nad osobami starszymi, poprawy infrastruktury społecznej oraz zwiększenia dostępności rozwiązań wspierających osoby starsze i niesamodzielne. Z kolei wątek młodych mieszkańców powracał zarówno w kontekście rynku pracy, jak i mieszkalnictwa, edukacji, oferty rozwojowej czy potrzeby tworzenia warunków do powrotu po studiach. Spotkania pozwoliły uchwycić dwa równoległe wyzwania społeczne: starzenie się społeczności lokalnej oraz niedostateczną atrakcyjność gminy dla młodszych pokoleń.

Dużą wartość diagnostyczną mają również wnioski płynące ze spotkań z przedsiębiorcami oraz organizacjami pozarządowymi. Przedsiębiorcy wskazywali przede wszystkim na niedostosowanie infrastruktury do tempa rozwoju inwestycji, trudności kadrowe, potrzebę przewidywalnych warunków prowadzenia działalności oraz konieczność podnoszenia standardu usług i infrastruktury w obliczu rosnącej konkurencji innych ośrodków uzdrowiskowych. Organizacje pozarządowe podkreślały natomiast problemy związane z wypaleniem liderów, brakiem następców, biurokracją, niewystarczającym wsparciem merytorycznym oraz potrzebą lepszego sieciowania organizacji z urzędem i mieszkańcami. Pokazuje to, że diagnoza rozwoju gminy powinna uwzględniać nie tylko potencjał uzdrowiskowy i inwestycyjny, ale również trwałość lokalnego kapitału społecznego i zdolność poszczególnych środowisk do współpracy oraz samoorganizacji.

Spotkania wniosły także istotne treści dotyczące tożsamości i marki Buska-Zdroju. Z jednej strony podkreślano potrzebę dalszego wzmocnienia uzdrowiskowego charakteru gminy oraz budowania nowoczesnej, rozpoznawalnej marki opartej na zasobach naturalnych, historii i funkcjach zdrowotnych. Z drugiej strony akcentowano konieczność poszerzenia tej wizji o elementy ważne dla mieszkańców: ofertę rekreacyjną, sportową, społeczną i mieszkaniową, a także o bardziej spójną narrację łączącą uzdrowisko, miasto i sołectwa. Spotkania prekonsultacyjne pokazują, że pożądanym modelem rozwoju Buska-Zdroju powinien opierać się na integracji funkcji uzdrowiskowej z funkcją społeczną, gospodarczą i osiedleńczą.

Całościowo materiał ze spotkań prekonsultacyjnych potwierdza, że rozwój Gminy Busko-Zdrój jest postrzegany przez interesariuszy jako proces wymagający równoczesnego działania w kilku wzajemnie powiązanych obszarach: demografii, rynku pracy, mieszkalnictwa, transportu, infrastruktury podstawowej, usług społecznych, przedsiębiorczości, aktywności obywatelskiej oraz wzmocnienia marki uzdrowiskowej. Spotkania wniosły do diagnozy przede

wszystkim materiał jakościowy w postaci głębszego rozpoznania hierarchii problemów oraz oczekiwań, które wskazują aby Strategia w większym stopniu integrowała interesy miasta, uzdrowiska i obszarów wiejskich. Dzięki temu pełnią one rolę ważnego ogniwa pomiędzy diagnozą opartą na danych, a częścią programową Strategii, w której konieczne będzie przełożenie tych oczekiwań na cele, kierunki działań i projekty strategiczne.

7. Synteza diagnozy

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej, środowiskowej i przestrzennej Gminy Busko-Zdrój prezentuje szczegółowe dane dotyczące obszaru objętego analizą. Opracowanie to ma na celu przedstawienie aktualnej sytuacji gminy, zidentyfikowanie jej mocnych stron oraz obszarów wymagających poprawy, a także wskazanie potencjalnych wyzwań i szans na przyszłość.

Diagnoza została podzielona na pięć głównych rozdziałów, które obejmują różne obszary funkcjonowania gminy. Każdy z tych rozdziałów zawiera szereg podrozdziałów, które szczegółowo analizują konkretne zagadnienia. W ramach analizy uwzględniono elementy takie jak:

- uwarunkowania geograficzno-przyrodnicze,
- uwarunkowania społeczne,
- uwarunkowania gospodarcze,
- uwarunkowania infrastrukturalne,
- uwarunkowania finansowe.

Zakres czasowy analizy obejmuje lata 2020-2024. Uzupelnienie części opisowej diagnozy stanowi szereg wykresów, tabel i map. Źródłem informacji były przede wszystkim bazy danych Głównego Urzędu Statystycznego, lokalne i regionalne dokumenty strategiczne oraz portale administracji rządowej.

Niniejszy rozdział stanowi podsumowanie diagnozy w formie syntetycznego zestawienia kluczowych wniosków wynikających z analizy.

7.1. Wnioski z uwarunkowań geograficzno-przyrodniczych

1. Gmina Busko-Zdrój położona jest w południowej części województwa świętokrzyskiego, w powiecie buskim.
2. Powierzchnia gminy to 235,88 km², co stanowi ok. 24% powierzchni powiatu buskiego i ok. 2% powierzchni województwa świętokrzyskiego.
3. Busko-Zdrój położone jest ok. 50 km od Kielc, czyli stolicy województwa świętokrzyskiego i ok. 80 km od Krakowa.
4. Miasto Busko-Zdrój posiada status gminy uzdrowiskowej
5. Administracyjny podział gminy obejmuje miasto Busko-Zdrój oraz 47 sołectw.
6. Gmina Busko-Zdrój w ok. 6% pokryta jest miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
7. Gmina Busko-Zdrój posiada status uzdrowiska i na jej terenie wyznaczono trzy strefy ochrony uzdrowiskowej, dla których określono szczegółowe zabronione czynności.
8. Pod względem położenia fizycznogeograficznego, Gmina Busko-Zdrój leży w obrębie makroregionu Wyżyny Małopolskiej oraz na pograniczu mezoregionów: Niecki Połanieckiej, Garbu Pińczowskiego oraz Niecki Soleckiej.

9. Lesistość gminy w 2024 roku wyniosła 13,7%, co pozytywnie wyróżnia ją na tle powiatu buskiego charakteryzującego się lesistością na poziomie 11,4%. Jest to jednak wartość niższa niż wykazuje województwo świętokrzyskie, którego lesistość kształtuje się na poziomie ponad 28%.
10. Gmina Busko-Zdrój charakteryzuje się średnio rozwiniętą siecią hydrograficzną. Obszar gminy znajduje się w granicach dorzecza Wisły w regionie wodnym Górnej-Zachodniej Wisły. Główne rzeki przebiegające przez teren gminy to rzeka Maskalis, Czarna Rzeka, Sanica i Bród.
11. Najistotniejszy zasób naturalny (względu na zasięg występowania) występujący na terenie gminy to wody lecznicze – wody siarczkowe i solanka jodkowo-bromkowa, które są rzadko spotykane w Europie i wykazują znaczące właściwości lecznicze. Wody te wydobywane są za pomocą 11 aktywnych ujęć wód leczniczych.
12. Na terenie Gminy Busko-Zdrój występują następujące formy ochrony przyrody: rezerwat przyrody Owczary, Szaniecki Park Krajobrazowy (wraz z otuliną), Nadnidziański Park Krajobrazowy (wraz z otuliną), Obszar Chronionego Krajobrazu Chmielnicko-Szydłowski, Obszar Chronionego krajobrazu Nadnidziański, Obszar Chronionego Krajobrazu Szaniecki, Obszar Chronionego Krajobrazu Solecko-Pacanowski, Obszar Natura 2000 – specjalny obszar ochrony siedlisk Ostoja Nidziańska (PLH260003), Obszar Natura 2000 – specjalny obszar ochrony siedlisk Ostoja Szaniecko-Solecka (PLH260034), Obszar Natura 2000 – obszar specjalnej ochrony ptaków Dolina Nidy (PLB260001), 6 pomników przyrody, Użytek ekologiczny Ostra Góra, stanowiska dokumentacyjne: Ściana łomiku, Odstłonięcie geologiczne, Zajęcza Góra.
13. Gmina Busko-Zdrój na tle kraju charakteryzuje się korzystnymi warunkami słonecznymi, co stanowi potencjał dla rozwoju odnawialnych źródeł energii – instalacji fotowoltaicznych i kolektorów termicznych.
14. Gmina Busko-Zdrój posiada, wydane przez Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. Stanisława Leszczyckiego PAN w Warszawie, Świadectwo potwierdzające właściwości lecznicze klimatu.

7.2. Wnioski z uwarunkowań społecznych

1. Gminę Busko-Zdrój zamieszkuje 30 321 osób (według stanu na 31.12.2024 r.)
2. W latach 2020-2024 na terenie Gminy Busko-Zdrój nastąpił spadek liczby ludności o ok. 3,5%.
3. Wśród gmin powiatu buskiego, Gmina Busko-Zdrój zajmuje pierwsze miejsce pod względem liczby mieszkańców.
4. Gmina Busko-Zdrój charakteryzuje się zrównoważoną strukturą demograficzną płci. W 2024 roku nieznacznie większość mieszkańców gminy stanowiły kobiety – 52%.
5. Wskaźnik poziomu przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców w Gminie Busko-Zdrój, podobnie jak w powiecie buskim i województwie świętokrzyskim, jest ujemny. W 2024 roku osiągnął w gminie wartość -7,83.
6. W Gminie Busko-Zdrój w 2024 roku odnotowano dodatnie saldo migracji, co jest bardzo pozytywnym zjawiskiem w kontekście ujemnego salda obserwowanego w latach poprzednich. Wskaźnik salda migracji w gminie na 1000 mieszkańców w 2024 roku wyniósł 0,5.
7. Gęstość zaludnienia Gminy Busko-Zdrój wykazuje tendencję spadkową osiągając w 2024 roku wartość 128,7 osób/km². Jest to wynik zdecydowanie wyższy niż określony dla powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego.

8. Na terenie Gminy Busko-Zdrój obserwuje się zmniejszenie liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, przy jednoczesnym wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym, co świadczy o zachodzącym procesie starzenia się społeczeństwa.
9. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi Gminy Busko-Zdrój wykazuje trend wzrostowy i w latach 2020-2024 wzrósł z poziomu 33,6 do poziomu 39,5.
10. Aktywność społeczna mieszkańców kształtowana jest m.in. poprzez działania realizowane przez organizacje pozarządowe działające na terenie gminy.
11. Na terenie Gminy Busko-Zdrój w 2024 roku funkcjonowało łącznie 162 fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne.
12. Wśród organizacji pozarządowych aktywizujących mieszkańców gminy należy wymienić przede wszystkim Ochotnicze Straże Pożarne (OSP) oraz Koła Gospodyń Wiejskich (KGW). Gmina Busko-Zdrój posiada 18 jednostek OSP a na jej terenie zarejestrowanych jest 25 KGW.
13. Istotnym elementem budowania aktywności społecznej mieszkańców są: Buskie Samorządowe Centrum Kultury w Busku-Zdroju, przy którym działa Uniwersytet Trzeciego Wieku, Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Busku-Zdroju wraz z 4 filiami (Filia w Szczaworyżu, Filia w Kołaczkowicach, Filia w Dobrowodzie, Filia w Szańcu), Buski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Busku-Zdroju oraz Klub Seniora.
14. Kultura odgrywa kluczową rolę w budowaniu lokalnej tożsamości i świadomości.
15. Atrakcyjność turystyczna Gminy Busko-Zdrój opiera się przede wszystkim na jej funkcji uzdrowiskowej wynikającej z wykorzystania rzadko spotykanych w Europie wód siarczkowych i jodkowo-bromkowych. Miasto posiada status uzdrowiska i kontynuuje tradycję uzdrowiskową, której początki sięgają XIX wieku.
16. Ważną funkcję w kształtowaniu atrakcyjności turystycznej i kulturowej Gminy Busko-Zdrój pełnią również walory przyrodniczo-krajobrazowe – liczne obszary chronione, szlaki turystyczne i trasy rowerowe, walory historyczne – obiekty i obszary objęte ochroną konserwatorską oraz walory kulturalne – kultywowanie dziedzictwa folklorystycznego.
17. Atrakcyjność turystyczna i kulturowa Gminy Busko-Zdrój jest budowana również poprzez różnego rodzaju wydarzenia wspierające i promujące lokalne tradycje oraz aktywizujące mieszkańców. Do takich wydarzeń należą m.in.: Dni Buska-Zdroju, Międzynarodowy Festiwal Muzyczny im. Krystyny Jamroz, Ogólnopolski Festiwal Piosenki im. Wojtka Belona, Polskie Kulinaria Busko-Zdrój, festyny rodzinne, koncerty, wystawy, wernisaże, konkursy, kiermasze, dożynki.
18. Na terenie Gminy Busko-Zdrój funkcjonują 3 żłobki, które w 2024 roku obejmowały opieką 132 dzieci, co stanowiło 26,8% ogólnej liczby dzieci do lat 3. zamieszkujących Gminę Busko-Zdrój. Żłobek Malucholandia dysponował 73 miejscami, żłobek „Smerfik” – 19 miejscami, żłobek Montessori – 40 miejscami.
19. Na system oświaty i wychowania przedszkolnego w Gminie Busko-Zdrój składa się: 7 publicznych szkół podstawowych, 1 niepubliczna szkoła podstawowa, Szkoła Muzyczna I stopnia, 5 oddziałów przedszkolnych w publicznych szkołach podstawowych, 1 oddział przedszkolny w niepublicznej szkole podstawowej, 6 przedszkoli publicznych, 5 przedszkoli niepublicznych.
20. W 2024 roku wychowaniem przedszkolnym objętych było 995 dzieci, co stanowi ponad 105,9% wszystkich dzieci w wieku przedszkolnym na terenie gminy.
21. Do szkół podstawowych na terenie Gminy Busko-Zdrój w 2024 roku uczęszczało 2 404 uczniów.
22. Współczynnik skolaryzacji brutto (relacji liczby osób uczących się na danym poziomie kształcenia do liczby ludności w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu

poziomowi nauczania) w szkołach podstawowych na terenie Gminy Busko-Zdrój w 2024 roku kształtował się na bardzo wysokim poziomie przekraczającym 100%.

23. Sieć przedszkoli oraz szkół podstawowych funkcjonujących na terenie Gminy Busko-Zdrój w pełni zaspokaja potrzeby w zakresie spełniania obowiązku szkolnego przez uczniów zamieszkałych na terenie gminy. Do placówek uczęszczają dzieci i uczniowie z terenu spoza Gminy Busko-Zdrój, najprawdopodobniej z terenu gmin ościennych.
24. W Gminie Busko-Zdrój obserwuje się wzrost liczby mieszkańców powyżej 65. roku życia, co będzie stanowić istotny element realizowanej przez gminę polityki senioralnej oraz jest istotnym wyzwaniem w kontekście planowania usług społecznych, zdrowotnych i infrastruktury dostosowanej do potrzeb osób starszych.
25. Wskaźnik liczby mieszkańców przypadających na jedną aptekę w Gminie Busko-Zdrój wskazuje na lepszą dostępność usług farmaceutycznych w porównaniu do powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego.
26. Zadania z zakresu pomocy społecznej na terenie Gminy Busko-Zdrój realizuje Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Busku-Zdroju
27. W latach 2020–2024 liczba beneficjentów korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w Gminie Busko-Zdrój systematycznie spadała z 850 osób w 2020 roku do 482 osób w 2024 roku, co oznacza spadek o ponad 43%. Taki trend może wskazywać na poprawę sytuacji materialnej mieszkańców, większą samodzielność rodzin lub zmiany w sposobie kwalifikowania do świadczeń.
28. W latach 2020–2024 zauważalny jest wyraźny i systematyczny spadek liczby rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci, jak również liczby dzieci objętych tym świadczeniem.
29. W 2024 roku największy udział w ogólnej liczbie miejscowych zagrożeń na terenie Gminy Busko-Zdrój stanowiły te związane z opadami deszczu, silnym wiatrem i z komunikacją.
30. W latach 2020–2024 wartość wskaźnika była zróżnicowana. Najwięcej miejscowych zagrożeń na terenie gminy w przeliczeniu na 1 000 ludności odnotowano w 2021 roku na poziomie 26 zdarzeń (w powiecie buskim - 21 zdarzeń i województwie świętokrzyskim - 11 zdarzeń). W pozostałych latach gminny wskaźnik pozostawał na stabilnym poziomie od 9 do 14 zdarzeń i nie odbiegał znacząco od tych określonych dla powiatu i województwa.

7.3. Wnioski z uwarunkowań gospodarczych

1. Liczba osób pracujących na terenie Gminy Busko-Zdrój w 2024 roku wynosiła 12 080 osób, z czego 51% stanowili mężczyźni.
2. Największy udział w strukturze zatrudnienia stanowi sektor usługowy – 66%, następnie sektor przemysłowy – 18% i sektor rolniczy – 16%.
3. W Gminie Busko-Zdrój, liczba osób bezrobotnych zmniejszyła się z 797 osób w 2020 roku do 463 osób w 2024 roku, co stanowi spadek o 42%.
4. W latach 2020-2024 w Gminie Busko-Zdrój udział osób bezrobotnych w populacji mieszkańców w wieku produkcyjnym spada i w 2024 roku wyniósł 2,8%. Jest to wynik niemal taki sam jak w powiecie buskim i znacznie niższy niż w województwie świętokrzyskim.
5. Systematyczny wzrost liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w Gminie Busko-Zdrój wskazuje na rosnącą aktywność gospodarczą mieszkańców.
6. Na obszarze Gminy Busko-Zdrój występuje duża różnorodność pod względem klas bonitacyjnych gleb. Dominują jednak gleby średniej jakości.

7. W strukturze wielkości gospodarstw rolnych w Gminie Busko-Zdrój dominują małe gospodarstwa (1-5 hektarów) – ponad 72%, gospodarstwa średnie (5-15 hektarów) – ponad 23%, gospodarstwa o powierzchni powyżej 15 ha – ok. 3%.
8. W sektorze rolnictwa na terenie Gminy Busko-Zdrój, podobnie jak w Polsce, stopniowo zmniejsza się liczba gospodarstw rolnych i jednocześnie wzrasta ich przeciętna powierzchnia, co wynika m.in. z procesu starzenia się mieszkańców wsi i brakiem następców – osób kontynuujących prowadzenie gospodarstw rolnych, jak również z rezygnacją z prowadzenia nisko dochodowej działalności rolniczej i związanym z tym brakiem środków inwestycyjnych na rozwój użytkowanych gospodarstw rolnych.
9. Według danych Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w 2025 roku w strukturze upraw na terenie Gminy Busko-Zdrój dominowały zboża oraz użytki zielone, które łącznie zajmowały 56% deklarowanych powierzchni użytków. Znaczący udział w strukturze upraw mają również rośliny pastewne - ok. 23% oraz sady i trwałe plantacje – ok. 10%.
10. W latach 2020-2024 największą grupą wśród nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.
11. Pod względem wielkości przedsiębiorstw w Gminie Busko-Zdrój zdecydowanie dominują mikroprzedsiębiorstwa, czyli podmioty zatrudniające od 0 do 9 osób – ok. 97% podmiotów.
12. Najwięcej zarejestrowanych podmiotów związanych jest z handlem i naprawą pojazdów oraz budownictwem.

7.4. Wnioski z uwarunkowań infrastrukturalnych

1. Gmina Busko-Zdrój charakteryzuje się dobrze rozwiniętą infrastrukturą drogową. Sieć komunikacyjną na terenie gminy tworzą drogi zaliczane do kategorii dróg: krajowych, wojewódzkich, powiatowych oraz gminnych. Dobrą dostępność tego obszaru zapewniają zwłaszcza droga krajowa nr 73 o znaczeniu tranzytowym Kielce-Tarnów oraz drogi wojewódzkie: droga nr 767 oraz droga nr 973.
2. Układ komunikacji wewnętrznej tworzą drogi gminne i powiatowe umożliwiające przemieszczanie się pomiędzy poszczególnymi miejscowościami. Wśród dróg gminnych dominują drogi o nawierzchni twardej - 90,1%, natomiast drogi gruntowe stanowią 11,8%.
3. Busko-Zdrój posiada stałe połączenie komunikacją kolejową na trasie Kielce – Busko-Zdrój – Kielce. Wskazana jest rozbudowa istniejącej oferty o połączenia międzyregionalne, co jest szczególnie istotne dla gmin o silnie rozwiniętym sektorze turystycznym.
4. Liczba budynków mieszkalnych w Gminie Busko-Zdrój systematycznie wzrasta. W 2024 roku osiągnęła ona wartość 7 959.
5. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 osobę w Gminie Busko-Zdrój systematycznie wzrasta i w 2024 roku wyniosła 35,7 m².
6. W latach 2020–2024 długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej wzrosła z poziomu 377,3 km do 385,8 km, co oznacza wzrost o 8,5 km.
7. W latach 2020-2024 na terenie Gminy Busko-Zdrój nastąpiła rozbudowa sieci kanalizacyjnej o prawie 16 km osiągając w 2024 roku długość 191,2 km.
8. W latach 2020-2024 liczba osób korzystających z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej zmniejszyła się o ponad 3%.
9. Na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego, Gmina Busko-Zdrój wyróżnia się mniejszą procentową różnicą pomiędzy korzystającymi z wodociągu i z kanalizacji. Świadczy to bardziej rozwiniętej gospodarce wodno-ściekowej na terenie gminy niż w pozostałych analizowanych jednostkach.

10. Na terenie Gminy Busko-Zdrój znajdują się dwie oczyszczalnie, a mianowicie mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków komunalnych oraz oczyszczalnia ścieków kąpielowych.
11. Na terenie Gminy Busko-Zdrój system ciepłowniczy działa wyłącznie na terenie miasta Busko-Zdrój. Wytwórcą i dostawcą energii cieplnej jest Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Busku-Zdroju, który posiada koncesje na wytwarzanie oraz przesył i dystrybucję ciepła. Źródłem ciepła jest 7 kotłowni produkujących ciepło i ciepłą wodę użytkową na potrzeby mieszkańców.
12. Odbiorcy nieprzyłączeni do miejskiej sieci ciepłowniczej korzystają z lokalnych kotłowni zasilających od jednego do kilkunastu budynków lub z indywidualnych źródeł ciepła.
13. W latach 2020–2024 długość czynnej sieci gazowej wzrosła z 153 km do 198,6 km, czyli o ok. 28%.
14. W latach 2020–2024 liczba użytkowników sieci gazowej systematycznie wzrastała. Wskazuje to na poprawę dostępności tego rodzaju infrastruktury w gospodarstwach domowych i wzrost zainteresowania mieszkańców wykorzystania gazem sieciowym, co jest szczególnie istotne dla gmin posiadających status uzdrowiska. W 2024 roku z sieci gazowej na terenie gminy korzystało 8 179 mieszkańców, czyli o 12% więcej niż w 2020 roku.
15. Z sieci gazowej korzystają głównie mieszkańcy miasta Busko-Zdrój, ale w analizowanym okresie czasu zdecydowanie większy przyrost korzystających z sieci gazowej – o ponad 48%, odnotowano na obszarach wiejskich Gminy Busko-Zdrój.
16. Za odbieranie i zagospodarowanie odpadów komunalnych na terenie Gminy Busko-Zdrój, odpowiada Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Spółka z o.o. w Busku-Zdroju.
17. W analizowanym okresie łączna masa odpadów odebranych bezpośrednio od mieszkańców była stosunkowo stabilna w latach 2020–2023 i wynosiła od 6 729,03 Mg do 6 920,44 Mg rocznie. Dopiero w 2024 r. nastąpił wyraźny spadek do poziomu 6 163,20 Mg, czyli o 726,82 Mg względem 2023 r. i o około 10,5%.
18. Największy udział w całym strumieniu przez cały okres miała frakcja 15 01 06, obejmująca papier, plastik, szkło i metal. Jej masa wzrosła z 4 212,38 Mg w 2020 r. do maksimum 5 071,61 Mg w 2022 r., po czym spadła do 4 246,56 Mg w 2024 r.
19. Łączna masa odpadów przekazywanych do PSZOK była wielokrotnie niższa niż masa odpadów odbieranych „spod domu”, co potwierdza, że PSZOK pełni funkcję uzupełniającą wobec podstawowego systemu odbioru.
20. Wskazane jest dalsze konsekwentne prowadzenie przez gminę działań w zakresie inwestowania w infrastrukturę drogową i komunalną, co bezpośrednio przekłada się na poprawę jakości życia mieszkańców, zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej gminy oraz tworzenie stabilnych podstaw do zrównoważonego rozwoju w kolejnych latach.

7.5. Wnioski z uwarunkowań finansowych

1. W latach 2020-2024 w Gminie Busko-Zdrój nastąpił wyraźny wzrost wielkości dochodów o niemal 56 mln zł, czyli o ponad 31% z poziomu ok. 178,5 mln zł w 2020 roku do ok. 234,6 mln zł w 2024 roku.
2. Głównym źródłem dochodów w Gminie Busko-Zdrój były dochody własne oraz dotacje.

3. Gmina Busko-Zdrój osiągała niższe dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca niż określone dla powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego. Pozytywnym zjawiskiem jest jednak obserwowany w gminie wzrost wartości tego wskaźnika.
4. W latach 2020-2024 w Gminie Busko-Zdrój obserwuje się wzrost wydatków o ponad 29%. Najwyższy poziom wydatków odnotowano w 2023 roku – ok. 89,5 mln zł. Jest to skorelowane z jednoczesnym wzrostem dochodów gminy i wynika m.in. z kumulacji realizacji zadań inwestycyjnych
5. Największy udział w strukturze wydatków stanowią: oświata i wychowanie oraz transport i łączność.
6. Od 2022 roku obserwuje się wzrost udziału wydatków inwestycyjnych w ogólnych wydatkach Gminy Busko-Zdrój. W 2024 roku udział ten wyniósł 25%. Wzrost udziału wydatków inwestycyjnych w ogólnych wydatkach budżetowych gminy świadczy o jej zaangażowaniu w rozwój infrastruktury oraz poprawę jakości życia mieszkańców.
7. Na koniec 2024 roku liczba złożonych wniosków o dofinansowanie w perspektywie finansowej 2014-2020 wyniosła 1 795, natomiast liczba decyzji o dofinansowanie wyniosła 932.
8. Zdecydowana większość wniosków o dofinansowanie (82,6%) złożona została w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego.
9. Rozwój Gminy Busko-Zdrój i realizacja wielu inwestycji możliwa jest dzięki pozyskaniu znacznych środków zewnętrznych. Należy tutaj wymienić dotacje m.in. z Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych oraz Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg, Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, Programu Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027 oraz programów Ministerstwa Sportu i Turystyki. Projekty dotyczą rozbudowy lokalnej infrastruktury przedszkolnej, poprawy efektywności energetycznej gminnego budynku i infrastruktury oświetleniowej oraz rozwoju infrastruktury społecznej, sportowo-rekreacyjnej i infrastruktury drogowej.
10. Gmina Busko-Zdrój pozyskuje środki zewnętrzne na działania z różnych obszarów, dotyczące m.in. m.in. pracy i integracji społecznej, poprawy efektywności energetycznej budynków, ochrony środowiska, nauki i edukacji, rewitalizacji, transportu, kultury, sportu i turystyki.
11. Szerokie wykorzystanie środków zewnętrznych przyczynia się do wieloaspektowego rozwoju gminy, w tym do poprawy komfortu życia jej mieszkańców. Realizowane projekty wpływają na zwiększenie atrakcyjności gminy i wzmocnienie jej wizerunku jako jednostki aktywnej i rozwojowej. W kontekście Gminy Busko-Zdrój, pozyskane środki zewnętrzne wzmocniają nie tylko lokalny kapitał społeczny, ale również wspierają rozwój turystyki uzdrowiskowej i kulturalnej, a tym samym przyciąganie większej liczby kuracjuszy i odwiedzających, co ma pozytywny wpływ na lokalny biznes, gastronomię i usługi.
12. Wskazane jest kontynuowanie przez gminę działań ukierunkowanych na skuteczne pozyskiwanie środków zewnętrznych, które stanowią istotne wsparcie dla realizacji zadań

i inwestycji gminy. Pozyskane środki pozwolą na efektywne wykorzystanie dostępnych zasobów oraz możliwość realizacji długofalowych celów strategicznych.

7.6. Wnioski z prekonsultacji społecznych

1. Prekonsultacje społeczne potwierdziły, że najważniejszym i najbardziej rozpoznawalnym potencjałem rozwojowym Gminy Busko-Zdrój pozostaje funkcja uzdrowiskowa, oparta na zasobach naturalnych, tradycjach leczniczych oraz rozwiniętym sektorze uzdrowiskowym.
2. Jednocześnie z opinii mieszkańców i interesariuszy wynika, że rozwój gminy nie powinien być oparty wyłącznie na funkcji uzdrowiskowej, lecz powinien w większym stopniu integrować także cele społeczne, gospodarcze i osiedleńcze.
3. Jednym z najważniejszych problemów rozwojowych gminy jest niedostatek dobrze płatnych miejsc pracy oraz ograniczone możliwości zatrzymania i przyciągania osób młodych i aktywnych zawodowo.
4. Prekonsultacje potwierdziły, że istotnym wyzwaniem strategicznym są niekorzystne procesy demograficzne, w szczególności starzenie się społeczeństwa oraz odpływ młodych mieszkańców po zakończeniu edukacji.
5. W opinii uczestników prekonsultacji jednym z kluczowych obszarów wymagających interwencji jest transport i komunikacja, obejmujące zarówno potrzebę rozwoju połączeń kolejowych i komunikacji publicznej, jak i poprawę skomunikowania miasta z sołectwami oraz rozwiązanie problemów parkingowych.
6. Zgromadzony materiał wskazuje na potrzebę bardziej równomiernego rozwoju całej gminy, w tym zachowania równowagi pomiędzy strefą uzdrowiskową, miastem i obszarami wiejskimi. Szczególnie wyraźnie akcentowano konieczność dalszych inwestycji w sołectwach.
7. Najczęściej wskazywane deficyty infrastrukturalne dotyczą podstawowej infrastruktury technicznej i komunalnej, w szczególności kanalizacji na terenach wiejskich, dróg lokalnych, chodników, oświetlenia oraz połączeń funkcjonalnych pomiędzy poszczególnymi częściami gminy.
8. Wnioski z ankiety i spotkań wskazują również na potrzebę poprawy warunków mieszkaniowych, w tym zwiększenia dostępności mieszkań przystępnych cenowo, co jest szczególnie istotne z punktu widzenia młodych mieszkańców i rodzin.
9. W obszarze społecznym silnie wybrzmiała potrzeba rozwoju usług zdrowotnych, opiekuńczych i senioralnych, w tym poprawy dostępu do lekarzy specjalistów, rozwoju usług dla osób starszych i niesamodzielnych oraz lepszego dostosowania oferty gminy do procesów starzenia się ludności.
10. Prekonsultacje wykazały niedostateczną ofertę skierowaną do dzieci, młodzieży i rodzin, obejmującą zarówno rekreację, sport i kulturę, jak i miejsca spotkań, aktywności pozalekcyjne oraz przestrzenie sprzyjające integracji społecznej.
11. Istotnym kierunkiem oczekiwanym przez interesariuszy jest rozwój przedsiębiorczości lokalnej, poprawa warunków prowadzenia działalności gospodarczej, lepsze przygotowanie terenów inwestycyjnych oraz tworzenie warunków dla powstawania nowych miejsc pracy.
12. W opinii mieszkańców i interesariuszy ważnym elementem przyszłego rozwoju gminy powinno być także wzmocnienie oferty turystycznej, rekreacyjnej i sportowej, w tym rozwój

ścieżek rowerowych, infrastruktury czasu wolnego oraz nowych atrakcji uzupełniających funkcję uzdrowiskową.

13. W spotkaniach prekonsultacyjnych zwrócono również uwagę na potrzebę wzmocnienia bezpieczeństwa energetycznego i wodnego gminy, w tym poszukiwania nowych rozwiązań opartych na geotermii oraz zabezpieczenia zapasowych źródeł wody.
14. Zgłoszone opinie wskazują na potrzebę dalszego wzmocnienia tożsamości i marki Busko-Zdroju, przy jednoczesnym budowaniu spójnej narracji łączącej potencjał uzdrowiskowy, walory lokalne oraz codzienne potrzeby mieszkańców miasta i obszarów wiejskich.
15. Prekonsultacje społeczne potwierdziły, że przyszła Strategia rozwoju Gminy Busko-Zdrój powinna opierać się na modelu zintegrowanym, łączącym wzmocnienie uzdrowiska z poprawą jakości życia mieszkańców, rozwojem gospodarczym, spójnością terytorialną oraz dostępnością usług publicznych.
16. Część oczekiwań mieszkańców ma bardzo szeroki charakter, a ich realizacja nie leży bezpośrednio w kompetencjach gminy lub wymaga współdziałania z innymi podmiotami.

Spis wykresów

Wykres 1 Udział powierzchni terenów o określonych przeznaczeniach w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego w Gminie Busko-Zdrój.....	5
Wykres 2 Zmiany liczby ludności w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024	22
Wykres 3 Liczba ludności w gminach powiatu buskiego w 2024 roku.....	22
Wykres 4 Przyrost naturalny na 1000 ludności Gminy Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w latach 2020-2024	23
Wykres 5 Saldo migracji na 1000 mieszkańców dla Gminy Busko-Zdrój, powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w latach 2020-2024	25
Wykres 6 Gęstość zaludnienia w Gminie Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w latach 2020-2024	26
Wykres 7 Struktura ludności Gminy Busko-Zdrój w latach 2020-2024	27
Wykres 8 Ludność Gminy Busko-Zdrój w podziale na osoby w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w latach 2020-2024	27
Wykres 9 Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszym w Gminie Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w latach 2020-2024	28
Wykres 10 Prognoza liczby ludności w Gminie Busko-Zdrój do roku 2035	29
Wykres 11 Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne działające na terenie Gminy Busko-Zdrój.....	30
Wykres 12 Czytelnicy w ciągu roku w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024	32
Wykres 13 Frekwencja wyborcza w wyborach do sejmiku województwa, rad powiatów i rad gmin w wyborach samorządowych w 2018 roku i 2024 roku.....	33
Wykres 14 Turystyczne miejsca noclegowe.....	34
Wykres 15 Liczba uczniów w szkołach podstawowych w Gminie Busko-Zdrój	44
Wykres 16 Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Busko-Zdrój powyżej 65. roku życia w latach 2020-2024.....	45
Wykres 17 Liczba udzielonych porad lekarskich w ramach POZ w Gminie Busko-Zdrój.....	47
Wykres 18 Liczba ludności przypadająca na 1 ogólnodostępną aptekę w Gminie Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w latach 2020-2024	48
Wykres 19 Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024	49
Wykres 20 Liczba rodzin i dzieci otrzymujących zasiłek rodzinny w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024.....	50
Wykres 21 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w Gminie Busko-Zdrój, powiecie buskim i województwie świętokrzyskim w latach 2020-2024	51
Wykres 22 Łączna ilość miejscowych zagrożeń występujących w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024.....	52
Wykres 23 Liczba miejscowych zagrożeń w przeliczeniu na 1000 ludności w Gminie Busko-Zdrój, powiecie buskim i województwie świętokrzyskim w latach 2020-2024	53
Wykres 24 Podział pracujących w 2024 roku ze względu na płeć w Gminie Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego	54
Wykres 25 Struktura zatrudnienia w sektorach gospodarki narodowej w Gminie Busko-Zdrój, powiecie buskim i województwie świętokrzyskim w 2024 roku.....	55
Wykres 26 Bezrobotni zarejestrowani w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024	55
Wykres 27 Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024	56
Wykres 28 Struktura gospodarstw rolnych Gminy Busko-Zdrój według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 roku.....	58
Wykres 29 Porównanie liczby gospodarstw rolnych w Gminie Busko-Zdrój według wielkości powierzchni użytków rolnych w 2010 roku i 2020 roku.....	59
Wykres 30 Struktura upraw w Gminie Busko-Zdrój.....	59

Wykres 31 Podmioty gospodarcze zarejestrowane na 1000 ludności w latach 2020-2024 w Gminie Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego	61
Wykres 32 Struktura podmiotów gospodarczych na terenie Gminy Busko-Zdrój w 2024 roku pod względem ich klas wielkości	62
Wykres 33 Liczba budynków mieszkalnych w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024.....	65
Wykres 34 Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców w Gminie Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w latach 2020-2024.....	65
Wykres 35 Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w Gminie Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w latach 2020-2024.....	66
Wykres 36 Długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej na terenie Gminy Busko-Zdrój w latach 2020-2024.....	67
Wykres 37 Ludność korzystająca z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie Gminy Busko-Zdrój w latach 2020-2024	67
Wykres 38 Długość czynnej sieci gazowej na terenie Gminy Busko-Zdrój w latach 2020-2024	69
Wykres 39 Liczba osób korzystających z sieci gazowej w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024	70
Wykres 40 Odpady selektywne zebrane w Gminie Busko-Zdrój w 2024 roku w podziale na poszczególne frakcje	72
Wykres 41 Odpady komunalne odebrane w ciągu roku w Gminie Busko-Zdrój	74
Wykres 42 Dochody Gminy Busko-Zdrój w latach 2020-2024	75
Wykres 43 Główne źródła dochodów Gminy Busko-Zdrój w latach 2020-2024.....	76
Wykres 44 Wydatki Gminy Busko-Zdrój w latach 2020-2024	77
Wykres 45 Wydatki na 1 mieszkańca Gminy Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego	77
Wykres 46 Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem Gminy Busko-Zdrój w latach 2020-2024.....	78
Wykres 47 Dochody i wydatki ogółem w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024.....	79
Wykres 48 Liczba wniosków i decyzji o dofinansowanie w Gminie Busko-Zdrój w perspektywie finansowej 2014-2020 w podziale na poszczególne programy operacyjne w latach 2020-2024.....	80
Wykres 49 Reprezentowana grupa interesariuszy	87

Spis tabel

Tabela 1 Powierzchnia objęta obowiązującymi planami na terenie Gminy Busko-Zdrój, powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego	5
Tabela 2 Charakterystyka JCWP na terenie Gminy Busko-Zdrój	8
Tabela 3 Zestawienie ujęć wód leczniczych na terenie Gminy Busko-Zdrój	11
Tabela 4 Zameldowania i wymeldowania na terenie Gminy Busko-Zdrój w podziale na kierunek z i do miast oraz wsi.....	24
Tabela 5 Obszary i obiekty ujęte w wojewódzkim rejestrze zabytków nieruchomych na terenie Gminy Busko-Zdrój.....	39
Tabela 6 Zmiany liczby dzieci do lat 3 objętych opieką w żłobkach na terenie Gminy Busko-Zdrój.....	42
Tabela 7 Liczba dzieci w wieku przedszkolnym oraz objętych wychowaniem przedszkolnym w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024	43
Tabela 8 Wskaźnik skolaryzacji brutto w szkołach podstawowych na terenie Gminy Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w latach 2020-2024	44
Tabela 9 Zmiany liczby ludności w wieku powyżej 65. roku życia na terenie Gminy Busko-Zdrój, powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego	45

Tabela 10 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w latach 2020-2024	56
Tabela 11 Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON wg formy prawnej w Gminie Busko-Zdrój w latach 2020-2024	60
Tabela 12 Różnica pomiędzy odsetkiem ludności korzystającej z wodociągu i z kanalizacji w Gminie Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w latach 2020-2024	68
Tabela 13 Udział mieszkań wyposażonych w poszczególne instalacje na terenie Gminy Busko-Zdrój, powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w 2024 roku	70
Tabela 14 Zestawienie ilości odebranych odpadów komunalnych (zgodnie z harmonogramem odbioru) bez PSZOK i odpadów odebranych od przedsiębiorców.....	71
Tabela 15 Ilość odpadów dostarczona do PSZOK w podziale na lata.....	73
Tabela 16 Dochody na 1 mieszkańca Gminy Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego i województwa świętokrzyskiego w latach 2020-2024	76
Tabela 17 Projekty realizowane przez Gminę Busko-Zdrój ze środków UE w perspektywie finansowej 2014-2020	80
Tabela 18 Projekty realizowane przez Gminę Busko-Zdrój ze środków UE w perspektywie finansowej 2021-2027	81
Tabela 19 Inwestycje Gminy Busko-Zdrój objęte dofinansowaniem w ramach Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych	83
Tabela 20 Inwestycje Gminy Busko-Zdrój objęte dofinansowaniem w ramach Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg	84

Spis map

Mapa 1 Położenie Gminy Busko-Zdrój na tle województwa świętokrzyskiego	3
Mapa 2 Położenie Gminy Busko-Zdrój na tle powiatu buskiego.....	3
Mapa 3 Położenie fizycznogeograficzne Gminy Busko-Zdrój.....	4
Mapa 4 Lokalizacja stref ochrony uzdrowiskowej na terenie Gminy Busko-Zdrój.....	6
Mapa 5 Pokrycie terenu Gminy Busko-Zdrój	7
Mapa 6 Lokalizacja JCWPd na tle Gminy Busko-Zdrój.....	11
Mapa 7 Udokumentowane złoża kopalin na terenie Gminy Busko-Zdrój	12
Mapa 8 Parki krajobrazowe na terenie Gminy Busko-Zdrój	14
Mapa 9 Obszary chronionego krajobrazu na terenie Gminy Busko-Zdrój	16
Mapa 10 Obszary Natura 2000 zlokalizowane na terenie Gminy Busko-Zdrój.....	18
Mapa 11 Lokalizacja rezerwatu przyrody, pomników przyrody, użytku ekologicznego oraz stanowisk dokumentacyjnych na terenie Gminy Busko-Zdrój	19
Mapa 12 Rozkład opadów atmosferycznych w Polsce w 2023 roku	20
Mapa 13 Roczne sumy usłonecznienia w 2024 roku	21
Mapa 14 Przebieg szlaków turystycznych na terenie Gminy Busko-Zdrój.....	39
Mapa 15 Mapa glebowo-rolnicza Gminy Busko-Zdrój.....	57
Mapa 16 Sieć komunikacyjna na terenie Gminy Busko-Zdrój	63